

HOMILIA CXL. — In natali confessorum vi. A
Inc. : Ubi oculi non sunt, ibi lux necessaria non est.

Des. : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.*

HOMILIA CXLI. — In natali virginum i.
 Regnum cœlorum hoc loco cœlestem patriam, etc.

Qui profert de thesauro suo nova et vetera.
HOMILIA CXLII. — In natali virginum ii.

Dixerat modo superius Dominus et Salvator noster : *De die autem illa, etc.*
 Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

380 HOMILIA CXLIII. — In dedicatione ecclesie.

Ex quo tempore primus homo descendit ab Jerusalem.

Quia non indigent, qui sani sunt, medico, sed male habentes.

Sermones inediti S. Brunonis episcopi.

SERMO I. — In Epiphania Domini.

Inc. : Ad ædificationem fidelium spectat, fratres charissimi, extremus evangelicæ lectionis versiculus, etc.

Des. : Ad patriam perpetuæ vitæ gaudiis in cœlis fruemur cum angelis, etc. **B**

SERMO II. — In Purificatione beatæ Mariæ Virginis.

Humani generis conditor et redemptor Dominus, etc.

Circumcidite corda vestra, et non corpora vestra.

SERMO III. — In natali unius martiris.

Insuper et ipse Dominus erat in eis qui cum semini incrementa dabat.

Siquidem in tali gaudio meror et tristitia esse non potest.

S. BRUNONIS ASTENSIS

EPISCOPI SIGNIENSIS

HOMILIÆ.

381 HOMILIA PRIMA.

DOMINICA PRIMA ADVENTUS.

ADMONITIO. — Diximus in prolegomenis homilias S. Brunonis eodem ordine editas fuisse a Marchesio, quo in codice Med. Laurentiano mss. exscriptas invenimus; incipiunt enim a prima Dominica Adventus, quæ est exordium ecclesiastici anni. His non concordant codex Vallicellanus, nec editio homiliarum sub nomine Eusebii Emisani Parisiis acta an. 1575. Non piguit nos editiones cum codicibus mss. conferre, et ejusdem sancti Brunonis commentarium in Evangelia consulere; quare explorata compertaque habemus quæ ab eodem commentario excerptæ sunt, quæque addita, ut patet ex hac prima homilia, in qua additionem uncis inclusimus, quodque in sequentibus fiet. Etiam sanctus Maximus Taurinensis de eodem argumento homiliam habet, quæ secunda est in editione nostra, p. 6.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (XXIV, 27). *Dixit Jesus discipulis suis: Sicut enim fulgur exit ab oriente, et paret usque ad occidentem, ita erit et adventus Filii hominis. Et reliqua.* Homilia lectionis ejusdem. (Vid. edit., pag. 115, c. 1).

Hoc est enim quod Psalmista ait: « Deus manifeste veniet, Deus noster, et non silebit (*Psal.* XLIX, 3). » Non, ut prius, veniet occultus, sed quasi sol in sua majestate præfulgens, ubique apparebit, ubique lucebit cunctis, etiam nolentibus revelabitur: « Ubique fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ (*Matth.* XXIV, 28). » Aquilæ enim sanctorum animæ sunt, quæ et altius volant et clarius vident. Hæ autem tunc ad corpora propria venientes, ubicunque et quomodocunque dispersæ sint, ea ite-

rum induentur, ut totus integer et immortalis homo resurgat. Potest autem et sic intelligi, ut ubicunque Christi corpus fuerit, illuc et animæ conveniant præratæ ejus obedire præceptis. *Statim autem post tribulationem eorum dierum sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum; et stellæ cadent de cælo, et virtutes cœlorum commovebuntur, et tunc parvisignum Filii hominis in cælo, et tunc plangent omnes tribus terræ, et videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa et majestate.* Quia enim Sol justitiæ Christus Deus noster omni hæc splendidior de cælis descendet, sol iste, quem videmus, obscurabitur, et hæc luna non dabit lumen suum, obscurati immenso splendore majoris lucis. Sicut enim luna et stellæ solis splendore pallescent, ita illius inenarrabili fulgore ipse sol in tenebris convertetur. Quod autem stellas cadere debet, vel sanctorum animas ad corpora descendere, vel ipsas juxta litteram quasi decedentes et obemittere lumen solitum amittere significat. [Cadem præterea stellæ, quia sancti, qui per stellas significantur, et iniquis occiduntur. Luna vero non dabit lumen suum, quia sancta Ecclesia solitum splendorem in signis et virtutibus non ostenderet; sol autem obscurabitur, quia hæretici, qui tunc erunt, solem justitiæ Christum Dominum, ejusque fidem damnare et reprehendere non timebunt.] *Virtutes autem cœlorum commovebuntur, quia omnis ille exercitus angelorum Christum Dominum nostrum ad judicium sequetur. Et tunc apparebit signum Filii hominis in*

cælo; per quod, vel ejus crucem vel aliquid aliud A signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura victoriæ signum intelligere possumus. *Et tunc plangent eum omnes tribus terræ.* Unde in Zacharia propheta scriptum est: « Et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt super eum, ut dolere solent in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in Jerusalem, sicut planctus ad Remon in campo Magedon, et plangent terræ familiæ, et familiæ seorsum (*Zach. xii, 10*). » Quomodo enim super eum non plangent, cum eum in tanta gloria vident, quem cum tanto opprobrio crucifixurunt? Sequitur: *Et mittet angelos suos cum tuba, et voce magna, et congregabunt electos ejus a summis cælorum usque ad terminos eorum.* Angelorum enim ministerio ex omnibus mundi partibus sancti Dei colliguntur et resurgunt, a summis cælorum animabus descendantibus, et usque ad eorum terminos venientibus. Sed quoniam cæli sancti vocantur, possumus per summos cælorum patriarchas et apostolos; per eorum vero terminos quoscunque alios fideles intelligere. Colliguntur igitur cardinales electi Dei a summis cælorum usque ad terminos eorum; quoniam et majores, et minores, et primi, et novissimi, omnes simul in unum convenient. Quod enim ait *cum tuba*, ipse exposuit **382** dicens, *et voce magna.* Magna enim vox erit, quæ mortuos suscitabit, et mundum universum replebit. *Ab arbore autem fici discite parabolam: Cum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, scitis quia prope est æstas; ita et vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis.* Sicut enim fœcus novis ramis et foliis orientibus æstatem C proximum adesse annuntiat, ita et hæc omnia tam magna tamque inusitata Christi adventum manifestissime annuntiabunt. *Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Hoc enim de Scribarum et Phariseorum generatione intelligitur, super quam omnem sanguinem justum venire superius dixerat. Non prius igitur illa generatio præteribit, non prius deficiet, nec tota a sua iniquitate cessabit, quam ista omnia compleantur. *Cælum et terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.* Quod enim Veritas dicit, immutabile est et præterire non potest, illoquin veritas non esset. *Cælum igitur et terra transibunt*, quia secundum hoc, quod sunt, in melius commutabuntur, sed verba veritatis a statu suo nutari non possunt.

(*In Marchesio adduntur aliqua ab hac homilia liena, et in fine sensum imperfectum relinquit.*)

HOMILIA II.

EADEM DOMINICA.

MONITIO. — Cum iisdem verbis incipiat hujusce loci evangelici in comm. expositio, n. 47, iisdemque prosequatur usque ad illa verba: *Et quæ erit tristitia malis*, ne eadem repetamus quæ in editione nostra legi possunt, additamentum hic afferemus. Perperam attributa fuit hæc homilia Emiseno Eusebio in edit. Paris., et deinde in Lugdunensi Bibl. PP., tom. VI, apud Anissonios p. 1677, sub nomine Eusebii Gallicani iterum excusa.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XXI, 25).
in illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Erunt

A signa in sole, et luna, et stellis, et in terris pressura gentium. Et reliqua.

Quibusdam interrogantibus Dominum et Salvatorem nostrum, etc. Hinc est quod Daniel ait (*Dan. vii*): « Aspicebam in visione noctis, et ecce Filius hominis in nubibus cæli veniebat, et usque ad Antiquum dierum pervenit. » Dixerat enim se vidisse quatuor bestias grandes, et inter se dissimiles, quarum « prima erat quasi leæna, et habebat alas ut aquila; quam cum aspiceret avulsæ sunt alæ ejus, et sublata est de terra, et super pedes ejus quasi homo stetit, et cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit, et tres ordines erant in ore ejus et in dentibus ejus: et sic dicebant ei: Surge, comede carnes plurimas. Post hæc aspicebam, et ecce

B alia quasi pardus, et alas habebat quasi avis, quatuor super se, et quatuor capita erant in bestia, et potestas data est ei. Post hæc aspicebam in visione noctis; et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis et fortis nimis, dentes ferreos habebat magnos comedens, et comminuens, et reliqua pedibus suis conculcans. » Habebat autem cornua decem, quæ cum Daniel aspiceret, « aliud cornu ortum est inter illa, a cujus facie tria de superioribus cornibus evulsa sunt. Erant autem in cornu oculi quasi hominis, et os loquens ingentia. Faciebat vero prælium contra sanctos, et prævalebat, et putabat quod posset mutare tempora et leges, et regnum sanctorum traditum est in manus ejus usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis, donec Antiquus dierum sedit, et throni positi sunt. » Hæc autem viderat Daniel, quæ cum intelligere non posset, unum de astantibus rogavit ut ei exponeret quid ista significarent, dictumque est ei: « Quatuor bestiæ, quatuor regna consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti Dei altissimi, et obtinebunt illud usque in sæculum, et sæculum sæculorum. » Et de quarta quidem bestia plenus in sequentibus dicitur. De tribus vero, quoniam angelus nihil amplius exposuit, quod Dominus dederit, modo dicemus. Prima igitur bestia regnum Græcorum est, cujus initium Alexander Magnus fuit, quasi leo rugiens tam parvo tempore circumquaque terras occupavit, ut magis volasse quam pugnasse videatur. Unde non immerito leonis speciem et aquilæ alas habuisse describitur. Sed quoniam parvo tempore regnavit, ideo alas ei avulsas dicit. Stetit autem super pedes quasi homo, quia tandem se mortalem intellexit; et cor proprium recepit, ut magis de morte quam de honoribus cogitaret. Hoc autem regnum quantum Dei populum affligerit, Machabæorum liber ostendit. Secunda vero bestia regnum Romanorum intelligitur, quod quidem non cum tanta fortitudine, ut Græcorum, cæpit; sed ad majorem potentiam pervenit, quoniam et leo urso fortior est. Tres autem ordines in ore et dentibus, senatum populumque, et ipsos imperatores vel consules significant. His enim tribus ordinibus regnum Romanorum omnes gentes devoravit et suo imperio subjugarit. Unde et hic ei

383 dicitur : « Surge, comede carnes plurimas. » Et hoc quidem usque ad tempora Constantini Dei populum affligere non cessavit. Per tertiam vero bestiam regnum hæreticorum intelligimus, a tempore videlicet Arij et Constantii hæretici et crudelissimi imperatoris. Majorem enim persecutionem tunc Dei populus passus est, quam illa jam superius dicta regna ei movissent. Major est enim in corpore et anima, quam in solo corpore persecutionem pati. Hæc autem bestia pardo similis, et quatuor alas habuisse describitur, quoniam hæreticorum prædicatio velociter, et parvo tempore totum mundum volando replevit. Quatuor enim sunt mundi partes, quæ per quatuor alas et quatuor capita figurantur. Quatuor enim capita habuit hæc bestia, quia in quatuor mundi partibus suos prædicatores hæretici habuerunt. Quanta autem potestas Arianis data fuerit Ariminense concilium manifestat. Nunc autem quid de quarta bestia angelus Danieli responderit, audiamus. « Bestia, inquit, regnum quartum erit in terra, quod majus erit omnibus regnis, et devorabit universam terram, et conculcabit, et devorabit universam terram, et conculcabit, et comminuet eam. Porro cornua decem ipsius regni, decem reges erunt, et alius consurget post eos, et ipse potentior erit prioribus, et tres reges humiliabit, et sermones contra excelsum loquetur, et sanctos Altissimi conteret, et putabit, quod possit mutare tempora, et leges, et tradentur in manu ejus usque ad tempus, et tempora, et dimidium temporis. » Hoc autem quartum regnum, de quo nunc angelo exponente audivimus, circa finem sæculi expectamus. Erit enim tunc, ut jam diximus, tribulatio talis, qualis non fuit ab initio sæculi, neque fiet. Unde et quarta bestia dissimilis cæteris, magisque terribilis, fortisque describitur. Per decem vero cornua, omnes hujus mundi reges intelligere possumus. Siquidem frequenter in divina pagina omnes per decem significantur. Illud vero cornu, in cujus ortu tria cornua avulsa sunt, quod habebat oculos, et os loquens ingentia, Antichristus est, aliis regibus fortior atque potentior. Qui postquam tres illos reges superabit, et illorum regna subjugabit, in tantam superbiam elevabitur, ut contra Altissimum loqui, et ore nefario Deum se dicere non timeat. Plenus namque spiritu Satanæ, virtutes multas atque miracula arte diabolica operabitur, et alios quidem signis, alios vero gladiis ad suam voluntatem convertet. Præliabitur autem contra sanctos, quia venient tunc Henoeh et Elias, quos, quia ratione superare non poterit, gladiis interimi faciet. Putabit enim quod possit mutare tempora et leges, quia Novum Testamentum ad veteris legis consuetudinem transferre conabitur. Regnabit autem per tempus, et tempora, et dimidium temporis, per quod tres annos et dimidium intelligimus : « Quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et auferet illustratione adventus sui (II Thess. II, 8). » Et tunc quidem sicut modo in Evangelio audivimus, vide-

bunt Filium hominis venientem in nubibus, cum potestate multa et majestate. Perveniet autem usque ad Antiquum dierum, quia Patri se æqualem, eisdemque antiquitatis se ostendet. His autem factis incipientibus, etc.

(Huc usque producta est homilia huic addita. Pauca quæ remanent, in commentario videri poterunt).

HOMILIA III.

DOMINICA II ADVENTUS.

ADMONITIO. — Commentarium in Matth. num. II, c. 2 consulat lectores, et quæ sub homilia titulo a Marchesio tom. II, pag. 3 recensentur, eadem ab illo sublata videbunt. Nec quidquam novi affert Emisenus, cui hæc homilia supposita est; sed in omnibus consentiens videtur. Exstat in cod. Laurentiano, sed in Dominica III Adventus collocata; cum pro Dominica II præcedens homilia assignetur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM. (II, 2). In illo tempore, Joannes, cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis ad illi : Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et reliqua.

Inc. : Joannes Baptista in vinculis et in carcere positus, cum audisset miracula, etc.

Des. : Hoc ad litteram intelligens, Joannem Elia esse arbitratur.

384 HOMILIA IV.

DOMINICA III ADVENTUS.

ADMONITIO. — Eadem est expositio Evangelii in Joannem num. 3, c. 2, et homilia, quam Marchesius edidit tom. II, pag. 3, et Emisenæ collectionis auctor usurpavit, et in Dom. IV Adventus collocavit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (I, 19). In illo tempore, miserunt Judæi sacerdotes et levites ad Joannem, ut interrogarent eum : Tu quis es? Et confessus est, et non negavit, et confessus est, quia sum ego Christus. Et reliqua.

Inc. : Omnes enim existimabant Joannem esse Christum, etc.

Des. : Hæc facta sunt in Bethania trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.

HOMILIA V.

FERIA IV QUATUOR TEMPORUM ADVENTUS.

ADMONITIO. — Nemo multum laboris impendere debet ut hanc homiliam, quam edidit Marchesius t. II, pag. 4, assequatur. Legat commentarium in Lucam, num. 3, et eandem vulgo quidem immutato verbo obtinebit. Supposita fuit Eusebio, ut reliquæ. In cod. Laurentiano eodem sub die collocatam invenimus, et cum editione Marchesii comparavimus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (I, 36). In illo tempore, missus est Gabriel angelus a Deo in civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth ad virginem desponsatam viro, cui nomen Joseph de domo David, et nomen virginis Maria. Et reliqua.

Inc. : Missus est, inquit, Gabriel angelus, qui Dei fortiundo interpretatur.

Des. : Fiat mihi secundum verbum tuum. Et dis- A
cessit angelus ab ea.

HOMILIA VI.

FERIA VI QUATUOR TEMPORUM ADVENTUS.

ADMONITIO. — Antequam in lucem emitteretur com-
mentarius S. Brunonis in Evangelia, dubitatum
fuit cui auctori homilia hæc esset ascribenda,
utrum Emiseno, an Petro Damiani, vel Brunoni
episcopo. Sed hujusmodi editio certum argumen-
tum præbuit Brunonem ejus auctorem exstitisse.
Conferantur Marchesius tom. II, pag. 6, et Emi-
senus cum editione nostra ejusdem comment. in
Lucam num. 4, et ex eo fonte desumptam qui-
libet videbit. Clarissimus præsul Stephanus Bor-
gia eam a quodam codice Casinensi sub titulo in
octava Visitationis excerpit, nobisque pro sua
summa humanitate cum aliis ejusdem S. Brunonis
scriptis communicavit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (I, 39). In
illo tempore, exurgens Maria abiit in montana cum
festinatione in civitatem Juda, et intravit in domum
Zachariæ, et salutavit Elisabeth. Et reliqua. Homi-
lia lectionis ejusdem.

Inc. : Virgo Deo plena ad montana conscendit,
superiora petit, etc.

Des. : In ejus discessu non parum doluit, qui in
illius adventu tanto gaudio exsultavit.

HOMILIA VII.

DOMINICA IV ADVENTUS.

ADMONITIO. — Cum de prædicatione Joannis Bapti-
stæ in deserto satis locutus videretur A. N. in
expositione cap. III Evang. S. Matth., ut ipse
testatur n. 13 comment. in Lucam, silentio præ-
terit quiddid de ea idem evangelista initio cap.
III tradidit. Ejus tamen exstat homilia a Marchesio
pro Dominica IV Adventus edita, eademque sub
nomine Eusebii Gallicani vulgata in tom. VI Bibl.
Patrum edit. Lugd. an. 1677, pag. 1718, quam
subscribere curavimus Lugdunensem editionem
sub oculis habentes.

385 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUC. (III, 1).
Anno xv imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio
Pilato Judæam; tetrarcha autem Galilææ Herode,
Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituræ, et Tra-
conitidis regionis, et Lysania Abilinæ tetrarcha, sub
principibus sacerdotum Anna et Caïpha factum est
verbum Domini super Joannem Zachariæ filium in
deserto. Et reliqua.

Quoniam quidem, ut Dominus ait, « omne regnum
in se divisum desolabitur (Luc. XI, 17), » Judæorum
regni desolationem et destructionem proximam jam
tunc evangelista monstrabat, quando illud in tot
partes divisum esse dicebat. Quo autem tempore
Joannes prædicare cæperit, descriptis terræ prin-
cipibus diligentissime ostendit. Prædicabat autem
Joannes baptismum pœnitentiæ in remissionem pec-
catorum. Hoc videlicet docens et prædicans, quia
nisi per baptismum et pœnitentiam non possit fieri
remissio peccatorum. Prædicabat quidem, sed non
clabatur : docebat medicinam, sed non sanabat. Non
enim baptismi data fuerat forma ; nondum Dominus
dixerat : « Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos
in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Marc.
XVI, 15). » Hæc est forma baptismi. Aliter baptismus

non valet. Hanc autem formam sibi Dominus reser-
vaverat ; hanc per seipsum dare venerat ; quia
valde conveniens erat ut universalis medicina per
universalem medicum daretur. Venit igitur Joannes
in omnem regionem Jordanis prædicans, sed non
tribuens baptismum pœnitentiæ in remissionem pec-
catorum, sicut scriptum est in libro sermonum Isaïas
prophetæ. Vox clamantis in deserto, parate viam Do-
mini, rectas facite semitas ejus. Sic igitur faciebat
Joannes, sicut Isaïas de eo prædixerat. Clamabat,
prædicabat viam Domini, baptismum et pœnitentiam
docebat. Istæ enim sunt illæ viæ, per quas venit
ad Dominum, et per quas ad nos venit Dominus.
Interrogatus autem Joannes quis esset, respondit :
Ego vox clamantis in deserto. Vox enim erat Joannes,
quia Verbum Christus. Sicut enim vox præcedit
verbum, ita et Joannes Christum præcessit. Statim
enim, ut ex ore loquentis sonus qualiscunque procedit,
vox est, Verbum tamen nondum est, quia omne
verbum significat aliquid ; merito vox dicitur
Joannes, merito Christus Verbum vocatur. Hæc
autem vox in deserto clamabat, quia impios et cru-
deles ad fidem vocabat, qui non homines pietate,
sed feras et belluas crudelitate imitabantur. Deser-
tum enim non est habitatio hominum, sed ferarum.
Talis erat mundus iste, tales habitatores habebat.
Unde Psalmista ait : « In terra deserta, et in via, et
inaquosa, sic in sancto apparui tibi, ut videre in vir-
tutem tuam, et gloriam tuam (Psal. LXXII, 2). » In
deserto itaque Joannes prædicabat. Sed quid dice-
bat ? Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.
Tunc enim viam Domini paramus, ejusque semitas
rectas facimus, si ea, quæ agimus non pro vana
gloria, sed sincero affectu et casto amore faciamus.
De illis enim, qui omnia opera sua faciunt, ut vi-
deantur ab hominibus, dicebat Dominus : « Amen
dico vobis, quia receperunt mercedem suam (Matth.
VI, 2). » Hoc autem ideo, quia ibant per viam
pravam, et semitas tortuosas. Omnis enim vallis imple-
bitur, et omnis mons et collis humiliabitur. Sed
quid per valles, nisi humiles, quid vero per colles
nisi superbos intelligimus ? Vallis igitur implebitur
et exaltabitur, quia humilis S. Spiritus gratia plenus
ad cœlestia sublimabitur. Mons vero et collis humi-
liabitur, quia superbus deprimetur, et in tenebras
præcipitabitur. Unde et subditur : *Et erunt prava in*
directa, et aspera in vias planas. Tunc enim et prava
dirigentur, et aspera planabuntur, quia nulla erit
superbia, nulla potestas, nulla virtus, nulla altitudo,
quæ sanctis resistere valeat. *Et videbit omnis caro*
salutare Dei. Non enim in primo adventu Christum
Dominum videbit omnis caro ; in secundo autem
omnis oculus eum videbit, sicut ipse ait : « Vivo ego,
dicit Dominus, quia mihi curvabitur omne genu, et
confitebitur omnis lingua (Isa. XLV, 23). » De hoc
autem salutari patriarcha Jacob spiritu Dei plenus,
cum filios benediceret, ait : « Fiat Dan coluber in
via, cerastes in semita mordens ungulas equi, ut
cadat ascensor ejus retro ; salutare tuum exspectabo,

Domine (*Gen. XLIX, 17*). » Hoc autem tale fuit ac si diceret : Scio, Domine, quia filii mei, progenies mea sua pravitate decepta Antichristum expectabit. Ego autem salutare tuum Jesum Christum Filium tuum expectabo, Domine. De tribu namque Dan oriatur Antichristus, quem Judæi expectant, et Messiam vocant. Ipse autem erit coluber in via, et cerastes in semita, quia omnibus in via mandatorum Dei currentibus et ad patriam festinantibus insidiabitur, ut eorum itinera impedire valeat. Omnes enim in via sumus, omnes ad patriam relinimus, quia non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Tanta est via, quanta est et vita. In hac ergo via multum nobis cavendum est, ne ille serpens nobis occurrat, suoque veneno nos inficiat. De quo scriptum est : « Trahet draco caudam, et separabit tertiam partem stellarum cœli (*Apoc. XII, 4*). » Cerastes autem *cornutus* interpretatur. Hæc enim bestia, et hic draco decem cornua habere describitur, per quæ omnes mundi hujus iniquos reges et principes intelligimus. Omnes enim in ejus exercitu connumerabuntur; quicumque ejus facta imitantur vel imitabuntur. Unde et per beatum **386** Job dicitur : « Quia post se omnem hominem trahet, et ante se innumerabiles (*Job XXI, 33*). » Quibus verbis manifeste ostenditur, quia multi in ejus exercitu computabuntur, qui eum corporaliter non viderant; siquidem et eos trahet, qui fuerunt ante se, et eos, qui erunt post se. Sequitur : « Mordens ungulam equi, ut cadat ascensor ejus retro (*Gen. XLIX, 17*). » Sed quid per equum, nisi hunc inundum intelligimus? Quid vero per ascensorem, nisi reges omnesque potentes qui ei præsentant suisque moderantibus frenis eum regunt, et ad suam voluntatem convertunt? Ungula vero equi, ultima pars mundi intelligitur, quoniam ultima pars corporis ungula est. Hunc igitur equum jam fugientem et pene cursum finientem, ut ita dixerim, pedem trahentem et solam ungulam, id est extremam sui partem ostendentem, mordebit cerastes, id est Antichristus, et sic sui veneni corruptione inficiet, ut et ipse pereat, et ejus ascensores retrorsum cadentes intereant. Tanta erit ejus deceptio, tam fraudulenta et venenosa persuasio, ut in errores inducantur, si fieri possit, etiam electi. Hanc autem bestiam expectant Judæi, hanc pestem expectant Scribæ et Pharisei; neque attendunt Jacob patrem prophetantem, neque intelligunt eum benedicentem atque dicentem : « Salutare tuum expectabo, Domine (*ibid.*). »

HOMILIA VIII.

IN VIGILIA NATIVITATIS DOMINI.

ADMONITIO. — Omni procul dubio censendus est homilix hujus auctor S. Bruno ex quo ejus commentarius in Matthæum num. 2, c. 1, ipsis verbis a principio ad finem eam exhibet. Non egemus alio argumento, ut editores Eusebii Emiseni et Gallicani de usurpatione revincamus. Marchesius tom. II, pag. 8, publicavit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (1, 18). *Cum esset desponsata mater ejus Maria Joseph,*

antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu sancto. Et reliq.

Inc. : Primum autem quærendum est cur beata Maria desponsata fuerit?

Des. : Manifestum est igitur, quia Jesus Salvator noster interpretatur.

HOMILIA IX.

IN NATIVITATE DOMINI.

ADMONITIO. — Qui persæpe laudati commentarii lectionem præmiserint, e vestigio homilix agnoscent auctorem. Legitur revera tota num. 6, in Lucam. Neque de suppositione damnare hæsiunt, qui Emisenum aut alium ab ipsis excogitatum auctorem dixerunt. Exstat in Marchesio tom. II, pag. 9, quemadmodum sequens homilia quæ in secunda ejusdem celebritatis missa legitur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (II, 1). *Exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino. Et reliqua.*

Inc. : Quod enim universus mundus describitur, et sub unius potestatis tributum redigitur, etc.

Des. : Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

HOMILIA X.

IN EADEM SOLEMNITATE ET IN MISSA II.

ADMONITIO. — Diximus supra in Marchesio hanc homiliam immediate sequi præcedentem. Idem est in commentario ubi loci evangelici expositio alteri succedit, eamque auctor num. 7, adornavit pag. 158. Æque hic aliorum scriptorum suppositio proceditur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (II, 15). *Pastores loquebantur ad invicem : Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis. Et reliqua.*

Inc. : Pastores, inquit, loquebantur ad invicem, et de iis quæ audierant et viderant, etc.

Des. : Ejus fidem prædicantes, et eum ubique laudantes, et glorificantes.

387 HOMILIA XI.

IN EADEM SOLEMNITATE ET IN MISSA III.

ADMONITIO. — Si Eusebii Emiseni editores advertissent ad doctrinam de divinitate Verbi, cujus omnimoda æqualitas, et consubstantialitas cum Patre plenissime ab auctore homilix assentit. Arianorum impugnatores, non fautorem Emisenum, ut plurimi consierunt, suspexissent. Ariani enim, qui Verbum Filium Dei minorem Patre affirmabant, æternam ejus generationem, ejusdemque nature substantiam, ceteraque divinitatis attributa inficiabant. Dogma autem catholicum est Dei Filium Jesum Christum verum Deum verumque hominem esse, minorem quidem Patre secundum carnem, sed æqualem, similemque Patri per omnia quoad divinitatem. In humanitate formam servi sustinuit; in persona divina in qua utramque naturam Christus copulavit, omnia potuit et egit ut Deus. Præmittit aliqua S. Bruno in commentationem evangelistæ Joannis, quæ hic subiunguntur, deinde adnectit interpretationem evangelici textus a primo numero comment. usque ad secundum.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (1, 1). *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Et reliqua.*

Narrant alii evangelistæ Dominum et Salvatorem nostrum ab angelo nuntiatum, de virgine natum, pastoribus revelatum, per stellam declaratum, a Magis adoratum, ad templum delatum, et Simeoni præsentatum. Narrant præterea, qualiter de Judæa cum parentibus fugerit, qualiter de Ægypto in Judæam redierit, qualiter creverit, et virtute et sapientia profecerit. Hæc tamen, et his similia dum evangelistæ scribebant verum hominem esse, et veram carnem eum suscepisse affirmabant. Joannes autem evangelista altius ascendens, et usque ad divinitatem se extendens, ascendit super cherubim, et volavit, volavit super pennas ventorum; penetravit cælos, transcendit archangelos, et pervenit usque ad thronum Dei; ibique vidit Verbum Dei, ibi vidit Dominum Jesum Christum in sinu Patris, et tunc intellexit, quod scriptum erat: « Eructavit cor meum verbum bonum (Psal. XLIV, 1). » Intellexit utique, et dixit: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.* Jesus Christus Dominus noster, etc. (*Reliqua, ut diximus, habentur in commentario.*)

Des.: Deducet te mirabiliter dextera tua.

HOMILIA XII.

IN FESTO S. STEPHANI PROTOMARTYRIS.

ADMONITIO. — Cum sequens homilia, exceptis paucis hinc inde ex commentario in hunc locum Matthæi desumptis num. 98 diversam exhibeat expositionem, ideo qualis edita fuit a Marchesio tom. II, pag. 44, iterum eam in lucem proferimus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDE MATTHÆUM (XXIII, 34). *In illo tempore, dixit Jesus turbis Judæorum, et principibus sacerdotum: Ecce mitto ad vos prophetas, et sapientes, et Scribas, et ex illis occiditis, et crucifigitis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris. Et reliqua.*

Superius in hoc evangelio Scribis et Pharisæis Dominus et Salvator noster loquitur, dicens: *Væ vobis, Scribæ et Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulcra prophetarum, et ornatis monumenta justorum, et dicitis: Si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Ita testimonium estis vobismetipsis, quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt.* Væ, inquit, vobis, non quia ædificatis, et ornatis monumenta prophetarum; hoc enim opus pietatis est, sed quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt. Filii quidem non tantum natura, quantum imitatione et iniquitate. Sicut enim boni dicuntur filii Abrahæ, quia imitantur Abraham, ita omnes iniqui iniquorum filii dicuntur, quia imitantur iniquos. Unde et Dominus his talibus ait: « Si filii Abrahæ essetis, opera utique Abrahæ faceretis (Joan. VIII, 39). » Væ igitur illis, qui non Abrahæ, non prophetarum, non justorum filii sunt, quia non eos imitantur; imo vero filii eorum sunt, qui prophetas occiderunt, in omni malitia et iniquitate eos imitantes. Dicunt præterea, *si fuissent in diebus patrum suorum, non fuissent socii eorum in sanguine prophetarum; cum*

valde illis nequiores, non solum prophetas occiderunt, verum **388** etiam ipsum Dominum prophetarum. Unde et subditur: *Et vos igitur implete mensuram patrum vestrorum, currite, festinate, ut usque ad eorum iniquitatis integram, perfectamque mensuram perveniatis.* Turpe est enim ut alii a patribus vestris, et minores ab illis in nequitia inveniamini. Hoc autem ideo dicit, quia in suam suorumque discipulorum necem, jam nimium eos per invidiam accensos esse videbat. Hic autem locutionis modus a grammaticis ironia vocatur. *Serpentes, genimina viperarum, quomodo fugietis a judicio gehennæ? Serpentes enim sunt, quia callidi et venenosi; genimina vero viperarum, quia cunctis iniquis iniquiores, cum nec uxor viro, nec filii parentibus parcant. Qui utique gehennæ judicium aliter fugere non poterunt, nisi matrem suam occiderint, sicut ipsa quoque eorum patrem interficit.* Viperarum enim hæc natura dicitur esse, ut quando femina concipit masculum interficiat; quando vero parit, ipsa nihilominus a filiis occidatur. Neque enim expectant, ut assuetæ naturæ ordine oriantur, sed, rupto matris utero, violenter foras erumpunt. Viperæ igitur Synagoga; vir ejus Christus: venit Christus ad Synagogam, totamque evangelicæ prædicationis sementem in eam infudit. Illa sicut vipera, sicut venenosa et impia, contra eum assurgens, eum interfecit; de cujus impio utero filii ejus erumpentes eam occidunt, quoniam Judæi ad fidem venientes eam excommunicant et damnant. Unde Apostolus ait: « Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit me per gratiam suam (Galat. I, 15), » etc. Omnes enim hæreses damnant, quicunque ab hæresibus ad Ecclesiam redeunt; ideo: *Ecce ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et Scribas; ideo inquit, ut et vos impleatis mensuram patrum vestrorum: ego mitto ad vos prophetas, et sapientes, et Scribas, et ex illis occiditis, et crucifigitis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris.* Talis erat beatus Stephanus, de quo modo, cum legeretur audivimus; *qui plenus gratia, et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de Synagoga disputantes cum eo, et non poterant resistere sapientiæ, et spiritui, qui loquebatur.* Unde Dominus ait: « Ego dabo vobis os, et sapientiam cui non poterunt resistere, et contradicere omnes adversarii vestri (Luc. XXI, 15). » Sic igitur pugnabant sancti; sic eos Dominus pugnare docuit, non armis pugnabant, sed voce. Sic ante pugnaverat Gedeon, cujus prælium omnia hæc sanctorum prælia significavit. Gedeon namque contra Madianitas pugnaturus, his qui secum erant, tubas et lampadas parare jussit (Judic. VII, 16). Præcepit autem, ut intra lagunculas lampadas occultarent, et sic ad prælium profectus est. Nocte vero inimicorum castra ingressi, lagunculis fractis tenentes tubas dextris, lampadas vero sinistris tubarum clangore et lampadarum splendore omnia circumquaque repleverunt: quibus hostes perterriti fugere incipiunt, et quasi insani propriis gladiis ma-

gna ex parte se vicissim interficiunt. Talibus igitur A et non potius usque ad seipsum, vel usque ad suam
 armis vicit Gedeon, talibus et sancti martyres vin- consummationem? Multum enim justorum sapi-
 cebant. Quid enim per tubas, nisi prædicatorum nem luderunt Judæi, non solum usque ad Zacha-
 voces intelligimus? Quid vero per lampadas, nisi riam, verum etiam post Zachariam. Hæc igitur,
 miraculorum splendor figuratur? Lagunculae vero quia historiae non conveniunt, spiritualis intelligen-
 vasa scilicet sunt de terra formatae, de quibus Apo- tia quærenda est. Puto enim quod Dominus noster
 stolus ait: « Habemus thesaurum istum in vasis scilicet seipsum Zachariam vocat, et præterito pro futuro
 scilicet (II Cor iv, 7); » quoniam ante Dominus vultur. Interpretatur enim Zacharias memoria Domini.
 dixerat: « Nolite timere eos qui occidunt corpus, Sicut enim Christus Jesus dicitur verbum Domini,
 animam autem non possunt occidere (Math. x, 28). » sermo Domini, virtus et sapientia Domini, sic etiam
 Neque laguncularum fractionem, neque corporis dicitur memoria Domini. Et iste quidem est Bar-
 passionem SS. martyres metuentes, ad omnia tor- chila filius, qui benedictus Domini interpretatur.
 mentorum genera parati erant. Vide igitur quam Unde et principi se interroganti, an esset Christus
 bene sibi conveniant prælium protomartyris Stephani, filius benedicti? Respondit: *Ego sum.* Hinc autem
 et prælium Gedeonis. Si enim per tubas prædicator- occiderunt Judæi inter templum et altare, quoniam
 um voces significentur, tunc nimirum beatus Ste- B ibi Christi mortem inter se consiliati sunt. Neque
 phanus tuba sonabat, quando incredulos Judæos enim aliter Christum Dominum Judæi occiderunt,
 arguebat. Quando vero prodigia et signa magna nisi consiliando, accusando et damnando. Unde ipsi
 faciebat, tunc utique lampadas manu tenebat. Major quoque dicebant: « Nobis non licet occidere quem-
 est enim splendor miraculorum quam splendor ignis, quam (Joan. xviii, 31). » Quod vero in atrio templi
 et multo longius refulget miraculorum fama quam de ejus morte consilium habitum sit, ipse per Psal-
 lampadarum flamma. Tunc autem Judæi sævientes, mistam ostendit, dicens: « Adversum me exercebat-
 et ad lapides currentes, protomartyris lagunculam tur, qui sedebant in porta, et in me psallebant, qui
 fregerunt, quia eum lapidaverunt et lapidibus occi- bibebant vinum (Psal. lxxviii, 13). » Sic igitur Za-
 derunt. Vicit tamen beatus Stephanus, quoniam charias filius Barachia inter templum et altare occi-
 coronam cælos ascendit. Judæi autem vici sunt, sus est: *Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis prophetas,*
 quoniam post paucos annos, destructa civitate, in *et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui con-*
 captivitatem deducti sunt. Sequitur: *Et persequimini de gregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat*
 civitate in civitatem, ut veniat super vos omnis sanguis pullos suos sub alas, et noluit. Ego, inquit, volui
 justus, qui effusus est super terram. Apostoli enim, C filios tuos multoties congregare et a malitia revoca-
 martyres, doctores, prophetæ, sapientes et Scribæ re, sicut gallina pullos suos congregat et sub alas
 fuerunt, quos ad Judæos omnesque mundi nationes suas eos abscondit, ne ab importunis avibus ei mul-
 prædicandas Dominus misit. Hos autem Judæi occi- tiantur; sed noluit. Ego igitur volui, sed ea con-
 derunt, crucifixerunt, flagellaverunt et de civitate ditione si tu quoque voluisses. Quia ergo tu congre-
 in civitatem persecuti sunt. Nemo enim Christiano- gari et salvari noluit, ego quoque jam nunc con-
 rum usquam occisus est, qui eorum vel manibus, vel gregare et salvare nolo. Unde et dico: « Disperge
 affectu non sit occisus; unde et omnium rei esse illos in virtute tua, et destrue eos, protector meus.
 dicuntur, omniumque justorum sanguis super eos Domine (Psal. lxxviii, 12). » Dominus enim, qui potest
 venire Dominus ipse testatur. Hoc autem a quo, et quæcunque vult, nullum alium salvare vult, nisi cum
 et usquequo exponit, dicens: *A sanguine Abel justus, qui vult ab eo salvari. Unde etiam per prophetam*
 usque ad sanguinem Zachariae filii Barachia, quem ait: « Si volueritis, et audieritis me, bona terre
 occidistis inter templum et altare. Cum enim alibi comedetis; quod si nolueritis, gladius devorabit
 scriptum sit: « Quod filius non portabit iniquitatem vos (Isa. i, 20). » Sic enim manifestum est quod
 patris, sed unusquisque in peccato suo morietur Dominus non vult mortem peccatoris, sed ut con-
 (Ezech. xviii, 20); » quid est, quod modo hic D vertatur et vivat (Ezech. xxxiii, 11), sicuti etiam
 dicitur, quod omnis sanguis justus veniet super generationem istam? 389 His enim verbis Salvator
 noster dicere videtur, quod hæc impia generatio manifestum est, quia « neminem vult perire, sed
 tantam pœnam pro suo scelere patiatur, quantum omnes vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis
 pateretur, si omnium nostrorum sanguinem fudisset, venire (I Tim. ii, 4); » sic tamen si crederent et
 qui ab Abel fusus est usque ad Zachariam. Et hoc baptizati fuerint, si de peccatis pœnitentiam egerint
 merito. Majus enim fuit Christum occidere ejusque et ejus fecerint voluntatem. Ita etiam manifestum
 corpus, quod est Ecclesia, iniquo odio persequi, quam est quod eos, qui neque credere, neque baptizari,
 si omnium justorum præcedentium sanguinem fudis- neque pœnitentiam agere volunt, qui de bonitate Dei
 sent. Zacharia autem Barachia filius nusquam legi- desperant, et gloriam, quæ sanctis promittitur, non
 tur fuisse occisus. At vero Zacharias filius Joiadae in curant, si in hac prava voluntate usque in finem
 atrio templi legitur interfectus. Inter templum scilicet perseverant, manifestum, inquam, est, quia hos tales
 et altare, quod sub die erat, ubi hostiarum sang- Deus salvare non vult. Quis enim dicere audeat quod
 uis fundebatur. Sed quare dixit usque ad Zachariam, eos salvare velit; qui salvari non possunt? Quia enim
 credere nolunt; ideo ad illam beatitudinem perte-
 nire nequeunt. Impossibile est enim sine fide, vel

alvari vel placere Deo; quare dixit Judæis Dominus: « Quo ego vado, vos non potestis venire (Joan. III, 21); » quia ipsi nullam fidem in eum habebant. Præterea Judæi credere non poterant, quia sic de eis saias prædixerat: « Excæca cor populi hujus, ne oque convertantur, et sanentur (Isa. VI, 10). » Sed quare credere non poterant, nisi quia credere noluerant? Fides igitur in voluntate est. Si enim voluissent et non potuissent, peccatum non habuissent. De his autem breviter in commentario diximus, de quo ipsa sumpta sunt; quæ si quis non intelligit, nec legat ut intelligat. Sequitur: *Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.* Sic et in psalmis: « Ecce longavi fugiens, et mansi in solitudine (Psal. LIV, 1). » Relictis enim Judæis, in gentibus Dominus habitat: « Dico enim vobis, non me videbitis amodo donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini (Luc. XIII, 35). » Postquam, inquit, hic corporali præsentia, qua vobiscum ad tempus conversatus sum, vos relinquam, non me videbitis amodo, donec iterum ad iudicium venientem melius cognoscatis, simulque una et consona voce omnes dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini. » Hoc est enim, quod alibi ait: « Vivo ego, dicit Dominus, quia mihi curvabitur omne genu, et confitebitur omnis lingua (Isa. XLV, 23). » *Et videbit omnis caro salutare Dei.* Qui cum Deo Patre, etc.

390 HOMILIA XIII.

IN FESTO S. JOANNIS APOSTOLI ET EVANGELISTÆ.

ADMONITIO. — Concordes sunt codices Casinensis, Mediceo Laurentianus, et Vallicellanus in asserenda S. Brunoni episcopo hac homilia, quam Marchesius edidit tom. II, pag. 13. Eam etiam continet comment. in h. l. Joannis sub num. 55 et 56, sed cum aliqua in priori parte lectionis Marchesii addita videantur, hic referre statuimus, usque ad illa quæ ex comment. comparati possunt.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XXI, 19). *In illo tempore, dixit Jesus Petro: Sequere me.* Et reliqua.

Legitur superius in hoc evangelio, quod discipulos suos ad prandium Dominus invitaverat. Et bene quidem ad prandium, quia dies paschales erant, diebus quibus ipse dixerat: « Non possunt jejunare filii sponsi, quandiu cum illis est sponsus (Matth. IX, 15). » Talibus enim diebus non semel, sed tota die, si fieri posset Christi convivii interesse, et spiritibus cibis refici debuissent Christi fideles. Cum autem prandissent, interrogavit Dominus Petrum, et iterum interrogavit an eum diligeret. Quo interrogante, et iterum similiter respondente: *Domine, tu scis, quia amo- re.* Ait: *Pasce agnos meos, pasce oves meas.* Prius agnos, deinde oves ei commisit, quia non solum pastorem, sed pastorum pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit et oves, pascit filios, pascit et matres, regit et subditos et prælatos. Omnium igitur pastor est, quia præter agnos et oves in Ecclesia nihil est, nihil inquam, quod suis pastoribus Christus commiserit. Ecce Petrus, qui ter negaverat, ter Dominum se amare respondit; quatenus

amor deleat culpam et dilectio tollat offensam. *Et dicit ei Jesus: Amen dico tibi, cum esses junior, cingebas te, et ambulabas ubi volebas; cum autem senueris, extends manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis.* Quod quid significet evangelista exponens, ait: *Hoc autem dixit significans, qua morte clarificaturus esset Deum.* In crucis namque patibulo positus beatus Petrus, ibique manus extendens, cum jam quidem senuisset et ad vitæ finem pervenisset, ab aliis cinctus et ligatus est, et merito postquam ter Dominum se amare respondit, mortem suam ei Dominus nuntiavit; in qua quantum eum dilexerit, apertissime demonstravit. Et cum hoc dixisset: *Dicit ei: Sequere me.* Quod Petro dicitur, omnibus dicitur. Quia enim Petrus præ cæteris major erat, merito tota Ecclesia in Petro significabatur. Omnes igitur fideles sibi dictum esse intelligant, id quod soli Petro dictum est: *Sequere me,* Si me, inquit, diligis, sequere me, veni post me, etc. (Cætera quæ de hac homilia sequuntur, in commentario super hunc Joannis locum legi possunt.)

HOMILIA XIV.

IN NATIVITATE INNOCENTII.

ADMONITIO. — Plurimum additionum interjectio, quibus, ut habemus in Marchesio tom. II, pag. 14, aucta est loci evangelici expositio sub num. 4, pag. 11, nos compulsi eam integram lectoribus tradere. An ita sit, quilibet hominiam et commentarium comparans certior fieri poterit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (II, 13).

In illo tempore apparuit Dominus in somnis Joseph, dicens: Surge, accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. Et reliqua.

Venerant illis diebus magi ad Dominum, et sicut evangelista refert, munera ei obtulerunt, et admoniti ab angelo in somnis ne redirent ad Herodem per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Qui cum recessissent: *Ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Dubitari quidem potest, quomodo completis diebus purificationis in Jerusalem Christus in templo offerri potuit, si statim, ut magi recesserunt in Ægyptum fugiens abiit, aut fortasse tandiu magi in Ægypto morati sunt, donec simul cum puero et matre ejus Joseph de Jerusalem post purificationem reverteretur? Sed melius mihi videtur esse, ut sic dicatur: Qui cum recessissent, aliquo post tempore evoluto, et omnibus, quæ secundum 391 legem debebantur expletis. *Ecce angelus Domini apparuit in somnis Joseph, dicens: Surge, et accipe puerum, et matrem ejus, et fuge in Ægyptum.* Adhuc enim omnia quieta erant: adhuc Herodes magos expectans nondum sui cordis malitiam revelabat. Unde et secure vadunt in Jerusalem, ut legis mandata perficiant. Inde vero in Ægyptum fugere jubentur, ubi Abraham, et Jacob, et filii Israel peregrinati sunt. Hoc enim propheta prædixerat, dicens: « Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Ægyptum, et corrueant omnia

simulacra ejus (*Isa. xxix, 1*). » Nubes enim levis, et nullius corruptionis pondere gravis est virgo Maria, quæ in Ægyptum Christum portavit; ut lux in tenebris luceret, et populus qui in tenebris sedebat lucem videret. Sunt etiam qui ad litteram intelligere velint, ut Christo Domino Ægyptum ingresso, mox omnia simulacra corruissent. Hanc autem Christi persecutionem Moyses in seipso significaverat. Multa enim sunt, in quibus Moyses Christum significat; sicut enim Moyses a Pharaone, ita et Christus ab Herode persecutionem passus est; et sicut infantes propter Christum in Judæa occisi sunt, ita et in Ægypto propter Moysen in flumine necati sunt. Narrat enim Josephus quemdam sacerdotem et magum Ægyptiorum prophetasse, quia de Hebræorum gente talis homo nasciturus esset, qui totam illam terram perdere debuisset; unde et Pharaoni consilium dedit ut omnes Hebræorum infantes interficerentur. Præcipit igitur Pharaon ut Hebræorum masculos interficerent et feminas reservarent. Hoc autem ideo faciebat ut ille unus, qui quærebatur vel sic inter alios occidi potuisset. Eadem autem intentio fuit et Herodis, qui quoniam Christum invenire non poterat, tot millia puerorum interfici jussit. Illis autem diebus natus est Moyses, de quo longa historia scribitur, quomodo a parentibus occultatus, quomodo in fluvium missus, quomodo a filia Pharaonis de aqua susceptus, et in filium adoptatus fuerit, quomodo etiam ipsa puella de manibus illius impii sacerdotis, qui eum occidere conatus fuerat, eum liberaverit; quando, ut prædictus historiographus narrat, de capite Pharaonis ludens in infantia coronam ejecit. Hæc autem Moyses ideo fortasse prætermisit, ne suum præconium scribere videretur. Verumtamen postea in Pharaone et in exercitu ejus completum vidit; quod tunc infans, et inscius agebat, significabatur. Sequitur: *Qui consurgens accepit puerum, et matrem ejus nocte, et recessit in Ægyptum, et erat ibi usque ad obitum Herodis*. Ecce fugit Christus, et in nocte fugit, ut fuga, quæ per se difficilis est, noctis obscuritate difficilior fiat. Si ergo Christus fugit Herodem, quanto magis nos diabolum et membra ejus fugere oportet? Nulla itineris difficultate terreamur, quia melius est duro labore fatigari, quam ab hostibus necari: « Arcta enim et angusta via est, quæ ducit ad vitam (*Matth. vii, 14*). » Verumtamen nec semper est fugiendum, nec semper est resistendum; sed pro temporis qualitate, et hoc, et illud fieri oportet. Nam et sancti aliquando fugiebant, aliquando hostibus sponte occurrebant. Ipse quoque Salvator noster, qui nos de civitate in civitatem fugere præcepit, cum et ipse si vellet, fugere potuisset, sponte sua tempore passionis hostibus occurrit. Non igitur timore mortis, si justam et utilem

(1648) Videtur S. Bruno veterum quorundam Patrum, Origenis nempe, Eusebii Cæsariensis et Epiphaniï secutus opinionem de cæde puerorum ab Herode nonnisi post biennium a Christi ortu imperata; sed longe plures sunt scriptores doctes,

fore putamus, sed timore peccandi et visibiles, et invisibiles hostes fugere debemus. Quare autem Christus in Ægyptum fugerit, evangelista subiucens ait: *Ut adimpleretur, quod dictum est a Domino per prophetam dicentem: Ex Ægypto vocavi filium meum*. Si enim in Ægyptum non isset, ex Ægypto vocari non potuisset. Sic igitur impleta est prophæcia, et utilitas prophætiæ. *Tunc Herodes videns quod illius esset a magis, iratus est valde, et mittens, occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, et in omnibus finibus ejus a bimatu et infra, secundum tempus quod exquisierat a magis*. Quoniam enim Herodes prophetarum oraculo in Bethlehem nasciturum Christum audierat, ideo omnes pueros, qui erant in Bethlehem et in omnibus finibus ejus occidit, ut quia eum invenire non poterat, unum simul cum cæteris interficeret. Sed quare a bimatu et infra? Quia secundum magorum responsionem, Christum hujus ætatis esse sciebat. Præoccupatus enim aliis negotiis, cum jam pene duo anni transiissent, et magi ad eum non reverterentur, se illum esse intelligens, valde iratus omnes hos pueros occidere jussit (1648). *Traxit impletum est, quod dictum est per Jeremiam prophetam, dicentem: Vox in Rama audita est, ploratus et ululatus multus, Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt*. Rama enim interpretatur excelsa. Illa igitur vox auditur in Rama, quæ multum exaltata præ sua magnitudine longe lateque diffunditur. **392** Multus enim ploratus, multusque ululatus ibi erat, ubi tot matres, tot parentes, tot homines utriusque sexus, visa tanta crudelitate, etiamsi vellet, voces cohibere non poterant. Quare autem Rachel filios suos plorare dicitur, cum utique non filii Rachel, quantum ad litteram, sed filii Liæ survivorum ejus omnes isti fuerunt? Judas enim non Rachel, sed Liæ filius fuit, in cujus tribu hæc cædes tam immensa facta est. Sed quia Rachel interpretatur ovis, et significat sanctam Ecclesiam, quæ omnino simplicitatem imitatur, non immerito filii Rachel esse dicuntur, qui quasi agni innocentes, et sine voce jugulantur. Denique cujus filii sunt agni? Nonne ovis? Sunt igitur filii Rachel; siquidem illa est ovis, et isti sunt agni. Plorat autem Rachel, id est S. Ecclesia usque hodie filios suos, quia quamvis ad requiem eos ire intelligat, dolet tamen, quia corporaliter ab ea separantur. Sic autem dolebant et illi, quibus Dominus ait: « Et vos nunc quidem tristitiam habetis; iterum autem videbo vos, et gaudetis cor vestrum (*Joan. xvi, 22*). » Et quamvis multo melius, quam fuerint, sint (siquidem jam nunc cum Deo sunt), ad tempus tamen consolationem non recipit, quoniam in hac vita non sunt. Supplendæ sunt enim Scripturæ, ubi ad intelligentiam aliquid deest. Quis enim intelligat: *Noluit consolari, quia*

juxta verisimiliorem Evangelii Matthæi testimonium illud paulo post Natalem Domini ab imperatoris rege promulgatum fuisse. Vid. Natal. Alex. tom. III Hist. eccl., dissert. 2.

non sunt, nisi aliquid addatur? Tale quid et ibi invenies, ubi de Domino dicitur, quod « videns civitatem levit super illam, dicens, quia si cognovisses et tu (Luc. xix, 41). » Quis enim intelligere valeat, quid significet « et tu, » nisi aliquid additum fuerit? Potest autem et sic intelligi quod dicitur: *Rachel plorans filios suos noluit consolari, quia non sunt.* Sancta namque mater Ecclesia quamvis multum de filiorum suorum nece, durisque cruciatibus lugeat, tamen consolationem non recipit, quia non sunt in tali eventu dandæ, vel suscipiendæ consolationes: ubi enim lætitia vincit lacrymas, et gloria passionem ibi consolatio necessaria non est: magis enim lætandum est de illa vita quam sancti meruerunt, quam de ista sit dolendum quam amiserunt. Quid est enim hæc vita ad comparationem illius vite? Et Dominus ait: « Qui amat animam suam, perdet eam, et qui perdidit animam suam propter me, inveniet eam (Matth. x, 38). » Denique cur aliunde quærat consolationes ille, qui plenus est consolationibus? Illis enim consolatio est necessaria, qui illos ingent, de quibus bonam spem habere non possunt. De martyribus Christi nos bonam spem habentes confidimus perfectam ex illis consolationem habituros, per gratiam ejusdem Jesu Christi, qui cum Patre, et Spiritu sancto vivit, et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XV.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI.

ADMONITIO.—Nulla est discrepantia inter Marchesium, hujus homiliæ editorem, et codices Laurentianum et Signinum; eodem enim modo incipit eodemque desinit. Nos hic non totam homiliam transcribimus, ex Marchesio tom. II, pag. 15, cum pars major in comment. Evangelii Luc. sub num. 8 legi possit, sed additamentum lectoribus tradimus, quod incipit post illa verba ulterius inutiliter vulnarent.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XI, 21).

In illo tempore, postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur. Et reliqua.

Hæc est igitur sancta circumcisio, de qua ad Josue Dominus ait: « Fac tibi cultros lapideos, et circumcide secundo filios Israel (Josue v, 2). » Et paulo post: Hæc est igitur causa secundæ circumcisionis, quia populus qui per quadraginta annos in deserto natus fuerat, circumcisus non erat. Quare ergo secunda circumcisio dicitur, vel quare secundo circumciduntur qui prius circumcisi non erant? Secundus enim ad primum refertur, neque sine primo secundus dici potest. Sit igitur prima circumcisio carnalis, secunda spiritualis. Prima Judæorum, secunda Christianorum. Prima eorum, qui Jordanem transierunt; secunda eorum, qui Jordanem non transierunt. Populus enim iste, qui in deserto natus fuerat, de quo modo dicitur, ut secundo circumcidatur, tunc prius circumcisus est, postquam Jordanem transivit; quoniam non illam circumcisionem significabat, quæ fit ante bap-

tismum, sed illam quæ fit post baptismum. Jordanis enim baptismum significat, in quo Dominus baptizatus est, qui veri baptismi principium et formam dedit. Et illa igitur circumcisio quæ fit ante baptismum, et illa quæ fit post baptismum, pœnitentiam significat. Solebant enim sancti his qui baptizandi erant pœnitentiam imponere; et illa quidem erat prima circumcisio. **393** Quid est enim circumcisio, nisi vitiorum et peccatorum abscissio? Postquam vero baptizati sunt, id est priusquam Jordanem transierunt (baptizari enim hoc est transire), tunc secunda circumcisio sequitur. Sed quare secunda? Toties enim circumciditur homo, quoties post peccatum ad pœnitentiam redit. Qui si nunquam peccaret, nunquam post baptismum, vel circumcisione, vel pœnitentia indigeret. Quoniam autem nisi per Christum peccata tolluntur, ipse enim est *Agnus Dei, qui tollit peccata mundi*; ideo cultris lapideis circumcisio fieri jubetur; quoniam sicut Apostolus ait: « Petra autem erat Christus (I Cor. xv, 4): » — « Beatus enim, qui tenebit, et allidet parvulos suos usque ad petram (Psal. cxxxvi, 9). » Sed quare completis octo diebus circumcisus est Dominus? Quare etiam octava die fiebat circumcisio? Octava namque dies ipsa est quæ prima. Ipsa est autem quæ Dominica vocatur. Ipsa die mundus cœpit, ipsa Christus a mortuis resurrexit, ipsa Spiritum sanctum apostolis dedit, et ipsa ultima et universalis resurrectio fiet. Et tunc quidem perfecte circumcidetur omnis homo, quia tunc omnibus vitiis abscissis mundus et purus a peccato, qualis initio creatus est, talis ad vitam ducetur æternam. Sequitur, et vocatum est nomen ejus Jesus, quod vocatum est ab angelo, priusquam in utero conciperetur. Jesus enim *Salvator* interpretatur. De hoc enim salutari Jacob patriarcha dicebat: « Salutare tuum expectabo, Domine (Gen. xlix, 18); » ideo et Joseph, qui Christum significabat *Salvator Ægypti* a Pharaone vocatus est. Multa sunt enim, in quibus Joseph Christum significabat. Fuit enim et ipse ovium pastor; inde consilio venditus a fratribus adoratur; ipse inter principes loquebatur sapientiam, ipse totam Ægyptum a fame liberavit et sua sapientia salvavit, etc.

HOMILIA XVI.

IN DIE EPIPHANIE DOMINI.

ADMONITIO. — Tam in editionibus quam in codicibus mss., hæc, quæ homilia nuncupatur, expositio est ejusdem S. Brunonis in hoc evangelium, factaque cum ea collatione, ne unum quidem verbum omissum est, aut immutatum; quare hic rursus exhibere supervacaneum, ducimus, cum lectores in comment. Matth. num. 3, comparare possunt. Ex adventu magorum ad præsepe Domini probaverat ante S. Maximus Taurinen. vocationem gentium ad fidem Christi. Vid. hom. 3, de Epiph., pag. 54, etc.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (II, 1). *Cum natus esset Jesus in Bethlehem Juda in diebus Herodis regis, ecce magi ab oriente venerunt, etc.* Et reliqua.

Inc. : Non enim vacat a mysterio, quod B. Virgo A
Maria.

Des. : Hæc via in patriam reducit.

HOMILIA XVII.

DOMINICA I POST EPIPHANIAM.

ADMONITIO. — Quod supra diximus de præcedenti homilia, quæ tota legitur in commentario Evangelii, idem de hac repeti potest; cum paucis additis in principio eadem lectio habeatur. Vid. comment. in Lucam c. 11; codices Signinus et Laurent. plenissime concordant.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (III, 41).
Cum factus esset Jesus annorum duodecim, ascendebat illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, etc.

Inc. : Religiosi parentes per singulos annos ibant in Jerusalem, etc.

Des. : Sed secundum humanitatem, qua nobis similis factus est.

394 HOMILIA XVIII.

DOMINICA II POST EPIPHANIAM.

ADMONITIO. — Quid hac de homilia observandum sit, infra adnotabimus. Interim compertum habeatur, quod de ea testimonium præbent codices Casinensis, Laurentianus et Signinus; quare non videtur, quo titulo editor Eusebii Emiseni usurpaverit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XI, 1).
Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, et erat Mater Jesu ibi, etc.

Inc. : Has nuptias die tertia evangelista factas fuisse narrat. Quod qualiter ad litteram intelligendum sit, in illo commentario exposuimus, de quo ista sumpta sunt. Qualiter autem spiritualiter intelligi debeat, audiamus. Prima namque dies secundum legem, secunda sub lege, tertia sub gratia. Hac autem die tertia, hoc tertio incarnationis tempore, etc.

(His pro homiliæ exordio præmissis, totam adnectit S. Bruno Evangelii expositionem, quæ sub num. 5, pag. 216, continetur, et pauca tantum addit pro explanatione quartæ hydræ.)

Des. : Christi gloria manifestatur, et credentium fides augetur.

HOMILIA XIX.

DOMINICA TERTIA POST EPIPHANIAM.

ADMONITIO. — Ne jam vulgatis rebus editio augetur hæc nostra, dicimus in commentario super Evangelium secundum Matthæum, pag. 41, totam hanc homiliam habere posse lectores. Supposita jam fuerat Emiseno contra fidem codicum supra memoratorum. Eam edidit Marchesius tom. II, pag. 19; sed penitus rejicimus quoddam fragmentum ab homilia alienum ab aliquo imperito librario additum.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (VIII, 1).
Cum descendisset Jesus de monte, secutæ sunt eum turbae multæ. Et reliqua.

Inc. : Cum, inquit, descendisset Jesus de monte, ubi octo beatitudines, etc.

Des. : Duos passeret offerat, et corpus, et animam Deo reddat.

HOMILIA XX.

DOMINICA IV POST EPIPHANIAM.

ADMONITIO. — Non nisi additionem hic exscribamus quam præbet Marchesius tom. II, pag. 21 in hac homilia, cum superior pars tota sit in comment. in Matth. num. 27, c. 2. Incipit ergo additio post illa verba : *Cujus vocem audivit, et timuit.*

Inc. : Quid enim navicula, nisi Ecclesia? Quid mare, nisi mundus?

Add. : Sed quare dicitis, homines : *Qualis est hic?* Similem ei quæritis, qui similem non habet. Verumtamen vultis scire qualis est? Scio quia vultis; adite ergo : *Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus sanctus.* Ecce talis est, nullus alius talis. Sed quid mirum si venti ei obediunt, qui eos fecit, qui eos creavit; qui producit ventos de thesauris suis (*Psal. cxxxiv, 7*). Quod quidem qualiter sit, nulli hominum ad plenum revelatum puto. Quæ sunt mundi partes, et venti, qui inde veniunt, quibus in mari, et in terra, et in aere non parva Deus exercet potestatem; ipsi enim dant pluviam et tempestates, ipsi fugant nubes et dant serenitates; ideoque non immerito omnes hujus sæculi potententes significant. Unde Daniel se quatuor cæli reos vidisse dicit, qui pugnant in mari magno. Unde et per Salomonem Dominus ait : *(Surge, aquilo, et veni, auster, perfusa hortum meum, et fluent aromata illius (Cant. iv, 16).*) Hic hortus, et hæc navicula idem sunt, venti autem et hic, et ibi idem significant. Et quidem hoc in hortu mala sunt arborum genera, multæ florum et aromatum species. In hoc inter rosas martyres, inter lilia confessores et virgines requiescunt. Hic est hortus conclusus et fons signatus; hic hortus luttissimus, sanctorum sanctissimus, qui non caret liliis, neque rosis, nec privantur arbores suis pomis, ibi fons dulcissimi est saporis. Nunc ventorum flamina tyrannorum agmina perturbant et ventilant **395** cum furore, cælum petunt martyres cum honore, delectatur Dominus in odore. Et de aquilone quidem scriptum est : *(Aquilone pendentur mala super omnes habitatores terræ (Jer. i, 14).*) De austro vero : *(Deus ab austro veniet (Habac. iii, 6).*) Per illum igitur adversa, per hunc autem prospera figuratur. Dicit igitur Dominus : *Surge aquilo, recede, locum, quiesce, noli perturbare hortum meum, veniat auster, veniat pax et securitas, veniat prospera, diu expectata, et fiat tranquillitas magna.*

HOMILIA XXI.

IN PURIFICATIONE S. MARIE VIRGINIS.

ADMONITIO. — Cum in commentario in Lucam num. 9, major homiliæ hujus pars continetur, reliquam ejusdem hic referre curavimus. De ea testimonium præbent codices Signinus, Laurentianus et Casinensis ubi est homilia 23; quare ahibi faciendâ est editio Emiseni in qua ei supponitur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (II, 22).
Postquam impleti sunt dies purgationis ejus, secundum legem Moysi, tulcrunt illum in Jerusalem, et

isirent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini. Et reliqua.

Scriptum est enim in lege Moysi; quod mulier, ut suscepto semine pepererit masculum, immundum sit septem diebus, et die octava circumcidetur infans: ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purgationis suæ. Omne sanctum non tanget, et ingrediatur sanctuarium, donec impleantur dies purgationis ejus. Hac enim lege beata virgo Maria concepta, quæ nullo suscepto semine virgo concepit, virgo peperit, clausa ante partum, clausa in artu, et post partum clausa permansit. Ad cujus distinctionem Moyses non simpliciter dixit: mulier ut pepererit masculum; sed cum additamento, ut suscepto semine masculum pepererit, immundum sit septem diebus.

(Hic continuationem commentarii in Evangelium ac alia additione intercipit homiliæ exarator, quæ est.)

Spiritualiter autem mulier ista Synagoga esse videtur, quæ divinæ legis semine suscepto, toties masculum pariebat, quoties bonum aliquod agebat: masculus enim filius bonum opus est, et quamvis masculus peperisset et multos boni operis filios enuisset; tamen septem diebus immunda erat. Septem enim illi dies omne illud temporis spatium significant, quod fuit a Moyse usque ad Christi incarnationem, illa enim hebdomada natus est agnus, qui tollit peccata mundi, de quo scriptum est: « Qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo (Apoc. 1, 5). » Verumtamen quamvis septimana finita esset et quamvis Christus natus esset, nondum tamen Synagoga penitus mundata erat, quia Christi sanguis nondum fusus erat. Mansit igitur adhuc triginta diebus in sanguine purificationis suæ. Expectavit diem, imo annum trigesimum tertium. Ipso enim anno immolatus est Christus, sine cujus sanguine mundus mundari et lavari non potuit. Quod autem dies pro anno ponatur, in Zechiele invenies; ubi dicit: « Diem pro anno, diem pro anno, filii hominis, dedi tibi (Ezech. iv, 6). » Quare autem infans circumcidatur, valde notum est, sed quare die octavo dicendum est. Octava enim dies ipsa est quæ et prima; in hac enim mundus conceptus, Christus surrexit, in hac et universalis resurrectio fiet. Tunc autem non solum circumcisi, sed omnibus ab eis peccatis abscissis, mundi et immaculati æternum nomen sancti suscipient et hereditatem. Et hæc quidem de filio masculino dicta sunt. Quia autem feminam peperisset, immunda erat duas hebdomadibus, et sexaginta et sex diebus manebat in sanguine purificationis suæ. Toties enim Synagoga feminam parit, quoties iniquitatem operatur; pro hac autem filia duabus hebdomadibus est immunda; una videlicet ante Christi incarnationem, altera vero post Christi incarnationem. Per has duas hebdomadas totum hoc, et illud tempus signi-

ficatur. Nisi igitur hanc filiam parere desistat et ad Christi fidem se totam convertat, nunquam mundabitur Synagoga. Dantur autem ei sexaginta et sex dies ad purgationem, per quos omnes dies usque ad sæculi consummationem intelligere possumus; hic enim numerus totus ex senariis constat, in sex diebus etiam ipsis Judæis operari licet; neque enim in sex dies Sabbatum continetur. Nulla igitur excusatio, si in his sexaginta et sex diebus purificati non fuerint. Quamvis autem purgationis dies ad beatam Mariam Virginem non pertinerent, expectavit et ipsa, etc.

(Hic finis additionis; reliqua usque ad homiliæ conclusionem ex commentario mutuata reperiuntur.)

B

396 HOMILIA XXII.

DOMINICA IN SEPTUAGESIMA.

ADMONITIO. — Studium quo S. episcopus Signiensis pascendi gregem suum cœlestibus documentis incendebatur, eum ad ampliorem, qua in comment. in Matth. num. 82, fecerat, explanationem errandam adduxit. Nos ut commode lectoribus pateat, quod Marchesius addidit pag. 23 exscriptimus, omissa extrema parte, eodem in comment. legenda. Consensum habemus codicum Casinensis, Laurentiani et Signini quibus suppositionem Emiseno factam penitus diluimus, etc.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xx, 1). In illo tempore dixit Jesus discipulis suis: *Simile est regnum cœlorum homini putrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Et reliqua.*

C

Conditor humani generis Dominus noster Jesus Christus modo superius proposuit, dicens: *Multi erunt novissimi primi, et primi novissimi.* (1649) Hanc autem propositionem quid importet, sequentia monstrabunt. Ad hanc enim spectat tota subsequens similitudo; unde et in conclusione dicitur: *sic erunt novissimi primi, et primi novissimi.* Quod quidem si de mundi ætatibus intelligatur, non video qualiter primi sint novissimi, vel novissimi primi. Primi enim fuerunt patriarchæ, et prophætæ, et cæteri prioris testamenti ad vitam prædestinati: novissimi autem nos sumus, de quibus Joannes ait: « Filioli, novissima hora est (Joan. 11, 18). » Et Apostolus ait: « Nos sumus, in quos fines sæculorum deveniunt (I Cor. x, 11). » Et isti quidem sicut tempore primi fuerunt; ita et primi denarium susceperunt. Hos enim statim post passionem suam Christus Dominus a pœnis eripiens, in gloriam introduxit. Apostolus quoque ait: « Quia nos qui vivimus, qui residui sumus, non præveniemus eos, qui dormierunt, quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce archangelî, et in tuba Dei resurget de cœlo, et mortui qui in Christo sunt resurgent primi, deinde nos qui vivimus, qui relinquitur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Domino (I Thess. iv, 15). » Quomodo ergo sunt novissimi primi? Nunc autem ipsam parabolam audiamus: *Simile est re-*

(1649) Hic incipit expositio S. Brunonis in hunc Evangelii S. Matthæi, locum pag. 95, c. 1.

gnum cœlorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Hoc tale est, ac si diceret : Sic fit in regno cœlorum, sicut fecit in vinea paterfamilias, in quam ipse primo mane exiens operarios conduxit. Regnum cœlorum Ecclesia est. Paterfamilias Christus Dominus noster; ejus autem et angeli, et homines sunt. Magna quidem est familia, quia magnus est paterfamilias. Venit autem iste paterfamilias, ut conduceret operarios in vineam suam; vinea enim Domini Sabaoth domus Israel est. Vineam Dei Ecclesia est, extra quam qui laborat mercedem non recipit, in qua qui laborat denarium suscipit; iste enim denarius remuneratio est æternæ beatitudinis; ideo unus denarius omnibus datur; unus primis, et unus novissimis. Et alii quidem primo mane laborare incipiunt, alii vero circa horam tertiam, alii autem circa sextam et nonam horam, alii quoque circa horam undecimam. Hoc est enim, quod ait : *Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos, et dixit illis : ite et vos in vineam meam, et quod justum est dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum exiit circa sextam et nonam horam, et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit, et invenit alios stantes, et dicit illis : Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt illi, quia nemo nos conduxit; dicit illis, ite et vos in vineam meam.* Primo namque mane in vinea Dei laborare veniunt, qui in adolescentia servire incipiunt. Veniunt etiam et illi circa sextam et nonam horam, qui vel in juventute, vel in senectute ad pœnitentiam convertuntur. Undecima vero hora illa est, quæ in qualibet ætate fini appropinquat et morti proxima est. Hanc enim horam non solum juvenes et senes, verum etiam pueri habent. In hac igitur hora laborare incipit et ille, qui in decrepita ætate, et ille, qui in gravi infirmitate ex toto corde ad Deum convertitur. « Pœcator enim quacunque hora conversus fuerit et ingemuerit, vita vivet et non morietur (Ezech. xxxiii, 46). » Convertatur igitur, vel undecima hora convertatur, vel in ultimo vitæ termino, qui prius otiosus in bono et in malo sollicitus fuit. Nam et ipse si voluerit et si conversus fuerit, vel si ad librum laborare cœperit, simul cum aliis mercedem accipiet et denarium (1650). Has autem horarum, sive ætatum distinctiones illæ quoque illius templi portæ significare videntur, de quibus in Apocalypsi Joannes apostolus ait : « Ab oriente portæ tres, ab aquilone portæ tres, a meridie 397 portæ tres, ab occasu portæ tres (Apoc. xxi, 13). » Templum igitur et vinea idem significant : sancta namque Ecclesia et vinea nobis est, in qua laboramus, et templum in quo oramus. In hanc enim vineam et in hoc templum pueri et infantes et primo mane, et per portas orientis ingrediuntur. Adolescentes autem intrant hora tertia, et per angustas portas

A magisque difficiles aquilonis. Intraunt autem per portas australes juvenes et senes, qui sexta et nona hora in vinea Domini laborare cœperunt. Portas autem aquilonis ideo angustas et difficiles esse diximus, quia multa impedimenta illis sunt, qui per eas intrare debent. Sed quid mirum cum ad aquilonem sedem suam diabolus posuerit et ab aquilone pandantur mala super omnes habitatores terræ? Miseri adolescentes, qui aquilonis flatus rigescunt; miseri, quos diabolus perficit et ventibus beati, qui hanc ætatem sine naufragio transire poterunt. Inde est enim, quod Salomon ait : « *Lexare, juvenis, in adolescentia tua (Eccli. xi, 9).* » Hoc autem illis juvenibus dicitur, qui sic in adolescentia vixerunt, ut de juventute non erubescant. Idem quoque Salomon difficile sibi dicit cognoscere viam hominis in adolescentia sua. Hinc est enim quod per Isaiam prophetam (xxi, 15) his, qui habitant in terra austri, Dominus præcepit, ut cum pane et aqua occurrerent illis, qui veniebant de terra aquilonis et fugiebant de captivitate Babylonis; laqueabant enim a facie gladii imminuentis, a facie aëris extenti et a facie gravis periculi. Talibus igitur exa cilio, et potu spirituali occurrere debemus, quos diabolus persequentem fugere et per pœnitentiam ad Ecclesiam redire videmus. Sed quid dicemus de illis impedimentis, quæ in ipso portarum introitu, et cum jam se evasisse putant, adolescentes patiuntur? Dicit enim Ezechiel propheta : « *Converti ad portam, quæ respicit ad aquilonem, et ecce mulieres sedebant ibi plangentes Adonidem (Ezech. viii, 14).* » Vide igitur, quia in porta aquilonis sedent meretrices Veneris, luxuriæque amores plangentes, et amatoria carmina componentes. Hæc sunt et similia, quibus adolescentes impediuntur, ne in vinea Dei laborare, et templum intrare, et orare valeant. Quare merito sacri canones, nisi transacta hac ætate, episcopos et sacerdotes hæc interdiciunt.

(Reliquum homiliæ iisdem verbis legere quisque poterit in commentario super hunc Matthæi locum.)

HOMILIA XXIII.

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

ADMONITIO. — Quamvis S. Bruno parabolam hanc in comment. super caput viii. Matthæi, cum copiose illustrasset, eadem in Lucæ cap. viii. recurren- te, aliam protulit interpretationem, quæ ne careant lectores, eam a Marchesio tom. II, p. 21. eruimus et hic relata exhibemus. Exstat etiam in codd. Laurentiano, Casinensi et Signino, cæcis quibus facta collatione perfecte concordat.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (viii, 5). *In illo tempore cum turba plurima conveniret, et de civitatibus properarent ad Jesum, dixit per similitudinem : Exiit qui seminat seminare semen suum. D reliqua.*

Multa turba sequebatur Jesum, multi undique conveniebant, multi de civitatibus ad eum propera-

(1650) Ille usque usus est S. Bruno comment. in Matth., post quem addit quæ sequuntur.

lant, qui ejus verba audire, ipsum et miracula quæ faciebat, videre desiderabant. Cum autem ad eum omnes confluerent, dixit per similitudinem. In parabolis enim loquebatur Dominus, et sine parabolis non loquebatur eis. Unde et per Prophetam dixit: « Aperi-
 am in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio (Psal. LXXVII, 2). » Nunc autem ipsam parabolam, vel similitudinem audiamus. *Exiit, inquit, qui seminat seminare semen suum, et dum seminat, aliud cecidit secus viam, et conculcatum est, et volucres cæli comederunt illud; et aliud cecidit super petram, et natum aruit, quia non habebat humorem, et aliud cecidit inter spinas, et simul exortæ spinæ suffocaverunt illud, et aliud cecidit in terram bonam, et ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens clamabat, qui habet aures audiendi, audiat.* Non sine causa clamabat Jesus; qui enim clamat audiri desiderat. Merito igitur clamat Dominus, quia pauci ibi erant qui eum audirent. Audiebant quidem vocem, audiebant et similitudinem; illud tamen non audiebant quod per illam vocem et per illam similitudinem significabatur; unde et aures audiendi requirebat, quia non aures corporis, sed potius aures cordis hunc clamorem audiunt et intelligunt. *Interrogabant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola? Et isti quidem nondum aures audiendi ejus verbum adhibuerant, quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis.* Sed cæteris in parabolis, ut videntes non videant, et audientes non intelligant. Hoc autem tale est ac si diceret: ut videntes umbram non videant veritatem, et audientes auribus corporis non **398** intelligant auribus cordis. Hoc autem eorum duritia et infidelitas facit, ut verba Dei intelligere non mereantur. *Est autem hæc parabola: Semen est verbum Dei. Quod autem secus viam, hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, et tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Nam qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum, et hi radices non habent, quia ad tempus credunt, et in tem-
 pore tentationis recedunt. Quod autem in spinis cecidit, hi sunt, qui audierunt, et a sollicitudinibus, et livitiis, et voluptatibus vitæ euntes suffocantur, et non referunt fructum. Quod autem in terram bonam, hi sunt, qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et fructum afferunt in patientia.* Ecce, pso Domino exponente, didicimus quid sit semen, quid ager, quid terra secus viam posita, quid terra petrosa, quid spinosa et quid bona terra significet. Semen enim est verbum Dei, multum est semen, quia magnus est ager. Hoc enim semine duo magna terra plena habemus, Novum videlicet et Vetus Testamentum. Inde enim sumimus quidquid ubique seminatur. Videte ergo qualem terram huic semini exhibeatis; videte ne sitis illa terra, quæ secus viam posita sit, cujus semen illi mali viatores conculcant, qui animæ male obediendi dicunt, incur-
 rare, ut transeamus. Hoc autem semen diabolus tollit, quia ejus persuasionem et deceptionem fit, ut

A citissime a memoria dilabatur. Videte ne sitis terra petrosa, in qua verbi Dei semen radices figere non valet, quia vitis et divitiis, carnisque voluptatibus, quæ per spinas significantur, comprimitur et suffocatur. Bene autem per spinas hæc significantur, quoniam si carni mollia et suavia sunt, animam tamen vulnerant et affligunt. Illi autem sunt bona terra, qui in corde bono et optimo audientes verbum retinent, et non solum audiunt et retinent, verum etiam operantur et patientiæ fructus afferunt. « Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur (Rom. II, 13). » Unde scriptum est: « Intellectus bonus omnibus facientibus eum (Psal. cx, 10). » Et beatus Joannes in Apocalypsi: « Beatus qui legit et qui audit verba prophetiæ hujus, et servat ea quæ in ea scripta sunt (Apoc. I, 3). » Sed notandum est quod ait in corde bono et optimo; terra enim alia bona, alia melior, et alia optima est. Unde et Matthæus evangelista: *Semen, inquit, cecidit in terram bonam, et attulit fructum, aliud trigesimum, et aliud sexagesimum, aliud centesimum.* Bona est quæ trigesimum, melior quæ sexagesimum, optima quæ centesimum fructum affert. Si enim libenter audias verbum Dei, et quod audis, bene et catholice intelligas, et id quod intelligis operaris, bona terra es. Quid est bene et catholice intelligere? nisi dupliciter intelligere; prius videlicet secundum litteram, postea vero secundum spiritualem intelligentiam. Decem quidem sunt verba legis, in quibus tota lex pendet et prophetæ. Quæ si dupliciter intelligamus, ad Christum usque conscendimus. Si autem ea, quæ dupliciter idem ad litteram, et spiritualiter intellexerimus, per singula operemur, fiunt triginta. Bona igitur terra, quæ decem legis mandata prius ad litteram, deinde vero spiritualiter intelligit, et ea, quæ intelligit, operatur. Trigesimum ergo dant boni conjugati, si non simpliciter, ut Judæi, sed dupliciter, ut Christiani, legem credunt et intelligunt, et ea, quæ intelligunt, operantur et custodiunt. Nunc autem ad sexagesimum veniamus, quem continentes reddunt, qui tanto conjugatis meliores sunt, quanto hic numerus illum excedit, cum totus ille in isto duplex inveniat. Valde castitatem custodiunt, quam qui solius animæ continentiam observant. Constat autem sexagesimus numerus ex sex et decem, quoniam sexies decem, vel decies sex sexaginta fiunt, et in decem totam legis scientiam intelligimus, quoniam, ut jam diximus, in decem legis mandatis universa lex pendet et prophetæ. In sex autem integra operatio designatur, quia in sex solummodo diebus omnem nostrum laborem et operationem constituit Deus; dies namque Sabbati non ad laborem, sed ad quietem constitutus est. Restat nunc, ut de his dicamus, qui fructum centesimum Domino reddunt; centenarius namque numerus et secundum se, et secundum partes suas perfectus est, quoniam replicari quidem potest, crescere autem non potest; decies namque decem centum faciunt. Et decem

quidem, et centum, et mille, quia non est ubi crescant, perfecti numeri dicuntur. Illi igitur, qui perfecti in Ecclesia sunt, centenarium fructum congrue satis referre intelliguntur, et de talibus quidem Dominus ait: « Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, et da pauperibus, et sequere me (Math. xix, 21). » Itemque: « Nolite cogitare de crastino, et nolite solliciti esse animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini (Math. vi, 25). » Tales etiam illi erant, qui dicebant: « Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te (Math. xix, 25). » Soli igitur perfecti centesimum fructum reddunt, inter quos nec ipsæ virgines poni debent, nisi et ipsæ propter virginitatem hanc habeant perfectionem. Sic igitur semen, quod cecidit in terram bonam, attulit fructum aliud trigesimum, aliud sexagesimum, aliud vero centesimum.

399 HOMILIA XXIV.

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA.

ADMONITIO. — Eadem ratione qua superioris homiliæ copiam ex Marchesio tom. II, pag. 25, fecimus, hanc pariter ab ipso accepimus, cum in commentario desit. Sub S. Brunonis episcopi nomine iidem allati codices referunt.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xviii, 31).
In illo tempore assumpsit Jesus duodecim discipulos suos, et ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, et consummabuntur omnia quæ scripta sunt per prophetas de Filio hominis, etc. Et reliqua.

Multa jam consummata erant quæ de Filio hominis prophetæ prædixerant, multa jam completa erant quæ de ejus humanitate prophetaverant, pauca restabant adhuc, quæ illis diebus adimplenda erant. Quæ ideo fridem suis discipulis Dominus prædicere voluit, ut cum sua sponte passum intelligamus et ea, quæ sibi ventura erant, cum præscisse et prævidisse nemo uquam dubitare audeat. Sequitur: *Tradetur enim gentibus et illudetur, et flagellabitur, et conspuetur, et postquam flagellaverint, occident eum, et die tertia resurget, et ipsi nihil horum intellexerunt.* Erat enim verbum istud absconditum ab eis et non intelligebant quæ dicebantur. Omnia hæc prophetæ prædixerant, omnia hæc fieri oportebat, quoniam, ut fierent, ipse volebat. Unde et quibusdam alibi ait: « O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt prophetæ. Nonne sic oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam (Luc. xxiv, 25, 26). » Itemque: *Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri? Oportet enim, ut fiat quicquid Dominus fieri disposuit.* Tunc autem, ut Matthæus ait: *Accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans et petens aliquid ab eo.* Tunc, inquit, quando Dominus ascendebat Jerosolymam, ut pro omnibus pateretur, tunc mater filiorum Zebedæi, id est Jacobi et Joannis, a filiis admonita accessit ad Jesum, ut primas sedes sibi postularet. In quo manifeste apparet, quia ut Evangelista dicit, verba Domini discipuli non intellexerant, quæ modo de

A sua passione eis Dominus nuntiaverat; si enim intellexissent, potius ad fletus et lacrymas converterentur, quam de dignitatibus aliquid loquerentur: « Accessit igitur ad eum mater filiorum Zebedæi adorans, et petens aliquid ab eo (Math. xx, 20). » Mulier ista religiosa Christo familiaris erat, etc.

(Quæ sequuntur videri possunt in comment. in cap. xx, 17, Math., usque ad verba: Suorum discipulorum pedes lavare non est dedignatus. Addimus item reliquam homiliæ partem, ut est in edit. Nechesii pag. 25, quæ deest in commentario.)

Hæc autem in via loquebatur Dominus, his et similibus ad sui exemplum discipulos suos informabat, nec in ipso itinere otiosus esse volebat. *Fructum est autem, cum appropinquaret Jericho, quæ nova luna interpretatur, cujus mutabilitas tanta est, ut nunquam in eodem statu permaneat.* Significat autem mundum istum, cujus mutabiles infinitæ sunt, ut enim de aliis taceamus, quis solius hominis mutabiles dicere valeat? Hanc autem civitatem qualiter, et quibus armis, et in quot diebus ceperit Josue historia narrat. Quod si bene intelligatur eodem modo, eisdem armis, totidemque diebus a Jesu Christo Domino nostro mundus iste subigatur. Et tunc quidem appropinquavit Dominus Jericho, quando factus est homo, et carnis nostre mutabilitatem suscepit. Tunc igitur cæcus iste liminatus est, in quo multi cæci intelliguntur. Tunc et Matthæus non unum, sed duos cæcos esse dicit, per quos duos populos, Judæos videlicet et gentes, intelligimus. Orto namque justitiæ sole, et populus, qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam (Luc. ix, 2). Ipse est enim, « qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum (Joan. i, 9). » Omnes enim cæci erant; et quando hæc lux apparuit, vel pauci, vel nulli illuminati erant. Sed quid et modo cæci non sunt? Multi quidem erant et modo. Quomodo enim cæci non sunt, qui debolum sequuntur, et semper de via vitiorum precipitantur. Vere utique cæci sunt, quos diabolus trahit. Vidisti cæcos aliquando a pueris, aliquando etiam a canibus trahi: et melius isti quidem trahuntur, quam illi, qui a diabolo dicuntur. Isti enim cadunt, et surgunt: illi vero, quos diabolus trahit postquam semel in foveam precipitantur, nunquam ulterius levantur. Cæcus autem est omnis superbus, omnis avarus, omnis adulter et fornicator: denique omnes cæci sunt quicumque illam locum non sequuntur, quæ ait: « Ego sum lux mundi, qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habet lumen vitæ (Joan. viii, 12). » Quisquis igitur es, qui te cæcum esse intelligis, **400** redi ad vitam; quanto enim quisque iniquior est, tanto a via longior est. Sed ad quam viam? Ad illam, per quam transit et ambulat Jesus: « Unica veritas Domini misericordia et veritas (Psal. lxxv, 41). » Ad has igitur redi; per has ambulare cœcis, clama et mendica; clama non ore, sed corde: clamor cordis altius auditur, caelos penetrat et in

Dei auribus resonat. Clama ergo, dic : *Miserere mei, Domine fili David.* Mendica cum Propheta : « Inclina, Domine, aurem tuam ad me, et exaudi me, quoniam egenus et pauper sum ego (*Psal. cviii, 22*). ») quam dives iste erat, qui sic mendicabat et se egenum et pauperem dicebat. Noli audere turbam e increpantem et clamare prohibentem : mala urba, quæ a tali clamore hominem exturbat. Hæc urba, virorum et malignorum spirituum exercitum intelligitur, qui nos ad Deum clamantes et misericordiam postulantes semper impedire conantur. Si nimis cæcus tacuisset et turbæ increpanti credidisset, adhuc illuminatus non fuisset. *Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se, et cum appropinquaret, interrogavit eum, dicens : Quid tibi vis ut faciam ? At ille dixit : Domine, ut videam.* Ecce quantum oratio potest, ecce quantum valet clamor ventis : turbam vincit, Christum sistit ; clamore enetur, qui fortitudine teneri non posset. Stat Jesus, vocat et exspectat eum ; interrogat quid velit, nihil nisi lumen requirit, cum lumine loquitur, et lumine lumen quærit, nihil melius quærere poterat : « Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (*Matth. v, 8*). » Et Jesus dixit illi : *Respice, oculos tuos te salvum fecit. Et confestim vidit, et sequentur illum magnificans Deum.* Inter dicere et facere Dei nulla distantia est. Dixit illi : *Respice, et confestim vidit.* Hoc autem fides facit, sine qua impossibile est placere Deo, et sequeretur illum magnificans Deum. Cæci non sequuntur Jesum ; illi enim sequuntur, qui illuminati sunt. Illi vero illuminati sunt, qui in eum credunt, qui veritatem intelligunt et erroris tenebras a se repellunt. Et tales quidem eum magnificant et laudant, quia non est pretiosa laus in ore peccatoris. *Et omnes laudes, ut vidit, dedant laudem Deo.* Dignum est enim et omnes eum laudent qui facit mirabilia magna oculus.

HOMILIA XXV.

SERMO QUARTUS CINERUM.

PROLOGIO. — In codice Laurentiano hæc homilia, sub num. 28 posita, his verbis incipit : *Ideo enim hypocritæ tristes dicuntur, quia ut religiosi appareant, tristitiam quamdam et severitatem in vultu ostendunt, et deinde omnino conformis est tum editionibus Eusebii Emisiani et Marchesii, apud quos homiliae initium ita est : Tristes enim dicuntur hypocritæ, quia ut religiosi appareant, quibus eod. Vallicel. et Signin. conveniunt. Eodem modo incipit expositio hujus evangelii num. 16, c. 1, eundemque finem habet. Cum aliqua intermedia desint in commentario, ne fraudentur lectores, ea ut Marchesius edidit, exscribamus. Qui copiosiore ad redarguendam hypocritarum doctrinam exoptarent, adeant homiliam S. Maximi in die Cinerum, pag. 105.*

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (VI, 16). *In illo tempore dixit Jesus discipulis suis : Cum jejunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Et reliqua.*

Tristes enim dicuntur hypocritæ, quia ut religiosi

PATR. CLXV.

appareant, tristitiam quamdam et severitatem in vultu ostendunt, quasi qui multo jejuniis sint confecti. Unde et subditur : *Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes.* Facies enim suas exterminant, quia ultra suæ pulchritudinis terminos, atque naturam incultas et informes horrescere sinunt. Si enim deformitas Deo placuisset, tam pulchra facie hominem non formasset. Sed quare hoc faciunt ? *ut appareant hominibus jejunantes.* Scriptum est enim : « Homo videt in facie, Deus autem corda intuetur (*I Reg. xvi, 7*). » Quia igitur non Deo, sed hominibus placere volunt, illud exterminant quod ab hominibus videtur ; ideoque quia laudem ab hominibus quærunt, mercedem a Deo non recipiunt ; et hoc est, quod Dominus ait : *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (*Matth. vi, 2*). »*

(Hactenus commentarius sequentia sunt addita.)

Sola igitur intentio facit ut nostra jejunia et cuncta nostra opera Deo placeant. Unde et in sequentibus ait : *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit ; si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrorum erit.* Animæ namque oculus intentio est, quæ si bona fuerit, omnis ejus operatio lucida erit. Unde quidam sapiens ait : Non magis considerandum est quid aliquis agat, sed qua intentione hoc faciat. Qui enim ideo jejunant, et facies suas exterminant, ut appareant hominibus jejunantes, quia stulta et vana intentione hoc faciunt : isti quidem, sicut **401** Dominus ait, *receperunt mercedem suam.* Similiter autem et alii, quia omnia opera sua faciunt, *ut videantur ab hominibus,* nullam aliam mercedem recipient. At vero illis, qui bona intentione hoc faciunt, præcepit Dominus ut coram hominibus opera sua faciant. *Sic, inquit, luceat lux vestra coram hominibus, ut videantur vestra bona opera, et glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* Sola igitur intentio facit ut opera nostra vel bona, vel mala Domino appareant : *Homo enim videt in facie, Deus autem corda intuetur.* Unde et ipse ait : « Nolite judicare, et non judicabimini (*Matth. vii, 1*). » Judicatis quæ nescitis, condemnatis multoties quæ ignoratis : aliter vobis, et aliter mihi videtur : cognoscite prius intentionem, et sic judicate. Potest enim fieri ut unum et simile opus non una intentione fiat ; palam enim eleemosynam dare, et bona, et non bona intentione fieri potest. Si ideo das, ut bonum exemplum alteri tribuas, et Deus inde glorificetur, bona intentio est. Sic igitur in omnibus sola intentio quærenda est, quæ si bona fuerit, totum corpus virtutum, totaque massa operationum lucida erit. Sed dicis : Quomodo ergo jejunabo ?

(Reliquam homiliae partem lectores ex commentario hauriant.)

HOMILIA XXV

FERIA V POST CINERES

ADMONITIO. — Novum argumentum præstat hæc homilia, ut subreptæ a Brunonis commentario conieciones, sub Eusebii Emiseni nomine vulgatæ agnoscantur. Præter uniformem dictionem, quæ sub num. Matth. 25 comperimus, trium codicum, scilicet Signini, Laurentiani et Casiniensis testimonia accedunt, a quibus Bruno episcopus auctor inscribitur. Non adnotatur in serie homiliarum, quia iam habetur in Dom. IV post Epiphaniam.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (V, 5).

In illo tempore, cum intrasset Jesus Capharnaum accessit ad eum centurio rogans eum, et dicens: Domine, puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur. Et reliqua.

Inc.: Qualiter autem centurio ad Jesum accesserit, Lucas evangelista demonstrat, etc.

Des.: Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israel.

HOMILIA XXVI.

FERIA VI POST CINERES.

ADMONITIO. — Apud suppositum Eusebium Emisenum edit. Paris. an. 1575 est homilia 50 cum titulo *Feria vi post cineres*. Caret autem præmio, quod legitur in Marchesio, et statim incipit ab aliis verbis: *Cætera enim quæ superius dicta sunt non contraria legi*. Codices autem Laurentianus et Signinus perfecte Marchesio respondent. Lectio tamen codicis Laurent. multo perfectior est.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (V, 44).

Dixit Jesus discipulis suis: Audistis quod dictum est antiquis: Diliges proximum tuum, et odio habebis inimicum tuum. Et reliqua.

Inc.: Domino nostro Jesu Christo docente didicimus, quia maximum et primum mandatum est: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo: secundum autem simile huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum, etc. Quod autem hic dicitur, et odio habebis inimicum tuum, illud esse puto quod Dominus filiis Israel præcepit, ut Ammonitas et Moabitas interficerent, et nunquam cum eis pacem haberent. Similiter autem præcepit de Jebusæis, et Ethæis, et Cananæis, aliisque terræ illius habitatoribus, ut non illis parcerent, sed in ore gladii omnes consumerent: Ego autem dico vobis: Diliyite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, etc.

(Hoc præmisso præmio, homilia iisdem verbis incedit, quibus constat Evangelii expositio posita num. 14, nec aliud superest lectoribus desiderandum, cum verba evangelica docte et copiose sint explanata. Incipit expositio pag. 26, c. 1, et desinit pag. 28, col. 2: Cor contritum et humiliatum Deus non spernit.)

402 HOMILIA XXVII.

SABBATO ANTE DOMINICAM I QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Cum in expositione loci hujus Evang. S. Marci nihil habeatur, ex comment. in Matth. XIV, 22, num. 62, ubi idem factum enarratur, pene tota homilia desumpta est. Sed quia aliqua veniunt præliminaria præmittuntur aliæque immutantur, qualem Marchesius edidit tom. II, pag.

A 28, et sub Emiseni nomine typographi Parisienses publicarunt n. 31, ex illis erutam, eam in collectionem nostram transtulimus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MARCUM (VI, 47).
In illo tempore, cum sero esset factum, erat navi in medio maris, et ipse solus in terra. Et reliqua.

De hoc autem Matthæus evangelista sic ait, qui postquam Dominus de quinque panibus quinque millia hominum satiavit: « Jussit discipulos suos ascendere in naviculam, et præcedere eum transfretum, donec dimitteret turbas. Vespere autem lecto solus erat ibi, navicula vero in medio mari fluctuabatur magnis fluctibus; erat enim contrarius ventus (Matth. VIII, 24). » Ex eo autem tempore Jndæorum populo vesperum fuit, ex quo Christus sol justitiæ de hoc mundo recessit. Eo enim nascente lux orta est eis; eo vero moriente, tenebræ factæ sunt eis. Quod autem navicula in medio mari fluctibus jactabatur, hoc significabat, quod post Christi passionem et ascensionem S. Ecclesia in hoc mundo multa adversa esset passura. Unde et bene dicitur, quia ventus erat ei contrarius. Quis enim ventus contrarius nisi tyrannorum sævies persecutio? Quarta autem vigilia noctis venit ad eum ambulans super mare. Quarta enim vigilia et eo tempore agitur, quo Salvator noster in mundum venit. Prima enim vigilia fuit ab Adam usque ad Moysen; secunda a Moyse usque ad David; tertia a David usque ad Christum. Prima enim vigilia animo somno gravata sine lege fuit, secunda legem habuit, tertia prophetas, quarta Evangelium. Quarta enim vigilia venit ad eos, quia magis in hac, quam in aliis omnibus servos suos Dominus visitare dignatur. Ambulat autem super mare, quia totus ei subjectus est mundus. Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes, quia phantasma est; et præ timore clamaverunt. Clamor enim confusus et inordinatus eos timore nimio indicat turbatos. Statimque Jesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam, ego sum, nolite timere. Sic enim et Moysi Dominus ait: « Ego sum, qui sum, sic dicit filiis Israel: qui est misit me ad vos (Exod. III, 14). » Vel ideo fortasse dixit: Ego sum, ut eum quis esse agnoscerent, audita voce, quam cognitam habebant: sæpè enim alicujus vocem a longe audientes quis sit, confestim agnoscamus, etsi eum non videamus. Respondens autem Petrus, dixit: Domine, si tu es, jube me venire ad te super aquas. Ad quod ait: Veni. Ubique enim beatus Petrus ferventissime fidei fuisse monstratur, neque enim profundissimo pelago sese crederet, nisi fidem certissimam de Domino haberet; sciebat enim Salvatorem nostrum omnia posse, et nihil minus in mari quam in terra potestatem eum habere credebatur. Verumtamen quod Petrus super mare graditur, non solum magistra verum etiam discipulis mundus iste subjectus esse monstratur. Quamvis enim propter hereticos in æteri oportebat, qui Christum Dominum, eo quod super mare ambulaverat, non verum, sed phant-

ticum corpus navisse postea dicebant. Vincuntur enim isti, dum beatum quoque Petrum super mare ambulasse audiunt, quem utique verum corpus habuisse non dubitant. *Et descendens Petrus de navicula ambulabat super aquam, ut veniret ad Jesum; idens vero ventum validam timuit, et cum cœpisset nergi, clamavit, dicens: Domine, salvum me fac. Et continuo Jesus extendens manum apprehendit eum, et ait: Modicæ fidei, quare dubitasti?* Hoc enim factum beatus Petrus ea quæ sibi ipsi ventura erant tum extunc significavit. In Christi namque nomine quasi super aquas confidenter ambulabat, cum diceret: « Etsi omnes scandalizati fuerint, ego nunquam scandalizabor (Matth. xxvi, 33). » Videns vero ventum validum timuit; quia cum Dominus a ventis teneretur, ipse quoque cum aliis discipulis agit. Mersus est autem quando negavit; deinde vero clamavit dicens: *Domine, salvum me fac;* quando egressus foras flevit omare. Ipsum flere urgere fuit. Sed continuo Jesus extendens manum apprehendit eum, quando voce angelica eum consono, et quodammodo ad se trahendo dictum est mulieribus: « Ite, dicite discipulis meis, et Petro, quia præcedit vos in Galilæam (Marc. xvi, 7). » In hoc enim, quod eum proprio nomine vocavit, quasi manu apprehensum tremebundum, et jam perire timentem ad spem gratiæ eum elevavit. In his autem Ecclesiæ quoque prospera et adversa significari possunt, quæ quidem aliquando nergi, aliquando vero exurgere videtur. *Et cum ascendisset in naviculam, cessavit ventus.* Non est autem intelligendum, ut tunc Jesum naviculam ascendisset. Prius enim venit Capharnaum, ibique multa in Synagoga locutus est, quæ omnes quidem scribit; Matthæus autem et Marcus præmittunt. Dicit enim Joannes quia voluerunt eum discipuli in naviculam suscipere, sed statim venit navis ad terram, ad quam ibant, id est Capharnaum. Unde manifestum est eum tunc in naviculam non ascendisse. Jusserat enim Dominus, ut superius lectum est, ut discipuli sui eum præcederent, qui non venissent Capharnaum, ibique eum non invenissent, flectentes iter, ad eum revertebantur, et tunc quidem apparuit eis Dominus ambulans super mare, et expletis omnibus, quæ modo in hoc Evangelio dicta sunt, postquam ea locutus est, quæ Joannes narrat, usque ad illum locum, in quo dicitur: « Hæc autem locutus est Jesus in Synagoga docens in Capharnaum (Joan. vi, 59); » redierunt ad navem, et cum ascendisset in naviculam cessavit ventus; non enim ventus cessaverat, nec mare a suo fervore quieverat; sed sicut in nocte, ita et in die eisdem adhuc fluctibus agitabatur; ut autem Jesus ascendit in naviculam, mox ventus cessavit. Qui autem in navicula erant, viso tanto miraculo, stupentes venerunt, et adoraverunt eum, dicentes: *Vere Filius Dei es.* Marcus vero eos redarguit, et oblitos et obsecatos dicit, quod ex hoc stupentes admirarentur, qui præterita die tam magnum miraculum in quin-

que panibus Dominum fecisse cognoverant; unde et ait: *Non enim intellexerant de panibus;* si enim de panum miraculo recordarentur, jam non erat, ut de maris sedati miraculo mirarentur. *Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesareth, et applicuerunt. Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum.* Hoc autem Matthæus manifestius dicit. Videtur enim Marcus dicere quod discipuli eum non cognoverint, donec de navi egredierentur; sed non est ita: non enim hoc de discipulis dicitur, sed de hominibus regionis illius; qui statim ut eum cognoverunt, undique infirmos suos ei ad sanandum obtulerunt. Et hoc est, quod Matthæus ait: *Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes, et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti tangerent, et quicumque tetigerunt, salvi facti sunt.* Oremus autem et nos Dominum, ut in naviculam pectoris nostri ascendere dignetur, et superbiæ ventositatem et vitiorum insurgentium procellas quiescere faciat. Ascendat etiam in naviculam suam, scilicet in S. Ecclesiam, et se ibi manifestet, qui ibi quodammodo esse non videtur, dum tanto eam persecutionum turbine patitur agitari; et imperet ventis et mari, et fiet tranquillitas magna. Quod autem ait: *Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes, ut eos sanaret,* quid aliud significat, nisi quia viri sancti, qui Deum agnoscere meruerunt, pro aliorum peccatis orare, et alios Deo commendare et offerre debent? Sed quid est Christi vestimenti fimbriam tangere? Aliud est enim tangere Christum, aliud vestimenta Christi. Thomas enim Christum tangens dicebat: « Dominus meus, et Deus meus (Joan. xx, 28). » Philippus vestimenta tangebatur, et non Christum, cum diceret: « Domine, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis (Joan. xiv, 9). » Propinquius igitur Thomas Christum tangebatur, quam Philippus; unde et illi dicitur: « Quia vidisti me, Thomæ, credidisti (Joan. xx, 29); » huic autem: *Non credis, quia in Patre, et Pater in me est? Qui videt me, videt et Patrem.* Ille igitur jam vidisse et credidisse; iste vero nondum bene vidisse, vel credidisse dicitur. Illi igitur tangunt Christum, qui in eum perfecte credentes catholice fidei veritatem cognoscunt. Illi vero tangunt vestimenta Christi, qui, quamvis intelligere non valeant, credunt tamen quod eis a veris catholicis prædicatur. Tanto igitur unusquisque longius tangit Christum, quanto minus intelligit et cognoscit Christum. Omnes tamen sanantur, qui vel fimbriam vestimenti ejus tangunt: « Quoniam omnis, qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit (Matth. xvi, 16). »

HOMILIA XXVIII.

DOMINICA I QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Hanc homiliam, quam codicibus Valli-cellano et Laurentiano comparavimus, ex suo comment. in Matthæum condidit S. Bruno paucis additis, quæ referre non oportet. Sumit autem exordium a præcedenti textu qui est in fine cap

in Matth., num. 6, col. 2, totumque adnectit num. 6. Eximia est ejus interpretatio.

404 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (IV, 1). *In illo tempore : Ductus est Jesus in desertum a spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et reliqua.*

Baptizatus Jesus confestim ascendit de aqua, et ecce aperti sunt ei cæli, et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se; et ecce vox de cælis dicens : Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Quid est enim, quod baptizato Domino cæli aperiuntur? Magnum est hoc mysterium, magnamque his, qui baptizantur, lætitiã præfigurat. Clausum erat prius cælum, nemo illuc ante baptismum ingrediebatur; nunc autem apertum est, sed baptizatis est apertum. Sic enim Dominus ait : « Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto, non intrabit in regnum cælorum (Joan. III, 5). » Et tunc quidem ductus est Jesus in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo; et cum jejunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus, postea esurivit. Præcipui Ecclesiæ sancti doctores Dominum Jesum in desertum a suo Spiritu ductum esse exponunt.

Hic incipit Evangelii explanatio, et prosequitur usque in finem, qui sic est : Quatenus in ciborum jejunio significaret nobis jejunium corporis, et in dierum numero demonstraret jejunium cordis.

HOMILIA XXIX.

FERIA II POST DOMINICAM I QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Tam editiones quam codices supra allati concordant in homiliæ hujus contextu, qui totus fere in comment. in Matth. sub num. 103, continetur. Ut autem locus ad quem spectat adjectio statim videatur eum fideliter exscribimus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XXV, 31). *In illo tempore dixit Jesus discipulis suis. Cum venerit Filius hominis in majestate sua, et omnes angeli cum eo. Et reliqua.*

Dominus enim, qui prius humilis venit, et in forma servi, iterum excelsus et sublimis venturus est in majestate sua et gloria Patris. Venient autem et omnes angeli cum eo, ut ex ipsa sui exercitus multitudine ejus virtus, et omnis potentia manifestetur. Et tunc quidem *sedebit in sede majestatis suæ*, quoniam tunc Patri cœterno æqualis et similis revelabitur. Nusquam enim melius regia dignitas quam sede regia manifestatur. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes*, secundum illud : « Vivo ego, dicit Dominus, quia mihi curvabitur omne genu, et confitebitur omnis lingua (Isa. XLV, 23). » Non erit ei difficile omnes gentes congregare, cui non fuit difficile creare et resuscitare. Et ipse quidem Pastor bonus, qui oves suas bene cognoscit, bonos a malis separabit, ovesque statuet a dextris, hædos autem a sinistris. Oves enim dicuntur boni propter simplicitatem et innocentiam, hædi vero dicuntur mali

(1651) Hic nemo non videt sanctum episcopum de prædestinatione consequenti loqui, quæ adnectit bona opera sine quibus salus æterna comparari ne-

propter vanitatem et petulantiam. In ipsa autem positione dexteræ, jam extunc utraque pars cognoscere poterit, cui præmia, et cui poenæ imminet. Tunc dicit his Rex qui a dextris ejus erunt : *Veni, benedicti Patri mei; possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Quare hoc? Vultis audire quare? Esurivi enim, et dedistis mihi manducari; sitiivi, et dedistis mihi bibere; hospes eram, et collegistis me; nudus, et operuistis me; in carcere ero, et venistis ad me. Si enim ante mundi constitutionem regnum eis erat paratum, constat quia, nequam fierent, ad vitam erant prædestinati. Qui vero ad vitam prædestinati sunt, illi nullatenus perire possunt. Fit autem conditionaliter prædestinatio Dei, nihilque sine aliqua conditione præ-*

B *natum est. Prædestinatum est enim, ut salvaretur mundus, sed per aquam baptismatis et mortem Filii Dei. Prædestinati sunt omnes boni ad gloriam, ea tamen conditione, si fidem tenuerint, si claritatem, si humilitatem, si patientiam, si misericordiam et pietatem, et his similia habuerint. Tales enim eos futuros prævidit, quos Deus ad vitam prædestinavit, et quasi prædestinando eis diceret : Ego quidem ad vitam vos prædestino, si tales et tales fueritis; si mea mandata custodieritis, si fidem et misericordiam habueritis, et si in bono tandem inventi fueritis. Qui igitur talis esse non vult, quæ Dei mandata custodire non nititur, ideo non venit ad prædestinationem, quia non servat conditionem (1651). Noli ergo attendere ad prædestinationem Dei, quam ignoras, attende ad ea quæ tuis intelligis. Sicut enim in prædestinatione non vera est Deus, et mutari non potest, ita et verba quæ vera sunt, et mutari non possunt. Unde et in Evangelio Dominus ait : « Cælum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt (Luc. XII, 34). » Sed audiamus quæ sint hæc verba : « Peccator. Inquit, quacunque hora conversus fuerit, et impeniter, vita vivet et non morietur (Ezech. XXXIII, 12). » Itemque : « Si volueritis, et audieritis me, bona terræ comedetis; quod si nolueritis, gladius devorabit vos (Isa. I, 20). » Et in Evangelio : « Qui crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur (Marc. XVI, 16). »*

C iterum : « Si dimiseritis hominibus peccata committet vobis Pater vester cœlestis peccata vestra; si vero non dimiseritis hominibus peccata committet vobis Pater vester dimittet vobis peccata vestra (Matth. VI, 14). » Ne quæras aliam prædestinationem; in his enim verbis omnis et vita, et mors prædestinatio consistit. Si hæc feceris esto securus et crede indubitanter quia ad vitam æternam designatus es. Quod si indurato corde hæc facere nolu-eris et in hac malitia perseveraveris, pro certo natus te ad mortem esse prædestinatum. Quamvis enim nullus homo ad peccatum sit prædestinatus, omn-

quit, merces enim est et observantia mandatorum Dei promeretur.

imen homo aut ad gloriam aut ad supplicium præ-
estinat est. Sequitur : *Tunc respondebunt ei justi
iceus, etc.*

(*Homiliæ reliqua commentar. suppeditabil.*)

HOMILIA XXX.

FERIA III POST DOMINICAM I QUADRAGESIMÆ.

MONITIO. — Si nulla haberentur codicum mss.
testimonia (quæ quidem plura sunt, Vallicellani
nempe, Laurentiani et Casinensis) homilia tamen
hæc non nisi Brunoni nostro esset ascribenda. Ar-
gumentum enim quod agit, nempe detestationem
Simoniz, quæ ejus tempore valde grassabatur in
Ecclesia, satis comprobatur ejus genuinum aucto-
rem, et delegit suppositionem editoris Eusebii
Emiseni, qui eam inter ejus homilias publicavit.
Tota etiam legitur in comment. in Matth. sub
num. 86, c. 2. Edita ante fuit a Marchesio tom.
II, pag. 31, sed longe perfectior est commentarii
lectio. Pro gravitate rei de qua persæpe occurret
sermo hic rursus exhibemus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (XXI, 10).
*in illo tempore cum intrasset Jesus Hierosolimam
commota est universa civitas dicens : Quis est hic ?
Populus autem dicebat : Hic est Jesus propheta a
Nazareth Galilæe.* Et reliqua.

In proximo enim bella acturus, et de hostibus
triumphaturus cum triumpho, et gloria ad impiam
civitatem et ad locum certaminis Dominus venit.
Certus enim de victoria ante bellum, quod fieri non
dubitet, triumphum suscepit. Ingressus igitur civita-
tem cum hac tanta gloria, *commota est universa
civitas dicens : Quis est hic ?* Omnes ei obviam
euntes, omnes eum videre desiderant, et ipsa facie
agnoscere cupiunt, quem jam in miraculorum gloria
agnoverant. Suscitaverat enim Dominus Lazarum
his diebus, ad cujus miraculi magnitudinem omnes
mirabantur. *Et intravit Jesus in templum Dei, et ejecit
omnes vendentes et ementes in templo, et mensas
nummulariorum, et cathedras vendentium columbas
vertit.* Audite hæc, Simoniaci, audite nefandi ne-
gotiatores; aut cessate a negotiis, aut exite de tem-
plo. Non enim unum, vel duos, sed indifferenter
omnes et vendentes, et ementes Dominus templi
jectus de templo. Ipse et mensas nummulariorum,
et cathedras vendentium columbas evertit. Vos
nummularii estis, vos columbas venditis, vos sine
ummo et pretio nihil agitis. Columbas enim ven-
dunt, qui vel Ecclesias, vel sancti Spiritus gratias
retio largiuntur : horum autem cathedras Dominus
vertit, ut per hoc eos non esse episcopos intelliga-
mus. (1652) *Et dicit eis : Scriptum est : Domus mea
omnis orationis vocabitur ; vos autem fecistis eam
reincam latronum.* Latrones enim vos estis : « Qui
nim non intrat per ostium in ovile ovium, fur est
et latro. (Joan. x, 1). » Ostium enim Christus est,
ubi, quoniam per eum non intrastis, vestras cathe-
dras evertit; per hoc enim ostium illi intrant, qui
secundum canonum instituta constituuntur. Exite

(1652) Sunt enim valide ordinati, sed illicite,
et juxta canones ob Simoniz crimen ab exercitio
ordinis suspensi. Consule præfationem Lazarii in

igitur de domo orationis, quæ, quoniam vos in ea
inhabitis, facta est spelunca latronum. *Et accesserunt
ad eum cæci et claudi in templo, et sanavit eos.*
Qui igitur cæcus est et veritatem non intelligit, qui
claudus est, et recto itinere non incedit, festinet ad
templum, ibi inveniet Jesum, ibi illuminabitur
et sanabitur. *Videntes autem principes sacerdotum
et Scribæ mirabilia quæ fecit, et pueros clamantes in
templo, et dicentes : Hosanna Filio David, indignati
sunt, et dixerunt ei : Audis quid isti dicunt ?* **406**
*Jesus autem dixit eis : Utiq; nunquam legistis, quia
ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem ?*
Quod enim principes sacerdotum et Scribæ indi-
gnantur, invidia est; quod vero pueri Deum laudant,
prophetiz adimpletio est. Sic enim prophetaverat
ipse David, quod ex ore infantium et lactentium
prædicandus et laudandus Dominus esset. *Et relicta
illis, abiit foras extra civitatem in Bethaniam, ibique
mansit.* Manet enim Dominus usque nunc in Betha-
nia, quæ domus obedientiz interpretatur, quia, re-
licta Synagoga, in Ecclesia habitat, quæ ejus obe-
diens est voluntati. *Mane autem revertens in civita-
tem esuriit, et videns fici arborem unam secus viam,
venit ad eam, et nihil invenit in ea nisi folia tantum ;
et ait illi : Nunquam ex te nascatur fructus in sempi-
ternum.* Dominus enim, qui nunquam sine ratione
aliquid agit, quando sine ratione aliquid agere vi-
detur, alienus magnæ rei significatio est. Cui enim
rationabile videatur, ut eo tempore in arbore fruc-
tum quærat, quo sine fructu arbores sunt? Nun-
quid enim fructuum tempus ignorat, fructuum, et
arborum temporumque Creator? Esurit igitur Do-
minus non ficus, sed fidem : neque fructus arboris
quærit, sed fructum operis. Hæc enim ficus Syna-
goga est, quæ secus viam plantata, nullum trans-
euntibus solatium parat. Venit Dominus ad eam, et
nihil nisi folia invenit in ea. Folia enim verba sunt,
folia litteræ sunt; hæc habet Synagoga; bene loquitur,
sed non agit quod loquitur. Omnia autem hæc
de illa parte Synagogæ intelligi debent, quæ in sua
infidelitate perdurat, et loquacitatis foliis obum-
brata spiritualis intelligentiz fructum non reddit;
huic enim maledixit Dominus. Pro alia vero Syna-
gogæ parte oravit dicens : « Pater, ignosce illis, non
enim sciunt quid faciunt (Luc. xxiii, 34). » Isti
igitur, qui maledicuntur, et qui in æternum fructum
non reddunt, Scribæ et Pharisei sunt, qui in Sal-
vatoris nostri morte nimia invidia exarserunt. Et
arefacta est continuo ficulnea : et videntes discipuli
mirati sunt dicentes : Quomodo continuo aruit ?
« Altera vero die, ut Marcus ait, eum mane inde
transirent, dixit Petrus ad Jesum : Rabbi, ecce ficus
cui maledixisti, aruit (Marc. xi, 12). » Quotidie
Dominus infructuosis arboribus et iniquis homini-
bus maledicit, et quotidie arefiunt, et igni traduntur,
quibus maledicit. Maledicit autem et per se, et per

comment. ad Evang., et quæ in tractatu de myste-
riis et sacramentis Ecclesiz dicturi sumus.

servos suos. Unde et subjicitur : *Respondens autem A* care non potest. Multoties enim Judæi voluerunt capere et tenere Jesum, et non potuerunt. Sed quid mirum? Nunquam enim in eum, si voluisset, potestatem habuissent. Unde et Pilato ait : *Non habere in me potestatem, nisi datur fuisset tibi desuper.* Itaque : *Hæc est hora vestra et potestas tenebrarum.* Tribus igitur diebus et noctibus fuit Dominus in corde terræ, id est in voluntate et potestate Judæorum, quia et illa nocte, in qua captus est, et tota nocte diei Sabbati in eorum potestate fuit; immiliter et tota die, in qua passus est, et tota die Sabbati, et principio diei Domini in illorum huius potestate, quia et vivum crucifixerunt, et mortuum sepelierunt, et sepultum in custodia habuerunt. Unitatissimum etenim est, non solum in scripturis, verum etiam in vulgata locutione partem pro toto ponere. Sic enim a longe prospicientes dicere solemus : Video hominem, cum non totum hominem, sed aliquam ejus partem videamus. Similiter autem dicimus ille homo bene videt, bene audit, bene loquitur, cum soli oculi videant, solæ aures audiant, et sola lingua loquatur. Similiter etiam dicimus : Ille homo vulneratus est, cum solus pes et sola manus vulnerata sit. Fuit igitur Dominus tribus diebus et tribus noctibus in corde terræ, quamvis non integris tribus diebus et noctibus. Hæc autem sententia omnibus aliis planior mihi et clarior esse videtur. Sequitur : *Vixi Ninivitæ surgent, etc.*

(*Sequentia ad num. 48 et ad 49 spectant, et in editione legi possunt a pag. 66 ad pag. 68.*)

HOMILIA XXXII.

FERIA V POST DOMINICAM I QUADRAGESIMÆ

ADMONITIO. — Adeant lectores commentarium in Matthæum sub num. 64, c. 2, et totam homiliam pro hac die assignatam, ne verbo quidem immutato inveniunt. De usurpatione S. Brunoni ab editoribus Eusebii Emisani facta tanto magis certiores reddentur, cum evulsam ex integro ab eodem comment. videbunt; idem est principium, idem et finis. In edit. Paris. est pag. 59. In edit. Marchesii habetur pag. 33. De muliere Chanaanæ elegantem pariter homiliam egit S. Maximus Taurin. pag. 674.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (IV.

1). *In illo tempore : Egressus Jesus recessit in partem Tyri et Sidonis, et ecce mulier Chanaanæ a partibus illis egressa clamavit, dicens : Miserere mei, Domine fili David. Filia mea a daemonio male vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli qui rogabant eum dicentes : Dimitte eam quæ clamat post nos. Et reliqua.*

Inc. : Hæc est igitur causa, cur clamantem mulierem Deus non exaudit, etc.

Des. : Vita vivet, et non morietur.

HOMILIA XXXIII.

FERIA VI POST DOMINICAM I QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Satis adnotasse erit hanc homiliam sicut præcedentem in comment. Joannis sub num. 14 contineri; quare supervacaneum ducimus esse alio argumento ab Eusebio Emisano, cui in edit. tribuitur, vindicare. Facta enim a nobis collatione cum Marchesio tom. II, pag. 33, nihil novi invenimus.

HOMILIA XXXI.

FERIA IV POST DOMINICAM I QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Ex quatuor commentarii in Matthæum locis postis sub numm. 48, 49, 50, 51, cum homilia sequens a Marchesio edita pro feria IV post I Dominicam Quadragesimæ concinnata sit, et res omnino diversæ in illis agantur, ægre his scriptoribus consentio, qui S. Brunonem ejus auctorem asserunt. Probabilius consuta ab aliquo librario videtur, cujus studium fuit homiliam quamcumque condere et locum in serie homiliarum adimplere. Cum vero priori parti, quæ est sub num. 48, c. 4, aliqua a Marchesio addita referatur, de his copiam lectoribus faciam.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XII, 38).

In illo tempore : Accesserunt ad Jesum Scribæ et Pharisei, dicentes : Magister, volumus a te signum videre. Et reliqua.

Quanta est superbia Scribarum et Phariseorum! Quanta est stultitia et infidelitas eorum! Non rogant, non humiliter postulant, sed, inflato stomacho et erecta cervice dicunt : *Volumus a te signum videre.* Signa videre volunt, credere autem nolunt. Sed quare signa quæerunt, qui jam tot signa viderunt? Nunquid enim signa non sunt, quod mortui resurgunt, quod cæci illuminantur, leprosi mundantur, paralytici curantur, et dæmones ejiciuntur? Omnia hæc enim signa sunt. Unde et puerum centurionis sanaturus Dominus ait : *Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Qui respondens ait illis : Generatio mala, et adultera signum querit, et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ.* Dum enim signa Pharisei videre volunt, audiunt non immerito, quod audire nolunt. *Generatio mala et adultera*, quæ toties cum idolis fornicata et deos gentium est secuta, signum quærit. Judæi enim signa petunt, et Græci sapientiam quæerunt : *Et signum non dabitur ei, nisi signum Jonæ prophetæ.* Magnum est enim signum Jonæ prophetæ, in quo Christi mors, sepultura et resurrectio, in quo Judæorum perditio, **407** et salus gentium significatur. *Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, ita erit Filius hominis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus.* — Quid est autem in corde terræ, nisi in affectu et desiderio Judæorum? Et tale est ac diceret : Magnum sit vobis hoc et mirabile signum, quod tribus diebus et tribus noctibus ita me vestræ potestati subijciam, ut in me faciatis quidquid desideratis. Terra autem dicuntur Judæi, quia cœlestium obliti, sola terrena et transitoria quæerunt. Hæc est autem illa terra petrosa et spinosa, in qua verbi Dei semen crescere et fructifi-

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM IOANNEM (IV, 47). *In illo tempore: Erat dies festus Judæorum, et ascendit Dominus Hierosolymam. Et reliqua.*

Inc.: Ad dies festos Judæorum Dominus ascendit, ut populis, etc.

Des.: Et nuntiavit Judæis, quia Jesus esset, qui sciebat eum sanum.

408 HOMILIA XXXIV.

SABBATO POST DOMINICAM I QUADRAGESIMÆ.

ADNOTATIO. — Cum hac de homilia aliqua in commentario desint, ut lectoribus connexio partium sit manifesta; eam qualem dedit Marchesius tom. II, p. 34 et seq., producimus, admonentes inter Eusebianas vulgatam pag. 62 nihil omnino ab ea differre, tam in principio quam in fine. Editores Bibl. Patrum Lugdunenses sub nomine Eusebii Gallicani cum reliquis, ut diximus, in lucem emisserunt. In comment. Matth. est num. 70, p. 84, col. 2, in fine.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (XVII, 1). *In illo tempore, assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, et duxit in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos. Et reliqua.*

Dominus et Salvator noster, sicut legitur paulo superius, promiserat discipulis suis, dicens: *Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venturum in regno suo.* Si enim de illo regno et de illa gloria intelligamus, in qua modo cum angelis cælis se judicaturum venire promisit, stare non potest. Nemo enim ibi erat, ubi Dominus ista dicebat, nisi mortem jam non gustaverit; ipse tamen ad iudicium nondum venit. Qualiter autem hæc intelliguntur, sequentia manifestant. Ait enim Evangelista: *Et post dies sex assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, et duxit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos.* Isti igitur sunt, de quibus modo dixerat: *qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venturum in regno suo;* scilicet apparentem in virtute et gloria regni sui. (1653) Transfiguratus enim Dominus, talis in monte, tribus istis suis discipulis apparuit, qualis post hanc vitam in regno suo cunctis suis fidelibus apparebit. Sed quare Salvator noster in illam suæ claritatis speciem transfigurare se voluit, nisi ut illius gloriæ, quam prædicabat, nos ediceret certiores? Unde et tres suos discipulos, qui Ecclesiæ columnæ alibi vocantur, adesse voluit, qui hujus tantæ visionis testes existerent. Sufficiunt isti tres ad hoc testificandum, quia, sicut scriptum est: *In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum (Matth. xviii, 16).* Quis enim non credat potest Petrus, Jacobus, et Joannes testantur? Recte autem in excelso monte ista fiebant, quæ postmodum in cælis fieri debeant. Fiunt vero post dies sex, quia, ut Apostolus ait, hujus vitæ labore fluito, qui in sex diebus agitur, et relinquitur Sabbatismus, et requies populo Dei (Hebr. vi, 9). Mul-

tum igitur desiderare debemus, ut hi sex dies transceant, quatenus Regem nostrum in suo decore suæque majestatis gloria videamus. « Scimus enim, ait Joannes, quia, cum apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Et resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix (I Joan. 1, 3). » Nihil Evangelista sole splendidius invenire poterat, cui Christi faciem et vestimenta assimilaret. Nos autem sole splendidiorem eum esse non dubitamus; non enim creatura Creatori ad plenum similis esse potest. *Et ecce apparuit illis Moyses et Elias cum eo loquentes.* Sed quare Moyses et Elias? In Moyse namque legem, in Elia prophetas videmus. Vident igitur apostoli Moysen et Eliam cum Christo loquentes; vident legem et prophetas ei testimonium dantes. Unde et Habacu propheta ait: « In medio duorum animalium cognosceris (Habac. iii, 3). » Usque hodie namque in medio duorum animalium, in medio Moyse et Elia, scilicet in lege et prophetis Christus cognoscitur et videtur. Lege libros Moysi, lege prophetarum libros; ibi Christum invenies, ibi eum cognosces et videbis; ibi enim transfiguratur, ibi suis fidelibus ejus majestatis gloria revelatur. Loquebantur isti duo viri, ut Lucas ait, simul cum Jesu de morte ejus, quam in proximo passurus erat in Jerusalem. Et fortasse læti, quia videbant suæ redemptionis totiusque humani generis diem appropinquare. *Respondens autem Petrus dixit ad Jesum: Domine, bonum est nos hic esse; si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliæ unum.* Cognovit igitur Petrus Moysen et Eliam, quos nunquam amplius viderat; quamvis, ut alii evangelistæ dicunt, quid diceret, ignoraret. (1654) Ignorabat quidem quia non a seipso loquebatur; alius enim erat, qui loquebatur in eo. Tria tabernacula facere, non est necesse: tria sufficient. De tribus tabernaculis Apostolus scribens, ait: « Tabernaculum factum 409 est primum, in quo erat candelabrum, et mensa, et propositio panum, quod dicitur Sancta (Hebr. ix, 2). » De secundo sic ait: « Post velamentum autem secundum tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum, aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virgam Aaron, quæ fronderat, et tabulas testamenti (ibid., 3). » De tertio vero sic: « Christus, inquit, assistens Pontifex futurorum honorum per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, scilicet non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa (ibid., 11). » Primum igitur tabernaculum est Synagoga, secundum Ecclesia, tertium cælum. Et primum quidem fuit Moysi, qui illius populi princeps fuit. « Elias quidem venturus est, et restituat omnia (Matth. xviii, 11). » Tertium vero Christi, de quo Apostolus ait;

(1653) Prosequitur S. Bruno ex commentario in Evang. num. 70, c. 1.

(1654) Huc usque commentarius.

« Non enim in manufactis sanctis introivit Jesus, sed in ipsum cœlum, ut appareat vultui Dei pro nobis (1655). » Primum in umbra fuit et figura; secundum in figura est, et veritate; tertium in veritatis aula. In primo ostenditur vita; in secundo datur; in tertio possidetur. Non enim sacramenta Ecclesiæ, ut sacramenta Synagogæ medicinam docent et ostendunt; sed ipsa potius sunt medicina et remissio peccatorum. Et primum quidem tabernaculum habuit candelabrum, patriarchas videlicet et prophetas habuit, et mensam, legem scilicet juxta litteram, in qua mensa erant panes, id est cibi spirituales, qui in ea littera continebantur. Sed quid illis candelabrum, mensam et panes habuisse profuit? Apostolus enim dicit: « Cæcitas ex parte contigit in Israel (Rom. xi, 5). » Et propheta: « Quis cæcus nisi populus meus? (Isai. xlii, 19.) » Itemque: « Ex cæca cor populi hujus (Isai. vi, 10). » Et Psalmista: « Fiat, inquit, mensa eorum coram ipsis in laqueum, et in retributionem, et in scandalum (Psal. lxxviii, 22). » Et alibi: « Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis (Thren. iv, 4). » Sic igitur Judæi habentes non habuerunt, et legem tenentes nescierant. Secundum autem tabernaculum thuribulum aureum habuit, ipsos videlicet apostolos, qui odorem notitiæ Dei manifestantes in omni loco, alii erant odor vitæ ad vitam, et alii odor mortis ad mortem. Arca vero et Ecclesia idem significant; quæ bene auro circumtecta dicitur, quia et interius per scientiam et sanctitatem, et exterius per prædicationem et operationem refulget. In hac autem est urna aurea habens manna, Christus videlicet Dominus noster, ut per urnam humanitatem, et per manna divinitatem intelligamus. In hac est et virga Aaron, quæ fronduerat, per quam B. Mariam virginem intelligimus, quæ contra naturam floruit, contra naturam concepit et peperit. Sicut et illa virga cum esset sicca contra naturam, et flores, et frondes, et nucs germinavit. Tabulæ vero Testamenti, quæ ibi erant, utriusque Testamenti scientiam sanctam Ecclesiam et habere et possidere significabant. De tertio vero tabernaculo nihil tale dicitur. Non candelabrum, non mensa, non arca, vel urna ibi ponitur, nihil est ibi in figura, omnia sunt ibi in veritate. Unde Apostolus ait: « Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte; tunc autem cognoscam, sicut et cognitus sum (I Cor. xiii, 12). » Hæc sunt autem tria tabernacula, quæ beatus Petrus in exstasi positus facere voluisse narratur (1656). Sequitur: *Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est Filius meus dilectus; in quo mihi bene complacuit, ipsum audite.* In nube enim Deus apparuit, quia in sua majestate ab hominibus videri non potest; sicut ipse ait: « Non videbit me homo, et vivet (Exod. xxxiii, 20). » Pos-

(1655) Lectio Vulgatæ ita est ad Hebr. cap. ix, 24: « Non enim in manufacta sancta Jesus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum cœlum, ut appa-

sumus autem per hanc nuvem divinam Scripturam significare, quæ aqua sapientiæ plena intelligentibus lucida, non intelligentibus obscura apparet. In hæc quidem nube omnipotens Deus audiri quidem potest, videri autem et intelligi sicuti est, non potest. Ubique enim eum loquentem audivimus, nusquam autem, nisi per speculum et in ænigmate eum videmus; ipse enim in prophetis, ipse in apostolis loquitur. Unde ipse Dominus ait: « Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris mei, qui loquitur in vobis (Matth. x, 20). » Nubem igitur videre possumus, ipsum autem, qui in nube loquitur, videre non possumus. Nam et modo in hac nube sen Evangelii eum loquentem audivimus; cum tamen non videmus. Cujus enim nisi illius vox est, quæ istæ litteræ sonant: *Hic est Filius meus in quo mihi bene complacuit.* Bene enim in Filio suo sibi complacuit, qui in hominis creatione sibi displicuit. Unde ipse ait: « Pœnitet me fecisse hominem (Gen. vi, 7). » Hunc autem audire, huic et credere, et obedire nos admonet. Cui enim, nisi sapientiæ, veritatis et justitiæ credere debemus? ipse enim est Dei virtus, et Dei sapientia, ipse est via, veritas et vita. *Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam, et timuerunt valde.* Quid enim si speciem ejus viderent, qui ejus vocem ferre non potuerunt? Et accersi

410 *Jesus et tetigit eos, dixitque eis: Surgite, et nolite timere.* Beati illi, quos tangit Jesus; beati illi, quos salus tangit, et vita; illi enim pergunt sine timore, et securi sunt. Rogemus igitur eum ut et nos tangat, et a somno stuporis et insipientiæ excitet, atque ad se videndum oculos nobis aperiat. Levantes autem oculos suos nominem vident, nisi solum Jesum. Sufficit videre Jesum, sufficit videre illam lucem, quam et qui sequitur, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ (Joan. viii, 12). » — *Et descendantibus illis de monte præcepit Jesus, dicens: Nemini dixeritis visionem, dicit Filius hominis resurgat a mortuis.* Conveniens enim erat, ut hæc tanta gloria ejus tunc primum prædicaretur, quando carnis mortalitate exilus mortis resurrectionis gloria et decore indueretur.

DOMINICA II QUADRAGESIMÆ.

(Idem evangelium et eadem homilia ut in die precedenti.)

HOMILIA XXXV.

FERIA II POST DOMINICAM II QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Non opus est ut sequentem homiliam in Marchesio, vel in edit. Eusebii quæramus; eam fideliter præstat commentarius in Joanne sub num. 25.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (viii, 21): *In illo tempore: Dixit Jesus turbis Judæorum: Ego vado, et queretis me, et in peccato vestro morietis.* Et reliqua.

Inc.: Ego, inquit, vado. Ego ad Patrem redeo, etc.

reat nunc vultui Dei pro nobis. »

(1656) Hic finem habet additio; sequentia et commentario multata sunt.

Des. : Hæc illo loquente multi crediderunt in A illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Homo quidam eum. *habuit duos filios. Et reliqua.*

HOMILIA XXXVI.

FERIA III POST DOMINICAM II QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Expositio quam sanctus Bruno egit loci hujus Evangelii translata est in usum homilicæ, nulla facta additione. Quare eam legentes sub num. 94, c. 1, comment. in Matth., absque eo quous Marchesium, aut Eusebium Emisenum consultant, totam expositoris doctrinam habebunt.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xxiii, 1). *In illo tempore, locutus est Jesus ad turbas et ad discipulos suos, dicens: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ et Pharisei. Et reliqua.*

Inc. : Quid est sedere super cathedram Moysi, etc.

Des. : Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.

HOMILIA XXXVII.

FERIA V POST DOMINICAM II QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Facili quidem negotio homiliam hanc obtinebimus, si ad commentarium in Lucam oculos convertiamus. Collector homiliarum, vel idem auctor S. Bruno ex illo a capite usque ad finem eam deprompsit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xvi, 19). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Homo quidam erat divus, et induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Et reliqua.*

Inc. : Hæc verba et divitibus et pauperibus valde necessaria sunt, etc.

Des. : Timeat et orant, ne et ipsi decipiantur.

411 HOMILIA XXXVIII.

FERIA VI POST DOMINICAM II QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Non est dissimilis hæc homilia a præcedentibus cujus textus a commentario in Matthæum sub num. 88, c. 2 exscriptus est. Idem enim est principium, et pauca solum in fine addita sunt, quorum omisio nihil refert. Eusebio Emiseno, ut superiores, est attributa, et sub num. 40 posita. Lugdunenses editores in Bibl. Patrum, ut diximus, pro Eusebio Emiseno Eusebium Gallicanum usurpant, et exstat tom. VI, pag. 724.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xxi, 33). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis et turbis Judæorum parabolam hanc: Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepe circumdedit ei. Et reliqua.*

Inc. : In figura hujus hominis patrisfamilias Deum patrem significat, etc.

Des. : Hæc igitur causa quod eum tenere volentes eum tenere non potuerunt.

HOMILIA XXXIX.

SABBATO POST DOMINICAM II QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Opportune facta est editio commentarii S. Brunonis in Evangelia, ut lectione ejus plura errata, quæ in editione Homiliarum Marchesii irrepperunt, corrigantur. Si idem commentarius paulo post medium sæculi xvi cognitus fuisset, nullus ausus esset Eusebium vel Emisenum, vel Gallicanum effingere, eisque ascribere, quæ certissime S. Brunonis Astensis opera demonstratur. Hæc homilia ex integro ab eodem comment. in Lucam n. 36 decerpta, attamen eidem Emiseno attributa.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xv, 11.) *In*

Inc. : Homo iste, Deus ipse hoc in loco intelligitur.

Des. : Et taliter ea habemus, ut aliter ea habere nollimus.

HOMILIA XL.

DOMINICA III QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Caret commentarius Evangelii secundum Lucam cap. ii loci hujus, qui hac in Dominica legitur, expositione. Pro ea supplere potest homilia tum a Marchesio, tum sub noto auctore Eusebio Emiseno edita, quam et nos iterum in Lucam emitimus. Monitos attamen facimus lectores primæ parti assutam esse illustrationem cap. xii. Matth. v, 25, ubi de demone Beelzebub agitur sub num. 47, c. 1, usque ad illa verba: *Quoniam ligatos eos teneo, et vinculos habeo. Quæ sequuntur post illa Luc. xi, 13: Qui non colligit mecum, dispergit.* Legantur in eod. comm. in Matth. sub num. 49 et 50.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xi, 14). *In illo tempore, erat Jesus ejiciens dæmonium. Et reliqua.*

Beatus Matthæus evangelista hominem istum non solum mutum, sed etiam cæcum (Matth. xii, 22) fuisse narrat. Cæcus est enim omnis homo, qui eam lucem non sequitur, quæ ait: « Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ (Joan. vi, 8). » Mutus vero, qui peccatum suum confiteri, et in Dei laudibus labia sua aperire nescit. Dæmonium autem ille habet, qui in aliquo magno peccato perseverat; ideoque Apostolus nos admonet, dicens: « Non regnet peccatum in vestro mortali corpore (Rom. vi, 12). » Quamdiu enim peccatum in homine regnat, tandiu victus et captus a diabolo possidetur. Hic igitur cæcus et mutus si Domino offeratur, si ad poenitentiam convertatur, mox Jesus curabit eum; ita ut ejecto dæmonio loquatur et videat. Loquatur autem non vana et inutilia, ut prius, sed sancta et religiosa, qualia loqui convenit Christianum. Videat vero non vanitates oculis cordis, sed lumen vitæ et veritatis oculis mentis. *Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum ejicit dæmonia.* De his autem Matthæus evangelista sic ait: *Pharisæi autem hæc audientes dixerunt: Hic non ejicit dæmones nisi in Beelzebub principe dæmoniorum.* Quanto enim Pharisæi cæteris meliores et sapientiores esse videbantur, tanto multo magis majori invidia contra Dominum movebantur. Sed quis Pharisæi vos ista docuit? Nisi enim Beelzebub discipuli essetis, hæc talia in ejus præconio non diceretis. Videtis Jesum mortuos suscitare, cæcos illuminare, leprosos mundare, omnes languores omnesque infirmitates curare, et dicitis quia in Beelzebub ejicit dæmonia? Nonquid enim Beelzebub, deus muscaram, hæc aliquando facere potuit? « Alii autem tentantes, signum de cælo quærebant ab eo (Luc. xi, 16). » Quibus, quid Dominus responderit, alius evangelista exponit, dicens: *Generatio hæc prava et perversa signum quæ-*

ria (1657), et signum non dabitur ei, nisi signum A
Jonæ prophete. Sicut enim fuit Jonas in ventre ceti
tribus diebus et tribus noctibus, ita erit Filius ho-
minis in corde terræ tribus diebus et tribus noctibus.
 Sufficiat vobis hoc signum, neque de terra, neque
 de cælo dabitur vobis aliud signum. Magnum enim
 et admirabile signum est, quod ille, qui omnia in
 potestate habet, tribus diebus et tribus noctibus
 seipsum in hominum potestate esse permisit. Quid
 est enim in corde terræ, nisi in affectu, in potestate
 et in desiderio peccatorum? Unde ipse quoque Do-
 minus Pilato dicebat: « Non haberes in me potesta-
 tem, nisi datum fuisset tibi desuper (Joan. xix, 11). »
 Sicut autem cælum significat justos, ita et terra
 significat peccatores. Hæc autem jam superius expo-
 sita sunt. Sequitur: *Ipse autem ut vidit cogitationes*
ipsorum, dixit: Omne regnum in seipsum divisum
desolabitur, et domus supra domum cadet; si autem
Satanas in seipsum divisus est, quomodo stabit re-
gnum ipsius, qui dicitis in Beelzebub ejicere me dæ-
monia? Evidenti syllogismo eos concludit, qui eum
 in Beelzebub dæmonia ejicere dicunt (1658). Si enim
 ita esset, ut illi dicunt, jam quidem Beelzebub vires
 principatus et regnum penitus amisisset. Si enim
 contra se dæmonia bellum gererent, aut parvas aut
 nullas contra homines vires haberent. Sed quod pe-
 jus est, vix inveniuntur aliqui homines, qui tantam
 concordiam habeant in bono, quantam maligni spi-
 ritus habent in malo. Cum enim sint infiniti et in-
 numerabiles, omnes tamen in eo concordant quod
 nihil nisi malum facere desiderant. Si igitur hæc
 iniquitatis concordiam non habuissent, et ad pœni-
 tentiam converti voluissent et potuissent, jam qui-
 dem regnum Beelzebub desolatum fuisset; hoc au-
 tem in aliis regnis fieri videmus. Non est igitur, ut
 illi dicunt, neque Satanæ Satanam ejicit, quin po-
 tius omnes in omnibus sibi invicem auxiliantur.
 Unde etiam per beatum Job a Domino diabolo dicitur
 « Corpus illius quasi scuta fusilia, et compactum
 squamis se prementibus, una uni conjungitur, et ne
 spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri ad-
 hærebat, et tenentes nequaquam separabantur (Job
 xli, 6). » His enim verbis malignos spiritus tantam
 in se concordiam habere designat, ut nullatenus ab
 invicem separari queant. Corpus enim diaboli totus
 ille malignorum spirituum exercitus intelligitur.
 Dicuntur autem scuta fusilia maligni spiritus per
 fortitudinem, dicuntur et squamæ se prementes,
 seque mutuo tenentes, sibi que invicem adhærentes
 propter nimiam concordiam et unitatem, quam habent
 in omni malitia et nocendi cupiditate. Utinam
 si fieri posset, hæc tanta illorum pax et concordia
 rumperetur, et regnum illud iniquitatis solveretur.
 Sequitur: *Et si ego in Beelzebub ejicio dæmonia,*
filiis vestri in quo ejiciunt? Si, inquit, de me talia
 cogitatis, quid dicitis etiam de discipulis meis? Scio
 enim quod non bene intelligitis de discipulis, qui

(1657) In Vulg., Matth. xvi, 4 legitur: « Generatio
 mala et adultera signum quærit, » etc.

tam nefanda de magistro cogitatis. Hoc est enim
 quod superius dixerat: *Si patrem familias Beel-*
zebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? Di-
 cuntur autem apostoli filii Pharisæorum, quoniam
 et ipsi, et cæteri omnes qui credebant resurrexerunt
 et magistros Pharisæos habebant. Unde etiam illis
 sectæ eos fuisse intelligi potest: hæc enim secta
 cæteris melior erat, quamvis et ipsa in pluribus bonis
 non erat. Ideoque in Actibus apostolorum Paulus
 quoque apostolus clamasse legitur: « Pharisæus
 sum: de spe et resurrectione mortuorum ego judi-
 cor (Act. xiiii, 6). » Hæc est igitur causa, quæ
 Christi discipuli Pharisæorum filii dicuntur. Sequi-
 tur: *Ideo ipsi judices vestri erunt.* Ipsi enim sed-
 ebunt super sedes duodecim judicantes duodecim
 tribus Israel. Porro si in digito Dei ejicio dæmonia,
 profecto in vos pervenit regnum Dei. Hoc autem quid
 significet alius evangelista ostendit, dicens: « Si
 ego in Spiritu Dei ejicio dæmones (Luc. xi, 20). »
 Quod utique verum est, et dubitari non debet: igitur
 pervenit in vos regnum Dei. Ubi enim est Spi-
 ritus Dei, ibi est regnum Dei. Vocatur autem digi-
 tus Dei Spiritus sanctus, propter multiplicem ge-
 nitarum divisionem. In nulla enim corporis parte
 tanta divisio, quanta in digitis invenitur. Et tale et
 ac si diceret: Ego quidem in Spiritu Dei et virtute
 divinitatis dæmones ejicio, quoniam subditi mihi
 sunt, quoniam in 413 mea potestate sunt, quoniam
 mihi resistere non possunt, quoniam ligatos eos
 teneo et victos habeo.

Huc usque ex cit. comment. in S. Matth. Et hoc
 est, quod ait: *Cum fortis armatus custodit atrium*
suum, in pace sunt ea quæ possidet. Si autem for-
tior illo superveniens vicerit eum, universa arma ejus
auferet, in quibus confidebat, et spolia ejus distribuet.
 Fortis enim erat diabolus; sed fortior ego sum. In-
 travi in domum ejus, veni in hunc mundum, quem
 ipse, ut domum propriam possidebat; sed prope est
 ut princeps mundi hujus ejiciatur foras. Ligavi enim
 vasa ejus diripiui, et miseros homines, quos invade-
 rat, de ejus servitute liberavi. Non est igitur ipse
 mecum, neque congregat mecum, neque dæmones
 ejicit mecum, non sanat homines, ut ego, non con-
 gregat oves, neque ad vitæ pascua ducit, sicut ego.
 Quid igitur facit? Vis audire quid? Spargit, dissipat,
 occidit, et quoscunque potest ad mortem et æternam
 damnationem secum trahit. Hoc est enim quod di-
 cit: *Qui non est mecum contra me est, et qui non*
colligit mecum, dispergit.

HOMILIA XLII.

FERIA II POST DOMINICAM III QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Breviter huic homiliæ monito satis-
 ficam dicens, eam præter pauca in exordio ejusdem
 integrum assequi posse in Lucæ comment. Inter
 Eusebianas pariter locum habet num. 43, et in edi-
 tione Marchesii pag. 41.

(1658) Ex hoc loco incipit expositio S. Brunonis
 in cap. xv S. Matthæi num. 47.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (IV, 11). *In A domum Simonis, socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Et reliqua.*

Inc. : Legitur superius in hoc Evangelio, quod, cum Dominus venisset in patriam suam, et secundum consuetudinem, Synagogam introisset, traditus est ei liber Isaïæ prophetæ, in quo cum legisset, et sicut voluit exposuisset, omnes ei testimonium dabant, et admirantes dicebant : *Quomodo hic literas scit, cum non didicerit?* Et paulo post mente mutata, invidia quadam et indignatione dicere ceperunt : *Nonne hic est filius Joseph?*

(*Nihil aliud præstat homilia, cætera haurienda in comment. ut dictum est.*)

Des. : Cæres contemnit hinc inde latrantes.

HOMILIA XLII.

FERIA III POST DOMINICAM III QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Nihil mihi hac pro homilia admonere occurrit; nisi, ut indicem fontem a quo purior et emendatior, quam in Marchesio pag. 42, hauriri potest, qui est comment. in Matth. n. 76, c. 2. hisdem verbis in utroque incipit et desinit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XVIII, 15). *In illo tempore, respiciens Jesus discipulos suos dixit Simoni Petro : Si peccaverit in te frater tuus. Et reliqua.*

Inc. : Hæc autem apostolis, eorumque successoribus, episcopis videlicet et sacerdotibus Dominum specialiter dixisse, etc.

Des. : Nihil minus est septies, quam septuagies septies.

HOMILIA XLIII.

FERIA IV POST DOMINICAM III QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Nunquam satis laudaverim editionem commentariorum S. Brunonis in Evangelia cura et studio clar. Lazzarii publici juris factam, cum in ea S. episcopi sapientia, et dicendi elegantia eniteat quam maxime. Econtra Marchesii editoris errata plurima obscurant passim sensum, et rectæ interpretationis lucem obnubilant. Sit exemplo hæc homilia, quæ longe emendatior in commentario in Matthæum legitur num. 63, c. 2. Habet etiam Eusebius Emisenus num. 45.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XV, 1). *In illo tempore accesserunt ad Jesum ab Hierosolymis Scribæ et Pharisei dicentes : Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? Et reliqua.*

Inc. : Seniorum namque traditiones, non prophetarum dicta, etc.

Des. : Manducare non totis manibus rusticitas est non peccatum.

HOMILIA XLIV.

FERIA V POST DOMINICAM II: QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Concordes sunt mss. codd. cum editionibus Marchesii, et suppositi Eusebii in assignanda die hac pro homilia, similiterque in principio et in fine ejusdem conveniunt. Sed deest in commentario, eamque ex Marchesio exscripsimus, et curæ editione Eusebii Parisiensi contulimus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (IV, 38). *In illo tempore, surgens Jesus de Synagoga intravit in*

domum Simonis, socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus. Et reliqua.

Scire enim oportet quæ sit uxor Petri, ut possumus scire quæ sit socrus ejus. Petri namque uxor Ecclesia est, quoniam ei a Domino specialiter tradita est, dicente Domino : « Si diligis me, pascere oves meas (Joan. XXI, 17). » Ejus igitur socrus est Synagoga, quia ipsa est mater Ecclesiæ. Unde eodem in Canticis canticorum ait Dominus : « Sub arbore malo suscitavi te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est genitrix tua (Cant. VIII, 5). » Hæc autem jacet in domo Petri, et febricitat, quoniam usque hodie inter Christianos Synagoga infirma moratur et habitat. Ubiunque enim est Ecclesia, ibi est et domus Petri. Hujus autem manum circa mundi finem

D Dominus tanget, et tunc febre fugata surget et ministrabit Domino. Tunc enim ejus manum tangit, quando ejus opera approbabit. Vespere autem facto obtulerunt ei multos dæmonia habentes, et eiecitat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit. Ut adimpleretur quod dictum est per Isaïam prophetam, dicentem : « Ipse iniquitates nostras accepit, et ægrotantes portavit (Isa. LIII, 4). » Verbo enim spiritus eiecit ille, de quo scriptum est : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum (Joan. I, 1). » Verbo quidem, quia propria virtute. Sed quare facto vespere, nisi quia hac ultima ætate, hac extrema hora ad sanandum, ad curandum et ad pellendum dæmonia venerat? Neque enim debuerat populus ille curari, nisi facto vespere, qui ad medicum non redit usque ad vesperam. Unde Psalmista ait : « Convertentur ad vesperam, et famem patientur ut canes, et circumibunt civitatem (Psal. LVIII, 15). » Tunc enim venient, tunc convertentur, tunc ægros suos, tunc animas suas multo languore confectas Judæi ad Dominum afferent, et sanabit eos, et eiecitat dæmonia ab eis : « Cum enim plenitudo gentium introierit, tunc Israel salvus fiet (Rom. XI, 25). » — « Et si fuerit numerus filiorum Israel, sicut arena maris, reliquæ convertentur ad Dominum (Ose. I, 10). » Videns autem Jesus turbas multas circum se jussit ire trans fretum. Puto enim quod Jesus ideo propter turbas trans fretum ire jussit, quia, nisi per aquas baptismatis transeuntis vitiorum turbas, et malignorum spirituum exercitus evadere non poteramus. Et accedens unus Scriba ait illi : « Magister, sequar te, quocunque ieris. Dicit ei Jesus : Vulpes foveas habent, et volucres cœli nidos, Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet (Matth. VIII, 19). » Nihil Deum lætet, nulla simulatio oculis ejus absconditur, omnia videt, et cogitationi respondet. Dicit Scriba : « Magister, sequar te quocunque ieris. » Dicit Jesus, non est ita; non vis me sequi, non vis mea præcepta servare, non video in te, ubi caput meum reclinem. Caput Christi Deus est. Deus autem in humili habitat, et quieto, et timente sermones ejus. In te autem quasi dicat : Vulpes foveas habent, eaque cum calliditate et simulatione loque-

ris: vulpes enim propter astutiam maligni spiritus A dicuntur. Volucres etiam caeli dicuntur, quoniam in hoc aere obtinent principatum; et isti quidem in peccatoribus et iniquis hominibus nidos et foveas faciunt, in eorum cordibus malas cogitationes et iniquitatem germina pariunt. Alius autem de discipulis eius ait illi: « Magister, sequar te. » Ait illi: « Sequere. » At ille ait: « Domine, permitte me primum ire, et sepelire mortuos meos. » Jesus ait illi: « Sequere me, et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. » Alio enim spiritu loquebatur iste. Unde et merito non scriba, sed discipulus dicitur neque sequi Dominum prohibetur; imo vero sequi et limitari iubetur. Volebat tamen primum ire et sepelire patrem suum. Opus quidem pietatis facere volebat; pietas tamen illa Domino non placebat. Quare hoc? Quia aliud significabat, nobiscum in hoc facto exempla dabat, et tale erat ac si diceret: Venisti ad vitam, 415 vis redire ad mortem? Ego sum vita, ego sum creator et pater tuus, me sequere et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Mortui enim sepeliunt mortuos, quando peccatores quidem mortui (sunt mortui quidem, quia vita de qua diximus, in eis non est) mortalia opera et criminalia peccata in se abscondunt et celant. Et non solum hæc, verum etiam et patrem suum diabolum (de quo Judæis Dominus ait: « Vos ex patre diabolo estis (Joan. viii, 44). » In sepulcro pectoris sui sepeliunt, et quasi bonum aliquid servant et occultant. Talem igitur patrem sevelire, et sic sepelire Dominus prohibet.

HOMILIA XLV.

FERIA VI POST DOMINICAM III QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Explanationem hodierni Evangelii hic non asserimus, cum tota in commentario legi possit sub num. 11. Facta enim collatione cum vulgata homilia, nihil ei addere, vel demere habemus eadem omnino est.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (IV, 5). In illo tempore venit Jesus in civitatem, quæ dicitur Sichar juxta prædium quod dedit Jacob Joseph filio suo, etc.

Inc.: Hoc est illud prædium, de quo Jacob filium suum Joseph benedicens, ait, etc.

Des.: Nisi eos ad audiendum, et credendum voluntarios prævidisset.

HOMILIA XLVI.

SABBATO POST DOMINICAM TERTIAM QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Ex eodem commentario in Joannem num. 23 sumpta est hæc homilia, quæ et Eusebio Emiseno fuit attributa, in quo pauca verba in principio mutata leguntur, sed finis est idem. Exstat Eusebii pag. 80, num. 48 Marchesius autem habet tom. II, pag. 46.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (VIII, 1). In illo tempore perrexit Jesus in montem Oliveti, et discipulo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. Et reliqua.

Inc.: Quod enim Jesus in montem Oliveti ire, et orare, etc.

Des.: Sic igitur liberata est misera jubente misericordia.

HOMILIA XLVII.

DOMINICA IV QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Ex duobus commentariis in Joannem, et Matthæum compositam hanc homiliam composuimus; prima pars in comment. Joan. est num. 16, altera in Math. num. 16. Inter reliquas Eusebii Emiseni nomine vulgatas, et sub hoc eodem discipulo posita convenit cum Marchesio in primis verbis, sed diversus finis in illo. Ut autem facile lectores priorem partem obtineant, eam hic subjicimus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (VI, 1). In illo tempore, abiit Jesus trans mare Galilee, quæ est Tiberiadis, et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa, quæ faciebat super his, qui infirmabantur. Et reliqua.

Inc.: Magna miracula Dominus facturus, et veri mirabilisque panis delicias populis daturus mox ascendit, quatenus et nos quotiescumque spiritualibus, novisque epulis satiari cupimus, non moenia, sed mentis altitudinem, et ingenii sublimitatem ascendamus. Quoniam autem talibus deliciis refecti festivitatem agere, et Christi carnem, et sanguinem accipere digni sunt, merito hic dicitur, quia proximum erat pascha dies festus Judæorum. Securi enim ad hanc festivitatem veniunt, quia talibus epulis sum repleti. Cum sublevasset ergo oculos Jesus, et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dixit ad Philippum. Unde ememus panes, ut manducet hi? Ille autem dicebat tentans eum; ipse enim sciebat, quid

cesset facturus. Sciebat enim Dominus quid facturus erat; sed tentando 416 Philippum audire volebat quid de ejus omnipotentia sentiebat, simulque ipsum illud miraculum discipuli responsione extolere. Cum ex quinque panibus tot homines refecit, quibus secundum illius testimonium ducentorum denariorum panes non sufficerent, ut unusquisque modicum quid accipiat. Sic enim Philippus respondit, dicens: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis eius Andreas frater Simonis Petri: Est puer unus hic, qui habet quinque panes herodeos, et duos pisces. Sed quid hæc inter tantum? Puer iste populus Judæus est, sensus adhuc et intelligentiæ puerilis. Quinque vero panes, quinque libri Moysis intelliguntur. Quos panes populus ille ubique secum portat, et non comedit, quia legit tantum Scripturas et non intelligit. De his sententiam B. Maulæus evangelista sic ait.

(Sequentia usque ad finem in comment. num. 61 continentur.)

HOMILIA XLVIII.

FERIA II POST DOMINICAM IV QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Qualis expositio in comment. hujus loci Evang. Joannis num. 6, talis est homilia in Marchesio, quam in Eusebio: ipsis enim verbis apud utrumque incipit, isdemque desinit. Quis auctor censeri debeat alio argumento non indigemus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (II, 13).

In illo tempore : Prope erat Pascha udæorum, et ascendit Hierosolymam Jesus, et invenit in templo vendentes boves et oves. Et reliqua.

Inc. : Hæc quidem in Matthæo exposita sunt.

Des. : Et iniquitatis esset in unoquoque homine.

HOMILIA XLIX

FERIA III POST DOMINICAM IV QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Cum hujusce Evangelii arcana sensu S. Bruno perspicue doctèque illustrasset, eandem interpretationem ad usum homiliæ usurpavit; quare legentes apud Joannem num. 21 commentarium quiddam suppositus Eusebius, et Marchesius ediderunt, nihil aliud esse, quam eandem expositionem, videbunt.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (VII, 14).

In illo tempore : Jam die festo mediante, ascendit Jesus in templum, et docebat. Et reliqua.

Inc. : Diximus superius hanc festivitatem septem diebus celebrari, etc.

Des. : Ipsa testimonium perhibent de me.

HOMILIA L.

FERIA IV POST DOMINICAM IV QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Prolixum feræ hujus Evangelium S. Joannis non nisi proluxa oratione adornandum erat. Eam ergo provinciam obiit S. Bruno suo in commentario toto num. 27, et nihil profecto omisit, quod ad majorem lucem conduceret. Editiones tam Eusebii, quam Marchesii commentario plenissime conformantur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (IX, 1).

In illo tempore, prateriens Jesus vidit hominem cæcum a nativitate sua, et interrogaverunt discipuli ejus : Rabbi, quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur ? Et reliqua.

Inc. : Ipse Salvator noster apertissime ostendit, etc.

Des. : cecatum non hæretis, quia lucem abæretis.

417 HOMILIA LI.

FERIA V POST DOMINICAM IV QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Ab eodem promptuario commentationum S. Brunonis in Evang. Lucæ editores hanc homiliam hauserunt; nullus ergo alius auctor, quam idem commentator inscribatur. Apud Eusebium Emisenum est homil. 52, et in Marchesio pag. 50, tom. II. Exstat in comment. in Lucam.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (VII, 12). *In illo tempore ibat Jesus in civitatem, quæ vocatur Naim, et ibant cum eo discipuli ejus, et turba convosa.* Et reliqua.

Inc. : Hæc autem vidua, quam turba multa sequitur, etc.

Des. : Manibus pedibusque ligatis prodixisse fertur.

HOMILIA LII.

FERIA VI POST DOMINICAM IV QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Eiusdem generis est sequens homilia ut sunt plures præcedentes, eruta nempe ex commentariis in Evangelia. Hujusce loci expositio totum occupat num. 32, in Joannem, nullaque facta est additio. Eandem tribuerunt editores ejus Emiseno hom. 52 et Marchesius publicavit tom. II, pag. 51.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XI, 1). *In*

illo tempore : Erat quidam languidus a Bethania de castello, Mariæ et Marthe sororis ejus. Et reliqua.

Inc. : In magnis laudibus Mariæ scripsit hæc evangelista, etc.

Des. : An accusando dixerunt dubitari non potest.

HOMILIA LIII.

SABBATO POST DOMINICAM IV QUADRAGESIMÆ.

ADMONITIO. — Omnem attentionem sibi vindicat doctrina, visque argumentationis, qua hac in expositione perfidos et incredulos Judæos insectatus est S. Bruno sub num. 24, in Joannem. Eximie enim Christi divinitatem asseruit, et Judæorum incredulitatem Christum purum hominem blasphemantium vehementer objurgavit. Eodem modo homilia ab Emiseno num. 53, et a Marchesio tom. II, pag. 52 describitur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (VIII, 12).

In illo tempore : Dicebat Jesus turbis Judæorum : Ego sum lux mundi, etc.

Inc. : Ego, inquit, sum lux mundi, ego sum illa lux, quæ illuminat omnem hominem, etc.

Des. : Erat igitur et hora ejus in ejus potestate, ut tunc, et non antea veniret, quam ipse juberet.

HOMILIA LIV.

DOMINICA PASSIONIS.

ADMONITIO. — Proœmium homiliæ quod incipit : *Præceperat Deus per Moysen*, usque ad illa verba : *Quare non creditis mihi*, additum est; prosequitur tamen perfecto concordans cum comment. per totum numerum 26. Hac de concione, ut de reliquis optime meritum fecere Eusebium Emisenum typographi Parisienses, et inter ejus suppositas homilias num. 54 collocarunt. Edidit quoque Marchesius pro eadem Dominica passionis tom. II, pag. 55.

418 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (VIII, 46). *In illo tempore, dicebat Jesus turbis Judæorum et principibus sacerdotum : Quid ex vobis arguet me de peccato ? Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi ? Et reliqua.*

Præceperat Dominus per Moysen sacerdotibus Judæorum, ut ad nullum omnino mortuum accederent, nisi ad patrem et matrem, ad fratres et sororem, quæ virum non haberet. Præceperat prætereade summo sacerdote, ut neque ad patrem, neque ad matrem, neque ad aliquem omnino mortuum accederet. Sed quid per mortuum, nisi peccatum ? Peccatum enim mortis causa fuit, quoniam nisi primus homo peccasset, nemo unquam hominum moreretur. Accedere igitur ad mortuum, hoc est accedere ad peccatum; et est effectus pro causa. Præcipit igitur Dominus, ut sacerdotes ad mortuum non accedant, id est ut peccata mortalia non committant. Quamvis sine peccato nemo esse possit, sine crimine tamen sacerdotem esse oportet. Sed quia sine originali peccato nullus esse valet, ad parentum et proximorum mortem sacerdotem accedere non prohibentur. Omnium enim commune est originale peccatum: omnes igitur ad illud accedere non dubium est. Sed quid per sororem, quæ virum non habet intelligere debemus, nisi illas animas, quæ a patris domo et ab Ecclesia separantur? Judæi nobis et hæretici sint

in exemplum, qui suas sequentes voluptates extra A
Ecclesiam pereunt : isti quidem sunt illæ sorores
mortuæ, ad quas accedere non licet. Hoc audiant
sacerdotes nostri, et ab omni opere mortuo, ab
omni peccati contagione se immunes custodiant.
Omnia enim in figura contingebant illis ; scripta sunt
autem ad correctionem nostram. Nunc autem de
summo sacerdote videamus, per quem Dominum et
Salvatorem nostrum intelligimus, sacerdotum om-
nium maximum. Ipse enim ad nullum mortuum ac-
cessit, quia neque originale peccatum a parentibus
traxit, neque a se peccatum aliquod commisit. Ipse
enim est, de quo scriptum est : *Qui peccatum non
fecit, nec dolus inventus est in ore ejus.* Ipse igitur
solus est, qui ad patris et matris mortem, et pecca-
tum non accessit. Dicat igitur, et confidenter dicat : B
Quis ex vobis arguet me de peccato? Hoc enim signi-
ficat illa vacca rufa, quæ sine macula describitur
fuisse, de qua modo in Apostolo cum legeretur,
audivimus. Sic enim dixerat Dominus Moysi : « Præ-
cipe, inquit, populo, ut adducat ad te vaccam rufam
non habentem maculam, ætatis integræ, et quæ
nunquam portaverit jugum (Num. xix, 2), » et quæ
sequuntur. Sed quid vacca rufa, nisi caro Salvatoris
nostri de armento patriarcharum et prophetarum
assumpta intelligitur? Sed quare rufa, nisi quia
proprio sanguine cruenta? Cur autem ætatis
integræ, nisi quia in juventute passus est Dominus?
Jugum autem non traxit, quia peccatum non fecit.
« Nolite, inquit Apostolus, jugum ducere cum infi-
delibus (II Cor. vi, 14), » unde et immaculata di-
citur; unde et modo Dominus ait : *Quis ex vobis
arguet me de peccato?*

(Quæ sequuntur videnda sunt in commentario sub
num. 26.)

HOMILIA LV.

FERIA II POST DOMINICAM PASSIONIS.

ADMONITIO. — Qui commentarium in hunc Evangelii
Joannis locum conferent non tam certiores sient
ab eodem desumptam homiliam a Marchesio tom.
II, pag. 54 editam, sed multo emendatiorem com-
parare poterunt. Nulla fides typographis Pari-
sien-sibus remanet, qui eam Eusebio Emiseno
supposuerunt.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (v, 36).
In illo tempore : *Miserunt principes et Pharisæi mi-
nistros, ut apprehenderent eum. Dixit ergo eis Jesus :
Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad
eum qui misit me.* Et reliqua.

Inc. : In vanum, inquit, laboratis vos et principes
vestri, etc.

Des. : Et reversi sunt, quia facere non potuerunt
voluntatem suam.

419 HOMILIA LVI.

FERIA III POST DOMINICAM PASSIONIS.

ADMONITIO. — Ne ludamus verbis, satis erit dicere
eundem commentarium hanc pariter homiliam
ex integro suppeditare a num. 20 in Joannem us-
que ad 21, et suppositionem Eusebii aperte mani-
festare, cum similis omnino in ea reperitur nun-

20. Iisdem enim verbis incipit, iisdem desinit. A
Marchesio habemus pag. 54, etc.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (VII, 1).
In illo tempore, *ambulabat Jesus in Galileam, non
enim volebat ambulare in Judæam, quia querebant
eum Judæi interficere.* Et reliqua.

Inc. : Hoc enim faciebat Jesus, non quod mor-
tem, etc.

Des. : Non audebant, quia magis homines, quam
Deum timebant.

HOMILIA LVII.

FERIA IV POST DOMINICAM PASSIONIS.

ADMONITIO. — Copiose non minus quam docte il-
stratum habemus diei hujus Evangelium in com-
ment. super Joannem num. 31, nec homilia Euse-
bio Emiseno perperam ascripta num. 57 alia
præstat, quam quæ S. Bruno eo in loco describit.
Apud Marchesium est t. II, p. 56.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (x, 22).
In illo tempore, *facta sunt encænna in Hierosolymis
et hiems erat. Et ambulabat Jesus in templo in por-
tico Salomonis.* Et reliqua.

Inc. : Encænna dicebant Judæi illam festivitatem,
etc.

Des. : Ut isti ad eum ventrent, cum viderent eum
in eum crederent.

HOMILIA LVIII.

FERIA V POST DOMINICAM PASSIONIS.

ADMONITIO. — Evangelicam narrationem mysterii
plenam sapientissime a Brunone illustratam re-
fert Evangelii commentarium, cui similis omnino
est homilia hac die tam ab editore Emiseno num.
58, quam a Marchesio pag. 97 assignata. In utro-
que eadem lectio est, ne verho quidem immutata;
ex quo palam fit non Eusebium Emisenum, sed
Brunonem Astensem auctorem habendum esse.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (VII, 36).
In illo tempore, *rogavit Jesus quidam Pharisæus,
ut manducaret cum illo. Et ecce mulier, quæ erit in
civitate peccatrix, ut cognovit, quod accubisset in
domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, et stan-
retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes
ejus, et capillis capitis sui tergebat, et osculabatur
pedes ejus, et unguento ungebat.* Et reliqua.

Inc. : In hoc Evangelio Pharisæi superbia repræ-
sentantur.

Des. : Ex corde conversis tam facile miseretur.

HOMILIA LIX.

FERIA VI POST DOMINICAM PASSIONIS.

ADMONITIO. — Satis præmoniti erunt lectores ut
intelligant homiliam diei hujus non aliunde pe-
tendam quam ab eodem Evangelii commentario.
Exstat num. 33 apud Emisenum hom. 59, in
Marchesio pag. 57.

420 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (II, 47).
In illo tempore, *collegerunt pontifices et Pharisæi
concilium, et dicebant: Quid facimus, quia hic homo
multa signa facit.* Et reliqua.

Inc. : Audierant pontifices et Pharisæi.

Des. : Non ut eum occidatis, sed ut noliscam in
eum credatis.

HOMILIA LX.

SABBATO POST DOMINICAM PASSIONIS.

ADMONITIO. — Ex tribus sæpe laudati in Joannem commentarii locis composita est homilia a Marchesio et ab editore sub nomine Eusebii Emiseni, publicata; nempe ex fine num. 34, ex num. 35, et fere ex toto numero 41. Cum enim plura mysteria Evangelium complectatur, opportuna illustratione prosecutus est S. Bruno, eamque moralibus documentis, ut assolet, exornavit. An S. episcopus Signiensis sit homiliæ auctor, quis in dubium revocabit?

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XII, 12).
In illo tempore cogitaverunt principes sacerdotum, ut Lazarum interficerent, quia multi propter illum abibant ex Judæis, et credebant in Jesum. Et reliqua.

Inc. : Stulti Judæi cum occidere volebat, quem nuper Dominus suscitaverat.

Des. : Hoc erat quod significabat, quando se abscondit ab eis.

HOMILIA LXI.

DOMINICA IN PALMIS.

ADMONITIO. — Consulunt lectores commentarium in hoc Evangelium, et quidquid auctor ad ejus explanationem elucubravit pro homilia decerptam invenient. Existit apud Matthæi comment. num. 85. Inter Eusebianas homil. est 60, et in Marchesio pag. 59.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XXI, 1)
In illo tempore cum appropinquasset Jesus Hierosolymis, et venisset Bethphage ad montem Oliveti, tenuit duos discipulos suos, dicens eis: Ite in castellum, quod contra vos est, et statim invenietis asinam alligatam, et pullum cum ea, solvite, et adducite mihi. Et reliqua.

Inc. : Duos discipulos suos ante se Dominus mittit, etc.

Des. : Christi laudem et gloriam personada.

HOMILIA LXII.

DOMINICA IN PALMIS. PASSIO D. N. J. C. SECUNDUM MATTHÆUM.

ADMONITIO. — Cum nemo ignoret S. Matthæum inter evangelistas longiorem de passione Domini historiam scripsisse, haud mirabitur, si A. N. breves inter fines suam expositionem non contulit. Omnia enim verba cum mysteria enuntiant, ea aperta reddere oportuit, ac nostre reparationis sacramentum maiorem in lucem producere. Vide num. 104.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XXVI, 2).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Scitis quia post biduum Pascha fiet, et Filius hominis tradetur, ut crucifigatur. Et reliqua.

Inc. : Nuntiat Dominus Pascha post biduum, nuntiat et passionem suam, etc.

Des. : Dominum resurrexisse, et nullo modo sic positum furari potuisse.

421 HOMILIA LXIII.

FERIA II MAJORIS HEBDOMADÆ.

ADMONITIO. — Tota moralis est hujusce evangelii interpretatio; nomina enim, et dicta ad spiritualem sensum traducit S. commentator, quo dicendi

A genere populorum suum pascere satagit, et ad virtutes incendere. Sub homiliæ titulo est in Marchesio num. 62, et in Marchesio p. 65.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XII, 1).
In illo tempore, ante sex dies Paschæ venit Jesus Bethaniam, ubi fuerat Lazarus mortuus, quem suscitavit Jesus. Fecerunt autem cœnam ibi, et Martha ministrabat. Et reliqua.

Inc. : Mirum si evangelista omnia hæc sine aliqua significatione, tam otiosa dicere voluit.

Des. : Sicut se habet cupiditas hominum, nova videre et audire cupiebat.

HOMILIA LXIV.

FERIA III MAJORIS HEBDOMADÆ.

ADMONITIO. — In præmissa commentarii editione tota hæc homilia reperitur num. 58. Nihil ultra addam ut supposito Eusebio Emiseno, apud quem sub num. 63, facta rejiciatur. Marchesius ex codice Casinensi edidit pag. 65, tom. II, nondum tamen e tenebris eruto commentario in Evangelia.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XIII, 16).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Amen, amen dico vobis, non est servus major domino suo, neque apostolus major eo, qui misit eum. Si hæc scitis, beati eritis, si feceritis ea. Et reliqua.

Inc. : Si, inquit, scitis et intelligitis quæ fecerim vobis, etc.

Des. : Non prius cœnam complevit, etsi prius cœnare cœpit.

HOMILIA LXV.

FERIA IV MAJORIS HEBDOMADÆ.

ADMONITIO. — Ordinem sequentes homiliarum, ut in Marchesio, et in supposito Eusebio descriptæ sunt, hanc ad commentarium in Lucam sub num. 47 spectare asserimus, neque aliquid addere occurrit; ex integro enim ab eo excerpta est.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XXII, 1).
In illo tempore: Appropinquabat autem dies azy-morum, qui dicitur Pascha, et querebant principes sacerdotum et Scribæ quomodo eum interficerent. Timebant vero plebem. Et reliqua.

Inc. : Venit autem dies azy-morum, etc. Mittit Dominus Petrum et Joannem parare Pascha, etc.

Des. : Cætera quæ sequuntur in Matthæo exposita sunt.

HOMILIA LXVI.

FERIA V IN COENA DOMINI.

ADMONITIO. — Quamvis aliis verbis incipiat hæc homilia in Marchesio, et in Eusebio Emiseno, ubi est 65; attamen cum non serant nisi per breve compendium eorum, quæ auctor in præcedenti sermone attulerat, dicimus proprie hodiernam concionem ab illis incipere: *Sciens, inquit, Jesus, quia venit hora ejus, etc.*, quam hic exscribere opus non est, cum ex fonte ejusdem, nempe ex comment. in Joannem sub num. 58 quilibet assequi valeat. Proœmium illud omittitur.

422 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XIII, 1).
In illo tempore, ante diem festum Pascha sciens Jesus quia venit ejus hora, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et reliqua.

Inc. : Narrat superius evangelista, quod ante diem festum Pasche Saluator noster in Bethaniam venit, etc.

Des. : Dnm enim per se invicem sancti orant, alter alterius pedes lavat.

HOMILIA LXVII.

SABBATO SANCTO.

ADMONITIO. — Facta a nobis collatione inter commentarium hujus Evangelii num. 406 in Matth. et homiliam a Marchesio editam tom. II, pag. 68, ab oculis etiam, habentes Eusebium Emisenum, utrumque perfecte convenire cum commentario testamur; idem exordium, idem et finis. Consulant lectores pag. 122, etc., et integram homiliam assequantur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM XXVII, 1).
Vespere autem Sabbati, qua lucebat in prima Sabbati venit Maria Magdalena, et altera Maria videre sepulcrum. Et reliqua.

Inc. : Vesper enim, qui et hesper dicitur, stella est, qua alio nomine lucifer vocatur.

Des. : Ecce iterum occiditis; dum eum resurrexisse, et vivere negatis.

HOMILIA LXVIII.

IN DOMINICA RESURRECTIONIS D. N. J. C.

ADMONITIO. — In Dominica Resurrectionis titulus est homiliae hujus pariter Emiseno nuncupatae, et positae num. 87; caeterum plene in omnibus concordat cum Marchesio pag. 69. Et cum comment. in Marcum num. 7.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MARCUM (XVI, 1).
In illo tempore : Maria Magdalene, et Maria Jacobi et Salome emerunt aromata, et venientes ungerent Jesum. Et reliqua.

Inc. : Sabbato enim neque vendere, neque emere licebat aliquid, etc.

Des. : Ubi tecum sedeo et vivo, et regno in saecula saeculorum

HOMILIA LXX.

FERIA II POST DOMINICAM PASCHAE.

ADMONITIO. — Ex duobus commentariorum locis condita est homilia huic diei festo assignata; nempe ex comment. in Lucam num. 49, et ex comment. in cap. 12. Exodi tom. I, pag. 58. Apud utrumque satis sibi facere possunt lectores; cum jam edita rursus producere inutile ducimus. Eadem est homilia in Emiseno num. 88, et in Marchesio pag. 70, quae aliqua addit in fine.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XXIV, 13).
In illo tempore, duo ex discipulis ibant ipsa die in castellum. Et reliqua.

Inc. : Unus autem istorum, qui haec scribit beatus Lucas fuisse putatur.

Des. : Et illi vicissim sibi sua gaudia nuntiarent. (*Haec in homilia sequuntur.*) Nunquam autem tam bene cognoscitur Jesus, sicut in fractione panis. Panis iste spiritualis est, non carnalis; panis iste cibum animae est: hoc pane nutritur anima, et pinguescit intelligentia. De hoc pane scriptum est: « Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei (Matth. xv, 11). » De hoc pane per prophetam dicitur: « Parvuli petierunt panem, et non erat qui frangeret eis (Thren. iv, 4). »

A Miseri Judaei, qui panem quidem habent, sed qui panem eis frangeret, non habent. Nobis autem fregit panem. Nobis Scripturas exposuit, et semum aperuit Jesus Christus Dominus noster, qui cum Patre, et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

423 HOMILIA LXX.

FERIA III POST DOMINICAM PASCHAE.

ADMONITIO. — Post expositionem superioris huius evangelici immediate haec alia succedit interpretatio in eundem Lucam, cujus lectio sub num. 50 eadem est ac homiliae apud Marchesium, p. 71, atque plane consimilis homilia 89 inter Eusebium relata.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XXIV, 30).
In illo tempore, stetit Jesus in medio discipulorum suorum, et dixit eis : Pax vobis. Et reliqua.

Inc. : Loquebantur discipuli de Jesu, et ea quae viderant in commune referebant, etc.

Des. : Ideoque a Catholicis consignari praecipunt, qui ab eis baptizati sunt.

HOMILIA LXXI.

FERIA IV POST DOMINICAM PASCHAE.

ADMONITIO. — Qui illustrationem l. h. evangelii legerint, jam et homiliam hac pro die assignatam assecuti sunt; nihil enim neque in supposito Eusebio, ubi est hom. 90, neque in Marchesio pag. 72, tom. II additum reperitur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XII, 1).
In illo tempore : Manifestavit se iterum Jesus discipulis suis. Et reliqua.

Inc. : Quid est enim, quod apostolus Petrus a piscatione a Domino vocatus, etc.

Des. : De illis manifestationibus loquitur, quae vel omnibus vel pluribus in unum collectis factae sunt.

HOMILIA LXXII.

FERIA V POST DOMINICAM PASCHAE.

ADMONITIO. — Superiori omnino similem dicitur hanc homiliam, cum tota eodem ex commentario cruta sit, nec occurrit, quod aliud de ea inveniamus. Sed num. 91 exstat in Eusebio, et in Marchesio pag. 73, tom. II.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XI, 11).
In illo tempore, Maria stabat ad monumentum. Et reliqua.

Inc. : Recedunt discipuli, stat Maria, et plorat, etc.

Des. : Quia vidi Dominum, et haec dixit mihi.

HOMILIA LXXIII.

FERIA VI POST DOMINICAM PASCHAE.

ADMONITIO. — Homilia auctor S. Bruno, cum parva visa fuerint quae ad illustrationem hujusce evangelii attulerat in commentario, assumptis tantum primis ejus verbis, haec ut hic exscribimus addidit; reliqua in comment. Matth. sub 406, habentur. Apud Eusebium est hom. 82, et in Marchesio pag. 75.

424 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (XXVIII, 16). *In illo tempore, undecim discipuli abierunt in Galilaeam, etc.*

Haec autem visio quando facta sit incertum habet; quoniam Thomeas, qui unus erat ex istis ante deo

octo Dominum vidisse narratur. Sed non yacat a mysterio, quod de Judæa in Galilæam discipulos suos Dominus ire præcepit, ibique se illis manifestare voluit. Narrat enim evangelista, mulieres ad sepulcrum Domini venisse, et angelum eis dicentem audisse: « Nolite timere, scio enim, quod Jesum quæritis Nazarenum crucifixum; surrexit, non est hic. Sed, cito cuntes, dicite discipulis ejus et Petro, quia præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis (Matth. xxviii, 5). » Quid autem mulieres significant, et quare se illis post resurrectionem prius Dominus manifestare voluerit, cur etiam Petrus nomine vocetur, jam superius exposuimus. Dicendum est igitur quid per Galilæam, et quid per montem, ad quem eos venire constituit, significetur. Galilæa namque, quæ *transmigratio* interpretatur, Ecclesiam significat. Magna quidem de peccatoribus transmigrantibus ad ipsam; magna vero et de justis transmigrantibus ab ipsa. Sed quid ad Ecclesiam venisse profuit, nisi et montem ascendamus, in quo se Dominus videndum esse constituit? Mons iste, hoc Evangelium mihi esse videtur, in quo Christi passio et resurrectio nuntiatur, in quo et ipse suis discipulis manifestatur. Sed vis audire Jesum suis discipulis in hoc monte loquentem? Audi, et intellige: « O stulti, inquit, et tardi corde ad credendum in omnibus, quæ locuti sunt prophætæ! Nonne sic oportuit pati Christum, et resurgere a mortuis, et ita intrare in gloriam suam? » (Luc. xxiv, 25.) « Itaque palpate, et videte, quia spiritus carnis et ossa non habet, sicut me videtis habere (ibid., 39). » Sunt autem et multa alia, quibus se Dominus in hoc monte suis discipulis manifestat. Vis etiam videre Jesum in monte David, id est in Psalterio se manifestantem, et discipulos alloquentem? « Ego, inquit, dormivi, et somnum cœpi, et resurrexi, quoniam Dominus suscepit me (Psal. iii, 6). » Et iterum: « Foderunt manus meas, et pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero consideraverunt, et inspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem (Psal. xxi, 17). » Sed quid dicimus? Tot sunt montes, quot et prophætæ; tot sunt montes, quot et librorum volumina. De his enim montibus scriptum est: « Levavi oculos meos ad montes, unde veniet auxilium mihi (Psal. cxxi, 1). » Et tibi: « Ut quid suspicamini montes conglutatos, non in quo beneplacitum est Deo habitare? » (Psal. xvii, 17.) « Venite, igitur ascendamus ad montem Domini, et ad domum Dei Jacob, et docebit nos vias suas, et ambulabimus in semitis ejus (Psal. ii, 1). » Ideo enim et apostoli in Galilæam abierunt, et in montem, ubi constituerat illis Jesus, et eidentes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. Ego videm puto, quod illi, qui dubitaverunt, hæreticos significabant, qui ex nobis quidem exierunt; sed non erant ex nobis. Sequitur: *Et accedens Jesus vocatus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo, et in terra, etc.*

(Hujus homil. reliquum in commentariis habetur.)

PATROL. CLXV.

HOMILIA LXXIV.

SABBATO IN ALBIS.

ADMONITIO. — Brevisime me expediam atens, non aliunde quærendum homiliam hujus diei, quam in comment. in Joan. num. 51. hisdem verbis in supposito Eusebio num. 93, et in Marchesio pag. 74 legitur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (xxii, 1). *In illo tempore, una Sabbati Maria Magdalene venit manè cum tenebræ essent ad monumentum. Et reliqua.*

Inc.: Quantum ad litteram magnus amor compellebat hanc mulierem, etc.

Des.: Diximus enim per Scripturam linteamina significari.

HOMILIA LXXV.

DOMINICA IN ALBIS.

ADMONITIO. — Hanc homiliam similiter præstat item commentarius toto num. 51. Quanta in eo effulgent doctrina, disserentique copia jam lectores admiratos opinor. Quod majus argumentum afferri potest, ut evincantur de plagio, qui harum homiliarum auctorem fecerunt Eusebium Emisenurum inter quas est 94. Si fons ostendatur a qua omnes emanarunt, Marchesius assert pag. 74.

425 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (xx, 19). *In illo tempore, cum sero esset die illa una Sabbatorum, et fores essent clausæ, etc. Et reliqua.*

Inc.: Quicumque intelligit illud, quod scriptum est, etc.

Des.: Alii evangelistæ cætera ejus facta non scripserunt.

HOMILIA LXXVI.

DOMINICA I POST PASCHAM.

ADMONITIO. — Cum præsentis diei homilia constet partim ex expositione in Joannis evangelium num. 20, pag. 465, partim ex additis tum in principio, tum versus finem, eam ut Marchesius publicavit tom. II, pag. 75, et Eusebii Emiseni editores num. 94, sed multis in locis emendatam, lectoribus exhibemus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (x, 11). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Ego sum pastor bonus. Et reliqua.*

Ego, inquit, sum pastor bonus. Audite hoc, pastores, et a me uno pastore boni pastores esse discite. Bonus enim pastor est, qui animam suam dat pro ovibus suis. Hæc est definitio boni pastoris, hoc ego feci, hoc et vos facite, si necesse fuerit. « Majorem enim dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Mercenarius autem, et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt upum venientem, et dimittit oves, et fugit. (Joan. xv, 13). » Bonus pastor fuit Jacob, bonus pastor et Moyses, bonus pastor erat et David, qui pro tuendis ovibus, ursis et leonibus, quamvis puer esset, adhuc se objicere non timebat. Nam et leonem, et ursum ipse interfecit, sicut ad Saul loquens ipse testatur. Illi enim ursi, et leones vitia, et malignos spiritus, hæreticos et schismaticos significabant, contra quos nunc Ecclesie pastores pugnant et dimicant. Non erat ille mercenarius, qui dimissis ovibus fugerët, et luporum impetus formidaret. Ille igitur bonus pastor hunc pastorem optimum signi-

ficabat, qui modo in hoc Evangelio loquitur dicens: *Ego sum pastor bonus*, etc. Sed vis videre etiam ipsum David boni pastoris definitionem, quæ hic describitur adimplesse, et pro suis ovibus animam ponere voluisse? Cum enim angelus ad populum descendisset, et evaginato gladio multos interfecisset, morti se ipse obiciens clamavit dicens: « Ego sum, Domine, qui peccavi; ego inique egi; isti, qui oves sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro, manus tua contra me, et contra domum patris mei (II Reg. I, 17). » Dicit itaque noster David, filius autem illi David, sed fortior quam ille David, *ego sum pastor bonus*. Quod autem pastorem se Dominus dicit, dignatio est, non præsumptio; inclinatio est, non dignitatis alicujus aliqua sublimatio. Sed non dedignatur se pastorem dicere, qui pastoris officium, injurias et labores non est dedignatus obire. Ipse est, de quo propheta ait: « Sicut pastor gregem suum pascit, et in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit, fetus ipse portabit (Isa. XL, 41). » Cui autem non videatur injuriosum esse, ut agnos, et oves fetidas, et sordidas in sinu congreget, et super humeros portet? Tales tamen erant oves Christi, tales prius erant omnes homines, quod ipse suo sanguine lavit, et aquis baptismatis mundavit, et propriis humeris ad pascua reportavit. Sed dicat idem propheta qualis secundum divinitatem sit, qui secundum humanitatem tantum se humiliare voluit. « Quis, inquit, mensus est pugillo aquas, aut celos palmo ponderavit? Quis appendit tribus digitis molem terræ, et libravit in pondere montes, et colles in statera? » (ibid., 42.) Ipse, inquam, qui injurias pastoris sustinuit, ipse est, qui fabricavit cælum et terram. Ipse est, qui pugillo metitur terram, qui pluvie guttas, et stellarum numerum novit. Ipse est, qui virtute omnipotentis Trinitatis quasi trium digitorum operatione libravit in pondere montes, et colles in statera, ipse in medio firmamento terram stabilivit, quæ suis librata ponderibus, cum nullum habeat fundamentum, nusquam tamen cadere potest. Denique ipse est, qui in pondere, numero et mensura omnia fecisse legitur. Certum enim pondus, et certum numerum, certamque mensuram omnibus posuit, ultra quæ se extendere nulla valet creatura. Tot igitur erant homines quos ipse disposuit, ejus ponderis gravitatem et fortitudinem, ejus virtutis, sapientiæ, honoris, dignitatis quantitatem; et mensuram unusquisque habebit, quam ipse ante tempora habere disposuit. Ideo enim et ventis pondus dedisse legitur, quia angelicis potestatibus, et justorum animabus eam gravitatem et fortitudinem tribuit, ut superbiæ gravitate a proprio statu moveri non possint. Hanc autem gravitatem, et hoc pondus ille non habuit, qui superbiæ levitate elevatus dixit: **426** « In cælum ascendam, super astra Dei exaltabo solium meum (Psal. xiv, 13). » — « In voluntate igitur tua, Domine, universa sunt posita, et non est qui possit tuæ resistere voluntati (Esther xiii, 9). » Sequitur: *Mercenarius autem, et qui non est pastor,*

A *cujus non sunt oves propriæ, vidit lupum venientem et dimittit oves et fugit.* Mercenarius enim est ille episcopus, qui in pascendis et regendis ovibus sola temporalia et transitoria quærit, qui non amore celestis patriæ, sed pro lucro et mercede rerum temporalium oves Dominicas pascit. Et iste quidem apud Deum pastor non est, etsi ab hominibus pastor dicitur; hic autem non oves proprias habet, sed mercede conductas. Si enim propriæ essent, diligeret ut proprias, et se pro eis periculis objicere non dubitaret. Sed videt lupum venientem, videt diabolum ejusque satellites imminentes (satellites namque diaboli hæretici et schismatici sunt, omnesque deceptores), et dimittit oves, et fugit. Dimittit utique non auxiliando, veritatem non prædicando, constantiam et patientiam non admonendo, et hæresi resistendo. Unde per Ezechielem a Domino dicitur: « Non ascendisti ex adverso, neque posuisti murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini (Ezek. xiii, 5). » Omnia enim hæc verba muri quidam sunt, quibus ab hæreticis oves Ecclesiæ defenduntur; hic lupus pellitur, his vincitur, et his fugatur. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, et non pertinet ad eum de ovibus. Non enim fugeret, si mercenarius non esset, non fugeret, si pro amore et charitate, et non pro mercede serviret. « Perfecta enim charitas foras mittit timorem (I Joan. iv, 18). » Et ideo quidem fugit, quia non pertinet ad eum de ovibus. *Ego sum pastor bonus, et cognosco oves meas, et cognoscunt me meæ.* Novit enim Dominus qui sunt ejus. Cognoscere autem Deum, diligere est. Unde et quibusdam in judicio dicturus est: « Amen dico vobis, nescio vos (Math. xxv, 42); » id est non diligo vos. Alioquin qui omnia scit, quomodo ignorare aliquid potest? Quod igitur ait, et cognosco meas, et cognoscunt me meæ, tale est ac si diceret: Et diligo meas et diligor a meis. Sed quomodo cognosco? Vis audire quomodo? *Sicut novit me Pater, et ego agnosco Patrem.* Sic, inquit, cognosco, id est diligo meas et diligor a meis, sicut diligor a Patre et diligo Patrem. Unde et in sequentibus ait: « Sicut dilexit me Pater, ego dilexi vos (Joan. xv, 9). » Itemque: « Non pro his rogo tantum, sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut et tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint. Et animam meam pro ovibus meis (Joan. xvii, 20). » Inde, inquit, probatur, quod diligam eos, quia animam meam pro ovibus meis. Nisi eas dilexisset, animam pro eis non posuisset. *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, et illas oportet ad me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, et unus pastor.* Hoc est enim, quod Apostolus ait: « Ipsa est pax nostra, qui fecit utraque unum (Ephes. ii, 14). » Justus enim duos parietes, unum ex circumcisione, et alterum ex præputio venientem. Judæis enim loquebatur Dominus, quibus se gentiles jungere promittebatur, ut ex duobus populis una domus edificaretur, et una Ecclesia construeretur. Facta est igitur pax

inter Judæos et gentiles : unum est ovile, unus est pastor : unam legem tenent, unum Deum adorant, et unius pastoris vocem sequuntur. [Hos autem duos ovium greges, hos duos Ecclesiæ parietes, Moyses quoque significavit, quando ex decem cortinis, jubente Domino, tabernaculum fieri præcepit. Erant autem quinque cortinæ in pariete uno angulis hyacinthinis sibi mutuo conjunctæ. Erant autem et aliæ quinque in pariete altero simili modo sibi contextæ. Quinque vero, et quinque idem duo parietes aureis vinculis sibi invicem jungebantur, ex quibus videlicet duobus parietibus unum tabernaculum constructum. Omnes autem cortinæ opere plumario contextæ erant, pulchraque varietate distinctæ. Hæc autem quid significant in Exodo exposuimus].

HOMILIA LXXVII.

DOMINICA II POST PASCHAM.

ADMONITIO. — Ex duobus partibus instructam indicamus hanc homiliam, quarum primam, ab initio scilicet, usque ad verba : *Tanta soboles tam nobilitium filiorum ubique gentium germinavit* videant lectores sub num. 47 comment. In Joannem, et alteram in expositione Apocalypsis cap. 12. Multo emendatiorem in editione nostra quam in Marchesio pag. 76 et 77 lectionem habebunt. Eadem est in supposito Emiseno num. 97.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XVI, 16).

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Modicum, et jam non videbitis me, et iterum modicum et videbitis me. Et reliqua.

Inc. : Modico enim tempore in sepulcro Dominus jacuit.

Des. : Et gaudium vestrum nemo tollet a vobis.

427 HOMILIA LXXVIII.

DOMINICA III POST PASCHAM.

ADMONITIO. — Pro hac instituenda homilia usus est auctor, ut in aliis frequentissime fecit, suis commentariis Evangelia. Cum igitur Evangelium decurrentis Dominicæ sit ex Joan. cap. XVI prior pars homilix eadem est in expositione textus, quemadmodum extrema. Sed in medio plura addidit S. episcopus, quibus ne priventur lectores una cum priori parte a Marchesio pag. 77 exscribere curavimus, facto primum cum aliis editionibus collatione, et expunctis erratis multis; reliqua vero ex comment. in Joan. num. 46, comparare poterunt. In Eusebio est hom. 98.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XVI, 5).

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Vado ad eum qui me misit. Et reliqua.

Dixerat superius beatus Petrus : « Domine, quo vadis (Joan. XIII, 36); » sed jam nunc ejus sermonibus omnes edocti et instructi, nemo eum interrogat quo vadit, quoniam certissime scivit quia ad Patrem vadit. Ut quid interrogarent, quod sciebant, et unde non dubitabant : *Sed quia locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum.* Videbat enim eos conturbatos de recessu suo, quem modo audierunt et cognoverunt in sermone suo. Quis enim non doleret a tali, ac tam bono, tam dulci, tamque suavi Domino separari? *Sed ego veritatem dico vobis : Expedit vobis ut ego eadam.* Quid enim Veritas nisi veritatem dicere potest? Dicit igitur hoc non tantum sermone

A suum confirmando, quantum illorum corda consolando. *Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos ; si autem abiero, mittam eum ad vos.* Quantumvis enim et ibi, et ubique semper Paracletus erat : si quidem Spiritus Domini replevit orbem terrarum, aliter tamen venturus erat. Sic enim antè tempora prædestinatum fuerat, ut prius Dei Filius de virgine nasceretur, moreretur, resurgeret, cælos ascenderet, et sic tandem Spiritus sanctus consolandis discipulis mitteretur. Sic erat dispositum, sic præfinitum, et aliter venire non poterat. *Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio.* Hoc autem exponit, *de peccato quidem quia non credunt in me. De justitia vero quia vado ad Patrem, et jam non videbitis me. De judicio*

B *autem, quia princeps hujus mundi jam judicatus est.* Ecce tria posuit in quibus Spiritus sanctus mundum redarguit : de quibus ipse quoque Filius Dei eum prius redarguerat. Tale est ac si diceret : Ego quidem ad Patrem vado; sed vobis Spiritum Paracletum mitto, qui mea vice vos doceat, confirmet et corroboret, qui in vobis et pro vobis loquatur, et per vos arguet mundum de peccato, et de justitia, et de judicio. De peccato quidem infidelitatis, quia non credunt in me; et quia non credunt in me, justitiam non operantur; et ideo arguet eos Spiritus sanctus etiam de justitia. Sed quare ipse vice mea, et non ego per meipsam? Quia *ego ad Patrem vado, et jam non videbitis me.* Ipse enim hanc redargutionem facere non poterat, nisi quia secundum carnem cælos ascendebat, et quia corporaliter in hoc mundo ulterius non manebat, et non solum de peccato, et de justitia, verum etiam de judicio arguet mundum Spiritus sanctus. De quo judicio? De illo quidem, de quo superius ait : *Nunc judicium est mundi. Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.* Unde et bene hic dicitur : *De judicio quidem, quia princeps hujus mundi jam judicatus est,* id est foras ejectus est. De tali namque judicio ait Psalmista : « *Judica, Domine, judicium meum, et causam meam (Psal. LXXIII, 22).* » Itemque : « *Judica judicium meum, et redime me (Psal. CXVIII, 154).* » Quid igitur judicium mundi, nisi judicium, in quo judicatur, damnatur, et de cordibus fidelium ejicitur princeps mundi? De hoc igitur judicio arguitur mundus; quia tanti beneficii ingratus adhuc sequitur principem mundi. Arguitur ergo mundus de peccato, quia in Christum credere noluit. Arguitur et de justitia, quam eo docente audivit, et servare noluit. Arguitur et de judicio, quia princeps mundi est damnatus, et mundus ipse liberatus; sed tanti beneficii ingratus nondum Christum sequitur suæ salutis auctorem, sed potius diabolus deceptorem.

C

D Potest autem et sic intelligi, quod ait : *Ipse arguet mundum de peccato, de justitia, et de judicio,* ac si diceret : Ipse arguet mundum de peccato suo, et de justitia mea, et de judicio suæ prævæ electionis. De peccato quidem, quia non crediderunt in me. Si

enim non venissem, et locutus eis fuisset, peccata non haberent, nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Arguet autem mundum de falsitate mea, quam ego quidem habebam, tunc cum Dei Filium me esse dicebam. Ipsi vero contra infeste clamabant, secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. Hæc autem mea justitia nunc manifestabitur, quia ecce ego nunc ad Patrem vado, et jam non videbitis me. Neque enim ad eum quasi ad Patrem ire potuissem, si ejus filius non fuisset. Et alii quidem omnes ibant ad eum, quasi ad Dominum, solus autem filius ivit ad eum quasi ad Patrem. Arguet præterea mundum Spiritus sanctus de iudicio peccæ suæ electionis, quo videlicet iudicio mundi principi, qui jam damnatus et judicatus est, servire elegit, et me suæ salutis auctorem damnavit et reproboavit. Sequitur: *Adhuc habeo vobis multa dicere, sed non potestis portare modo. Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem.* Multa, inquit, jam dixi vobis, multa adhuc habeo dicere vobis, quæ ideo non potestis portare modo, quia illam tantam mei Spiritus plenitudinem nondum vobis infundere volo. Quare? Ut omnia suo tempore fiant, ut prius cælos ascendam, et tunc effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt. Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, qui nihil docet, nisi veritatem de quibuscunque rebus vos docuerit, sine alicujus falsitatis admistione integram et perfectam omnem vos docebit veritatem. Et propter hoc quidem quia Spiritus sanctus docet omnem veritatem, Dominus et Salvator noster de Spiritu sancto dicere videtur, quod omne peccatum et blasphemiam remittet hominibus, spiritus autem blasphemiam non remittetur. Et quidem quicumque peccaverit in Patrem, remittetur ei, et qui peccaverit in Filium dimittetur ei, qui autem peccaverit in Spiritum sanctum non dimittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro. Unum igitur peccatum est, præter ipsum nullum aliud est, quod hominibus non remittatur. Hoc autem est veritati credere nolle. Ideo enim pereunt Judæi et pagani, quia veritati credere nolunt. Quicumque igitur est, qui vult ut dimittantur peccata sua, credat veritati, et si Christianus non est, convertatur ad fidem, et baptizetur. Hoc enim Veritas dicit, quia non crediderit, condemnabitur. Si vero Christianus est, credat veritati, recedat a peccato, pœnitat et dimittetur ei peccatum. Dicit Propheta de Spiritu sancto: « Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra (Psal. xciv, 8). » Dicit et Apostolus per Spiritum sanctum: « Secundum duritiam autem tuam, et cor impœnitens thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis justi iudicii Dei (Rom. ii, 5). » Hoc autem verum est, ut quicumque veritati indurato corde credere noluerit, non dimittetur ei neque in hoc sæculo, neque in futuro. Sicut autem proprium est Filio carnem suscepisse et mundum a morte perpetua suo sanguine liberasse, ita et Spiritui sancto proprie pertinere videtur, ut a Patre Filioque

A procedens per apostolos, Ecclesiæque doctores omnem veritatem doceat et prædicet. Unde et Dominus ait: « Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (Math. x, 20). » Quamvis igitur in totam Trinitatem peccet quicumque in unam de tribus personis peccat, tamen in Spiritum sanctum peccare videtur quicumque veritati non credens ejus doctrinæ, et magisterio contradicit. Sequitur: *Non enim loquetur a semetipso, sed quæcunque audiet loquetur, etc.*

HOMILIA LXXIX.

DOMINICA IV POST PASCHAM.

ADMONITIO. — Nihil proferunt Enisenus et Marchesius hæc in homilia, quam primus sub num. 90 tradit, alter pag. 76, quod desit in commentario; cujus etiam lectio multo etiam perfectior est quam in illis. Lectores igitur adeant in Joannem num. 43.

B LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (xvi, 25). In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo. Et reliqua.

Inc.: Si consideremus, quibus hæc verba specialiter, etc.

Des.: Qui jam enim suo principe superatus est.

429 HOMILIA LXXX.

IN LITANIA MAJORI.

ADMONITIO. — Rursus occurrit hic alia homilia et duobus commentariis in Lucam et in Mattheum constans; pars prima, quæ immediate sequitur Evangelii locum, est ex comment. in Lucam num. 24 usque in finem; partem alteram accepti auctor ex Matth. comment. num. 21. Legitur a Marchesio pag. 80.

C LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xi, 5). In illo tempore, Jesus dixit discipulis suis: Quis res non habebit amicum, et ibi ad illum media nocte. Et reliqua.

Inc.: His enim verbis admonemur ut Spiritum sapientie.

Des.: Mali vero mala data petentes a malo patre mala data suscipiunt.

HOMILIA LXXXI.

IN NATIVITATE APOSTOLORUM PHILIPPI ET JACOBI.

ADMONITIO. — Eximia loci hujus evangelici expositio tanta perspicuitate atque verborum claritatum affluentia est scripta, ut legi nequeat, qui animus ad maximam promissorum bonorum per accendatur. Infinita divini reparatoris charitatis que in consolandis discipulis triumphat, ne etiam recreat et confortat, cum ejusdem electionis fieri participes possumus, si ei æque obsequentes, et fideles erimus. Homilia ex interpreti præbet comment. in Joan. num. 59.

D LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (xiv, 2). In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Non turbetur cor vestrum. Et reliqua.

Inc.: Ego, inquit, vado, et quo ego vado, vos non potestis venire, etc.

Des.: Multum enim glorificatur Pater in Filio dum talia sunt in nomine Filii.

HOMILIA LXXXII.

IN INVENTIONE SANCTÆ CRUCIS.

ADMONITIO. — Ne quod persæpe dictum est, de hinc hominibus repetamus, quæ fere omnes sunt ex evangelicæ expositiones, satis erit adhibere.

sequentem omnino haberi in comment. in Joannem num. 7 a capite usque ad finem, et collatam cum Eusebio nihil ab illo differre.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (III, 1). *In illo tempore, erat autem homo ex Pharisæis Nicodemus nomine. Et reliqua.*

Inc. : Bonus homo iste Nicodemus jam credulus quidem, sed nondum in charitate perfectus.

Des. : Omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.

HOMILIA LXXXIII.

IN APPARITIONE S. MICHAELIS ARCHANGELI.

ADMONITIO. — Facta collatione homiliæ hujus cum comment. in Matth. num. 74, c. 1, in quo Evangelii locus desumptus est, præter pauca verba in principio addita in Marchesio pag. 82, reliqua eandem referunt expositionem.

430 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (XVIII, 1). *In illo tempore, accesserunt discipuli ad Jesum, dicentes : Quis putas major est in regno cælorum. Et reliqua.*

Inc. : Accesserunt utique discipuli ad Jesum non loquendo, sed cogitando, etc.

Des. : Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem.

HOMILIA LXXXIV.

IN ASCENSIONE DOMINI.

ADMONITIO. — Quamvis pauca admodum sint hanc homiliæ in principio addita Evangelii expositioni, ut habetur in editione, quæ pariter in Emiseno hom. 82 leguntur; attamen cum ex illis auctor S. Bruno magis magisque dignoscatur, ea omittere non judicavimus; aggreditur enim Simoniacos, quod perpetuo agit, quoties ei opportunitas venit. Est in Marchesio pag. 83.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MARCUM (XVI, 14). *In illo tempore, recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Jesus, et exprobravit incredulitatem eorum, etc. Et reliqua.*

Inc. : Venit ad discipulos suos Dominus Jesus, invenit eos recumbentes, invenit eos manducantes et bibentes, discubuit cum illis, manducavit et bibit cum illis, ut se non phantasticum, sed verum corpus assumpsisse ostenderet, et sua præsentia eos roboraret. Redarguit eos de infidelitate sua, confirmavit eos colloquio suo. Et sicut scriptum est : « Convalescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris (Act. 1, 4). » Quicumque igitur es, qui Spiritus sancti promissionem expectas, noli ab Hierosolymis discedere, noli Ecclesiam relinquere, noli sanctorum consortium deserere, ibi expecta, ibi mane, quia nulli extra Ecclesiam datur Spiritus sanctus, et eos etiam qui habent, si ab ea se separaverint, derelinquit. Redarguit autem eos propter duritiam suam, reprehendit eos de infidelitate cordis sui. Quamvis enim Simon Petrus, ut *Maria Magdalena*, etc., his incipit expositio in Evangelium, iisdemque prosequitur homilia usque in finem : *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum.*

HOMILIA LXXXV.

DOMINICA POST ASCENSIONEM.

ADMONITIO. — Eximiores inter homilias hæc referri potest ob præclaram, quam tradit de processione Spiritus sancti a Patre, et Filio doctrinam contra Græcos, qui Spiritum sanctum a Patre tantum procedere contendebant. Eadem est in supposito Emiseno sub num. 102, in Marchesio pag. 44, et in comment. in Joannem num. 45.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XV, 26). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis a Patre, etc.*

Inc. : Semper Salvator noster tristibus miscet læta.

Des. : Hac tali consolatione præmunire necessarium non esse.

HOMILIA LXXXVI.

IN DIE PENTECOSTES.

ADMONITIO. — Non inferior superiore videbitur homilia huic solemnitati assignata, si copia et soliditas dogmatum inspicatur, atque excellentia moralium præceptorum observetur, quibus diei hujus mysterium illustrat auctor atque exposuit. Constat autem ex fine num. 40 comment. in Joannem ab illis verbis : *Qui habet mandata mea, et servat ea, ipse est qui diligit me*, et toto sequenti numero 41. In Emiseno, et in codice Laurentiano præmium illud omissum est, et incipit homilia ab expositione textus Joannis, et desinit inde ut Marchesius habet pag. 85 et seq.

431 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XIV, 23). *Respondit Jesus. Et reliqua.*

Inc. : Dominus Salvator noster paulo superius discipulis loquitur dicens : *Qui habet mandata mea, etc.*

Des. : Cælum attendite, quia inde originem habetis.

HOMILIA LXXXVII.

DOMINICA OCTAVA PENTECOSTES.

ADMONITIO. — Exscripsimus ex Marchesio pag. 86 homiliam hanc, cujus nullum est vestigium in comment. in Evang. Lucæ. Fatemur tamen aliqua excerpta esse a capite 6 lib. 1 sententiarum, cui titulus est *De Misericordia*. In collectione homiliarum Eusebii Emiseni hæc non reperitur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (VI, 36). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Estote misericordes. Et reliqua.*

Estote, inquit, *misericordes*, sed quomodo? *Sicut et Pater vester cælestis misericors est*. Ipse est enim, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos. Ipse non solum misericors, sed ipsa quoque misericordia est; qui neminem vult perire, sed omnes vult salvos fieri et ad agnitionem Veritatis venire. Sic igitur et vos estote misericordes, hanc misericordiæ regulam tenete. Magna est virtus misericordiæ, omnibus aliis virtutibus superior est. Unde et ad populum dicitur : « Suavis Dominus universis, et miserationes ejus super omnia opera ejus (Psal. cxliv, 9). » Unde bene apud Græcos *oleos* vocatur. Sicut enim in liquoribus oleum, ita et in bonis operibus misericordia est superior. Quemcunque enim liquorem in oleum fundas, oleum semper desuper natat. Oleo baptismus sanctificatur, oleo Ecclesia consecratur. Nos quoque ideo oleo toties uncti sumus, ut semper misericor-

diæ memores simus, et nunquam pietatis et misericordiæ obliviscamur. Hinc est etiam, quod Dominus ait: « Misericordiam volo, et non sacrificium (*Matth. ix, 13*). » Sunt autem et alia multa, quæ de misericordia dici possunt; siquidem « misericordia Domini plena est terra (*Psal. xxxii, 5*). » Sed quis sapiens custodiet hæc, et intelliget misericordias Domini? » (*Psal. cvi, 43*). Estote ergo misericordes, et ita misericordes sicut et Pater vester misericors est. Omnes diligite, neminem odio habeatis; orate pro persequentibus et calumniantibus vos, « ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est (*Matth. v, 45*). » — *Nolite condemnare, et non condemnabimini.* Quare ergo iudices constituti sunt? Quare et leges positæ sunt? Gaudeant igitur homicidæ, lætantur adulteri, exsultent sacrilegi; nihil eis ulterius timendum est, si jam neque iudicandi, neque damnandi sunt. Quare ergo scriptum est: « Maledictus omnis, qui prohibet gladium suum a sanguine (*Jerem. xlviii, 10*). » Quare laudantur filii Levi, qui zelo justitiæ ne ipsis suis parentibus pepercerunt? Quare Dei sapientia dicit: « Diligite justitiam qui iudicatis terram (*Psal. ii, 10*). » Quare et Psalmista ait: « Judicate egeno et pupillo; humilem et pauperem justificate? » (*Psal. lxxxi, 3*). Quare toties in lege præcipitur. Si quis fecerit hoc et illud, morte moriatur? Aliter intelligendum est. Non iudicandi licentia aufertur, non justitia prohibetur; temeritas tollitur, ambitio vetatur, et crudelitas interdicitur. Tale est igitur ac si diceret: Nolite iudicare sine misericordia, ubi misericordia haberi et custodiri potest. Nolite condemnare, nolite in danda sententia esse præcipientes. Expectate dum ire transeat; sustinete dum mensa furore conquiescat. Non in voluntate, sed in justitia sit iudicium nostrum. Non secundum voluntatem iudicetis; sed diu deliberata sententia tandem nocentes et impios condemnatis. Sic enim facit Pater vester qui in cœlis est; sic facit ille, qui plenus misericordia, qui etiam damnando impios, nunquam recedit a misericordia. Illa, inquam, hoc facit, qui « non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, et vivat (*Ezech. xviii, 33*). » Quare igitur eos occidit? Quare eos damnat, et iudicat? Non vult quidem ut moriantur, sic tamen si convertantur, si perverse agere conquiescant, et ad pœnitentiam redeant. Hoc autem si feceritis, et si ita iudicaveritis, neque iudicabimini, neque condemnabimini. Iudicate iniquos, damnate superbos et impios. Eos videlicet et impios et superbos, qui neque ad pœnitentiam redeunt, neque a sua impietate quiescunt. Impropriis autem causis, et in quibus iudices constituti non estis, omnibus dimittite, omnibus veniam date, ut non plus contra vos fratres vestri valeant peccare, quam vos eis peccata dimittere. « Si enim dimiseritis omnia peccata eorum, Pater vester dimittet vobis peccata vestra (*Matth. vi, 12*); » contra vero: « Nisi dimiseritis omnibus peccata eorum, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra (*ibid.*). » — *Mensuram bonam, et confertam, et cogitatum, et superfluentem dabunt in sinum ve-*

A strum. Illis autem **432** verbis quid aliud significatur, nisi quia omnibus bonis, omni lætitiâ, omni dignitate, omni beatitudine abundabitis, si et vos peccatis dimiseritis, et a pietate et misericordia non recesseritis. Unde et subditur: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.* Dicebat autem et illis hanc similitudinem. Nunquid potest cæcus cæcum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Ac si dicat: Non omnium est iudicare, non omnium est condemnare, non ad omnes pertinet sententiam de peccatis dare. Hoc solummodo iudicium est, hoc solummodo prælatorum est. Cæci igitur sunt, et nectis oculos amiserunt, quicumque id quidem, quod suum officium non est, et quod eis interdictum est, agere præsumunt. Tales autem dum temerarie quidem alios, quamvis iniquos damnant et iudicant, simul cum eis in foveam cadunt. In foveam utique damnationis æternæ. Et illi quidem propter peccata sua: isti vero propter temeraria, et iniqua iudicia sua. « Non est discipulus super magistrum; perfectus autem erit omnis, si sit sicut magister eorum (*Matth. x, 24*). » Hoc autem ad superiora respicit; et tale est ac si dicat: Dixi vobis: Estote misericordes, et ita misericordes, sicut Dominus et magister vester misericors est. Illum sequimini, illum imitamini, illius formam et exemplum tenete. Ad illius formam et exemplum vivite. « Quid enim vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo est, non vides? Et quomodo potes dicere fratri tuo. Sine, ejiciam festucam de oculo tuo, ipse trabem in oculo tuo non videns (*Matth. vii, 3*). » Nolite, inquit, iudicare, et non iudicabimini. Iudica prius teipsum, quicumque es, damna prius, et corrige peccata tua. « Ejice prius trabem de oculo tuo, et tunc prospicies, ut educaas festucam de oculo fratris tui (*Luc. vi, 12; Matth. vii, 3*). » Hoc enim interest inter festucam, et trabem, quod interest inter peccatum et crimen: Apostolus autem loquitur dicens: « Tu quis es, qui iudicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit (*Rom. xiv, 4*). » Stabit autem: potens est Dominus statuere illum. « Nolite itaque ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium. Et tunc laus erit uniuersique a Deo (*I Cor. iv, 5*). » Qui vivit, et regnat in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA LXXXVIII.

DOMINICA II^a POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Breviter monitos lectores facimus, quidquid homiliarum diei præsentis nomine Marchisius pag. 87 produxit, id totum haberi in expositione Evangelii Lucæ num. 16. Hæc etiam homilia est in Emiseno pro Dom. v post Pentecosten.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (v, 1). In illo tempore, cum turbæ irruerent in Jesum, ut audirent verbum Dei. Et reliqua.

Inc. : Stagnum Genesareth ipsum est quod vocant Galilee.

Dec. : Et subductis ad terram navibus, relictis omnibus, secuti sunt eum.

HOMILIA LXXXIX.

DOMINICA III POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Homilia in Marchesio pag. 87 ab initio ad finem eadem continet, quæ in comment. in Lucam num. 35 traduntur. Sed lectio nostra menda plura in veterem impressionem irrepta corrigit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XV, 1). *Erant autem appropinquantes ad Jesum publicani et peccatores, ut audirent illam.* Et reliqua.

Inc. : Apostolus enim Corinthiis scribens ait : *Si quis fratres non amat, etc.*

Des. : Non venit vocare justos sed peccatores ad pœnitentiam.

433 HOMILIA XC.

DOMINICA IV POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Immutato titulo eadem est commentario in Evangelium Luc. num. 35. In Emiseno legitur in Homilia II post Pentecosten; in Marchesio autem pag. 88, ut ejus ordinem sequamur, in quarta. Nullam comperi inter eos discrepantiam.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XIV, 16). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis similitudinem : Homo quidam fecit cœnam magnam.* Et reliqua.

Inc. : Hic enim homo ipse est, qui hæc loquitur Jesus Christus.

Des. : Nemo simul cum sanctis addetur, nec in convivii epulas introibit.

HOMILIA XCI.

IN NATIVITATE S. JOANNIS BAPTISTÆ.

ADMONITIO. — Patientur lectores hanc homiliam duobus ex locis commentarii in Lucam componere quorum primus est num. 5 et incipit : *Nascitur hodie Joannes Baptista major prophetis, et sequitur usque ad hæc. Et non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant.* Alter paucis intermediis additis exstat num. 9 et incipit : *Unde hoc sciam? Ego sum senex, et procedit ad hæc usque : Loquitur enim Vetus Testamentum, sed jam non suo, et proprio sensu; et iterum a num. 5 adnectit auctor reliqua ab illis verbis : Loquente autem Zacharia, factus est timor usque in finem.* Editam habemus homiliam ex his diversis locis confectam in Marchesio pag. 89, et in Eusebio Emiseno num. 414.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (I, 57). *In illo tempore, Elisabeth impletum est tempus pariendi et peperit filium.* Et reliqua.

Nascitur hodie Joannes Baptista major prophetis, minor angelis, imo minor eo, qui minoratus est paulo minus ab angelis, etc.

(Cætera quæ sequuntur legi possunt in commentario usque ad hæc : *Eris tacens et non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant. Quæ adduntur subjicimus.*)

Ingressus est enim, ut superius legitur in templum Domini, et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi. *Apparuit autem illi angelus Domini stans a dextris altaris incensi, cui, quia credere noluit, linguam amisit.* Hæc autem solemnitas decima die mensis septimi agebatur, quando solus pontifex semel in anno non sine sanguine ingredie-

A batur Sancta sanctorum, nullum alium in templo esse licebat. Quod quid significet, et apostolus exponit in Epistola ad Hebræos, et nos quoque in Levitico (1659) de hac solemnitate sufficienter diximus. *Apparuit autem illi angelus Domini stans a dextris altaris incensi.* Stabat angelus, et a dextris stabat, quoniam fortia nuntiabat. *Ei Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum.* Ait autem ad illum angelus : *Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua.* Hæc enim angelorum consuetudo est, in qua etiam ab illis discernuntur, qui se transfigurant in angelum lucis, quod in suæ locutionis principio eos quibus loquuntur, consolantur et ne timeant adhortantur. Quod autem ait, *quoniam exaudita est deprecatio tua, nemo putet Zachariam Deum pro filio exorare, præsertim cum de filio, suæque uxoris ætate diffideret, et angelo id promittenti non crederet.* Quid igitur orabat, nisi id quod lex orare præcipiebat? Ait enim : *« Erit hoc vobis legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israel, et pro cunctis peccatis eorum semel in anno (Levit. xvi, 34). »* Hoc igitur est, ut orabat hanc deprecationem angelus exauditam esse dicebat. Quod dixit Zacharias ad angelum : *Unde hoc sciam? Ego enim sum senex, et uxor mea processit in diebus suis.* Et fortasse non recordabatur Zacharias, quod Abraham, et Sara in senectute filium genuerunt. Nihil enim Deo impossibile est. Credenti quoque omnia possibile sunt. Angelus promittit, et sacerdos signum quærit, quasi plus signo quam angelo credere debuisset. *Et respondens angelus dixit ei : Ego sum Gabriel, qui sto ante Deum, et missus sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizare.* Cur ergo dubitas? Quare non credis? Neque ille, qui me misit, neque ego tibi mentiri possum. Signum **434** quæris, Judæi signa petunt. Dicis ergo unde sciam? Dabitur tibi signum quod, postquam acceperis, fortasse te accepisse pœnitebit. Hoc igitur erit signum : *Ecce eris tacens et non poteris loqui, usque in diem, quo hæc fient. Pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ complebuntur in tempore suo.*

(Hic desinit additio S. Brunonis : et sequitur homilia ex commentario Evangelii.)

Quia, inquit, verbis credere noluit, vel signo crede. Ecce eris tacens, donec ex te genita vox oriatur. Et quia vocem generaturus es, non te pœniteat aliquanto tempore tacuisse. Ex te enim oritur ille, qui dicat : *Ego vox clamantis in deserto.* Et erat plebs exspectans Zachariam, et mirabatur, quod esset in templo. *Egressus autem non poterat loqui ad illum, et cognoverant quod visionem vidisset in templo : et ipse erat innuens illis; et permansit mutus.* Possumus autem per senem Zachariam Vetus Testamentum, et per Joannem puerum Novum Testamentum, et per Joannem puerum Novum Testamentum intelligere. Eo enim tempore Vetus Testamentum vocem amisit, quo Novum ex Veteri fieri cœpit; quia postquam novam legem apostoli et doctores

predicare et exponere cœperunt, vetus legis intelligentia cessavit. Sed vocem, quam amiserat, tunc tantum accepit, quando Novo Testamento jam nato, et aliisque divulgato ab eo didicit, quid loqueretur. Loquitur enim Vetus Testamentum, sed jam non suo, sed proprio sensu. Loquente autem Zacharia, etc.

(Quæ sequuntur usque ad finem exstant in commentario usque ad illa verba : Super quem videris Spiritum descendentem, etc.)

HOMILIA XCH.

IN VIGILIA S. PETRI.

ADMONITIO. — Quæ S. Bruno in expositione hujus Evangelii dixit num. 55, eadem nulla facta immutatione repetita sunt in homilia; atque in ea præclarum habetur testimonium de primatu Petri, suorumque successo um in universa Ecclesia jurisdictione. Edidit Marchesius pag. 90 itidemque Emisenus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XXI, 15).

In illo tempore, dixit Simoni Petro Jesus : Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei : Etiam, Domine, tu scis, quia amo te. Et reliqua.

Ine. : Interrogat Dominus Petrum, ad se diligat, quem semper, etc.

Des. : Quantum enim dilexerit apertissime demonstravit.

HOMILIA XCHII.

IN FESTO S. PETRI APOSTOLI.

ADMONITIO. — Non minus elegantia, quam copia præclaris habet commentarius S. episcopi super hunc Evangelii locum cap. 16, in quo agit de primatu Petri in principem apostolorum, quæ et in eodem Christus Dominus præcipuum Ecclesie a se Laurentium posuerit, eique omnem legem et administrandi in terris potestatem tradiderit. Sed in homilia legitur, quin totum exhibitum in hujus evangelicæ expositione sub. num. 68. in commentario eam ref. et pag. 91.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XVI, 18).

In illo tempore, venit Jesus in partes Cæsareæ Philippi, et interrogabat discipulos suos, dicens : Quem dicitis hominibus esse Filium hominis? Et reliqua.

Ine. Interrogat Dominus discipulos suos, quam sapientiam de eo habent.

Des. : Quomodo si prælatus recipere noluerit, tunc periret in mare solutus.

425 HOMILIA XCIV.

DOMINICA VI POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — In tribus homiliis de sanctis successit in Marchesio pag. 91 homilia suprasignata, quæ in hujus homilia videtur in commentario, cujus expositionem ex utraque parte num. 12 in Matth., usque ad finem in hujus homilia num. 15. Cum Marchesio commentarius hujus Signinus, Laurentianus et Casimirus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XXIII,

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Nisi fuerit vobis vestra parsus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum. Et reliqua.

Ine. Interrogat Dominus discipulos suos, quomodo sapientiam de eo habent. Des. : Quomodo si prælatus recipere noluerit, tunc periret in mare solutus.

Des. : Ad cujus novissimum quadrantem nunquam venit, quæ semper solvitur, et nunquam finitur.

HOMILIA XCV.

DOMINICA VI POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Homilia infra describenda tota est et Marchesio pag. 92, quod nulla sit in commentario in Marcum loci hujus evangelicæ expositio. Eadem tamen reperitur in Emiseno pro Dom. 7, post Pentecosten, et in cod. Laurentiano sub nomine B. Brunonis episcopi.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MARCUM (VII, 1).

In illo tempore, cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent. Et reliqua.

Legitur superius, cum venisset Jesus secus mare Galilææ, ascendens in montem sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbæ multe, habentes secum multos, et projecterunt eos ad pedes ejus, et curavit eos; ita ut turbæ mirarentur, videntes multos loquentes, claudos ambulantes, et cæcos videntes, et magnificabant Deum Israel. Merito enim Jesus in montem ascendit, tanta ac talia miracula factururus, ut in monte, in quem ascendit ejus potestatis altitudo, et in miraculis quæ fecit ejus divinitatis magnificentia appareret. Sequantur igitur eum super montem aromatum, quicumque illuminari et sanari desiderant. De quibus montibus Ecclesia dicit : « Surge, dilecte mi; assimilare capere, hinculoque cervorum super montes aromatum (Cant. viii, 14). » Jesus autem, vocatis discipulis suis, dixit : Misereor turbæ, quia jam triduo perseverant mecum, et non habent quod manducant. Tres enim dies tria sæculi tempora sunt, ante legem scilicet, sub lege et sub gratia. Tribus igitur diebus turbæ cum Domino perseverant; quia totis his tribus temporibus viri sancti Spiritus Dei pleni in Deum credunt, Christam expectant, eisque panibus et doctrina magno desiderio refecti capiunt. Et non habebant quod manducarent, quia panis vivus, qui de cælo descendit, nondum eis appositus fuerat, nondum leo de tribu Juda liberum aperuerat, neque septem ejus signacula solverat. Tertio igitur die, id est hoc tertio sæcæ incarnationis tempore turbas reficit, neque ulterius eas fame perire patitur. Unde et dicit : Et dimittere eos jejunos non, ne deficiant in via. Omnes enim in via sumus, omnes ad patriam tendimus. De hac enim via Psalmista ait : « Viam mandatorum tuorum cucurri (Psal. cxviii, 52); » itemque : « Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini (ibid., 1). » In hac autem via deficiunt jejuni; per hanc viam currere non possunt, qui Christi pane non sunt refecti. Præsertim si de longe venerint : « Longe est a precatoribus salus (ibid., 55). » Sicut enim hæc via brevis et facilis est bonis, ita longa et difficilis est malis.

Et dicunt ei discipuli : Unde illos poterit quis saturare panibus in solitudine? Fortasse innumerati erant Christi discipuli, quod ex quinque panibus quinque millia hominum jam superius satisfacerat. Et ait illis Jesus : Quot panes habetis? At illi dixerunt : Septem, et paucos pisculos. Septem enim panes

septem libri sunt Veteris Testamenti, quod heptaticum vocamus; sive etiam septem gratiæ Spiritus sancti. Pauci vero pisciculi, pauci libri Novi Testamenti, ad Veteris Testamenti comparationem. Isti tamen pauci, si illis septem panibus conjungantur, cunctis hominibus ad animarum refectionem sufficiunt. Sine illis neque comedi possunt, neque saturitatem, vel fortitudinem comedentibus tribuunt. Sunt enim septem illi panes, sapientia et intellectus, consilium et fortitudo, scientia et pietas, et timor

436 Domini. Sed quis sine sapientia sapiens? Quis sine intelligentia intelligens? Quis sine consilio providus? Quis sine fortitudine fortis? Quis denique sine scientia sciens? sine pietate pius, et sine Dei timore timens? Non igitur hi pisces sine illis panibus comedi possunt. Et merito pisces isti libri dicuntur, quoniam in uno fonte natant. De quo scriptum est: « Quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen (Psal. xxxiii, 10). » Et præcepit turbæ ut discumberent super terram. Super terram enim discumbunt, quicunque pulverem et terram se esse cognoscunt. Unde et dicitur: « Quid superbis, pulvis, et cinis? » (Eccli. x, 9.) Et accipiens Jesus septem panes, gratias agens fregit et dedit discipulis suis. Frangit autem Dominus et panes et pisces, quoniam prout vult, et sanctus Spiritus gratiam unicuique tribuit, et profunda sanctorum Scripturarum mysteria pandit. Sed quibus dat, nisi discipulis suis? Quibus hæc prædicanda largiuntur, nisi episcopis et sacerdotibus? Isti enim sunt, quos constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore. Isti centum pascunt; isti pane divini eloquii totam Ecclesie turbam reficiunt. Et comederunt omnes, et saturati sunt. Comedamus igitur et nos, et saturemus; legamus ut intelligamus. Hunc enim cibum, qui plus comedit, plus comedere appetit. Hic cibus mentem exhilarat et stomachum non gravat; quanto plus comeditur, tanto amplius crescit. Unde et subditur: *Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas.* Plura sunt fragmenta, quasi panes, quia plures sunt, qui non fragmenta suscipiunt, quam illi qui tunc illos panes et pisces comederunt. Nonne vides quanta librorum volumina ex his quatuor Evangeliiis multiplicata sunt? Sed quid per septem sportas, nisi septem Ecclesie significantur, per quas omnes Ecclesie intelliguntur? Unde et Joannes evangelista ad septem Ecclesias scribit; unde et Isaias ait: « Apprehendent septem mulieres virum unum in illa die, dicentes: Panem nostrum comedemus (Isa. lv, 1). » Panem modo datum nobis, panem quo repletæ et refectæ sumus. Et quasi dicerent: Nos enim sumus illæ septem sportæ, quas plenas fragmentis olim in deserto apostoli sustulerunt. Quia igitur panem habemus, panem nostrum comedamus. *Erant autem qui manducaverunt quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres.* Quare autem parvuli et mulieres non numerantur? Nisi quia in Dei populo computari digni non sunt, qui vel parvulos in stulticia et fatuitate, vel

A mulieres in molliæ et debilitate imitantur. Unde Apostolus: « Nolite, inquit, pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote (I Cor. xiv, 20). »

HOMILIA XCV.

DOMINICA VII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Commentarium rursus adire oportet ad cognoscendam homiliam Dominicæ huic a Marchesio pag. 92 assignatam. Ab eo enim paucis additis intermediis educta est. Vide expositionem in Matth. num. 22, c. 2. Eusebii Emisensis quoque habet in Dom. viii post Pentecosten, itemque codex Laurentianus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (vii, 5).

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis. *Attendite a falsis prophetis.* Et reliqua.

Inc.: Attendite, inquit, et cavete a falsis prophetis, etc.

Des.: De quo naufragio nos liberare dignetur Jesus Christus Dominus noster.

HOMILIA XCVI.

DOMINICA VIII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — A labore exscribendi hanc homiliam, quam Marchesius inter ceteras S. Brunonis retulit p. 94, nos liberat ejus commentarii in Lucam editio num. 37, eamque quilibet consulere poterit. Deest in Emiseno, sicut in cod. Laurentiano, non autem in Signino huic Dominicæ assignati.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xvi, 1).

Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum. Et reliqua.

Inc.: Et vocavit eum Dominus suus, et ait illi:

Quid hoc audio de te?

Des.: Si hujus fidelitatis virtus inveniat in nobis.

437 HOMILIA XCVII.

DOMINICA IX POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — De tota homilia modo adnotanda, præter pauca exordii causa addita, nihil tradit Marchesius pag. 95, quod non plenissime in commentario in Lucam num. 21 contineatur. In editione Emisensi sub Dominica xiii posita, similis est.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (x, 25). In illo tempore, quidam legisperitus surrexit tentans Jesum dicens. Et reliqua.

Inc.: Surrexit, inquit, legisperitus legis conditor rem reprehendere volens, etc.

Des.: Magna est misericordia, per quam vita possidetur æterna.

HOMILIA XCVIII.

DOMINICA X POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Emisenus in Dom. xi post Pentec., et Marchesius pag. 96, qui eandem homiliam referunt, tam in principio quam in fine perfectæ cum expositione in Evangelium concordant, nec verbum ullum plus aut minus habent.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xviii, 9).

In illo tempore, dicebat Jesus ad quosdam, qui in se conflebant tanquam justi, et aspuebantur ceteros parabolam. Et reliqua.

Inc.: Nunquam arrogancia placuit Deo, nunquam superbia justificata est.

Des.: Radix omnium malorum superbia, custos virtutum humilitas est.

prædicare et exponere cœperunt, vetus legis intelligentia cessavit. Sed vocem, quam amiserat, tunc tandem accepit, quando Novo Testamento jam nato, et ubique divulgato ab eo didicit, quid loqueretur. Loquitur enim Vetus Testamentum, sed jam non suo, sed proprio sensu. Loquente autem Zacharia, etc.

(Quæ sequuntur usque ad finem exstant in commentario usque ad illa verba: Super quem videris Spiritum descendantem, etc.)

IIOMILIA XCII.

IN VIGILIA S. PETRI.

ADMONITIO. — Quæ S. Bruno in expositione hujus Evangelii dixit num. 53, eadem nulla facta immutatione repetita sunt in homilia; atque in ea præclarum habetur testimonium de primatu Petri, suorumque successorum in universa Ecclesia jurisdictione. Edidit Marchesius pag. 90 itidemque Emisenus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (XXI, 15). *In illo tempore, dixit Simoni Petro Jesus: Simon Joannis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam, Domine, tu scis, quia amo te.* Et reliqua.

Inc.: Interrogat Dominus Petrum, ad se diligat, quem semper, etc.

Des.: Quantum enim dilexerit apertissime demonstravit.

IIOMILIA XCIII.

IN FESTO S. PETRI APOSTOLI.

ADMONITIO. — Non minus elegantia, quam copia dicendi elucet commentarius S. episcopi super hunc Evangelii locum cap. 16, in quo agit de assumptione Petri in principem apostolorum, quodque eum Christus Dominus præcipuum Ecclesiæ fundamentum posuerit, eique omnem ligandi et absolvendi in terris potestatem tradiderit. Nihil in homilia legitur, quin totum exhibeat lectionis evangelicæ expositio sub. num. 68. Marchesius eam refert pag. 90.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XVI, 18). *In illo tempore, venit Jesus in partes Cæsariæ Philippi, et interrogabat discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis? Et reliqua.*

Inc.: Interrogat Dominus discipulos suos, quam opinionem de eo habent.

Des.: Quam si prælatus recipere noluerit, tunc sciant se esse solutos.

435 IIOMILIA XCIV.

DOMINICA V POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — His tribus homiliis de sanctis succedit in Marchesio pag. 91 homilia suprasignata, quæ tota descripta videtur in commentario, cujus exordium sumit a fine num. 12 in Matth., usque ad finem sequentis num. 15. Cum Marchesio consentiunt codices Signinus, Laurentianus et Casinensis.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XXIII, 2). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.* Et reliqua.

Inc.: Scribarum et Phariseorum injustitia fuit, at bene prædicarent, etc.

Des.: Ad cujus novissimum quadrantem non venit, quæ semper solvitur, et nunquam facitur.

IIOMILIA XCV.

DOMINICA VI POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Homilia infra describenda tota est et Marchesio pag. 92, quod nulla sit in commentario in Marcum loci hujus evangelicæ expositio. Eadem tamen reperitur in Emiseno pro Dom. 7, post Pentecosten, et in cod. Laurentiano sub nomine B. Brunonis episcopi.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MARCUM (VIII, 1). *In illo tempore, cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent.* Et reliqua.

Legitur superius, cum venisset Jesus secus mare Galiliæ, ascendens in montem sedebat ibi. Elacerunt ad eum turbæ multæ, habentes secum multos, cæcos, claudos, debiles et alios multos, et proiecunt eos ad pedes ejus, et curavit eos; ita ut turbæ mirarentur, videntes multos loquentes, claudos ambulantes, et cæcos videntes, et magnificabant Deum Israel. Merito enim Jesus in montem ascendit, tanta ac talia miracula factururus, ut in monte, in quem ascendit ejus potestatis altitudo, et in miraculis quæ fecit ejus divinitatis magnificentia appareret. Sequantur igitur eum super montem aromatum, quicumque illuminati et sanari desiderant. De quibus montibus Ecclesia dicit: « Surge, dilectissimi: assimilare capræ, hinnuloque cervorum super montes aromatum (Cant. viii, 14). » Jesus autem, vocatis discipulis suis, dixit: *Misereor turbæ, quia jam triduo perseverant mecum, et non habent quod manducent.* Tres enim dies tria sæculi tempora sunt, ante legem scilicet, sub lege et sub gratia. Tribus igitur diebus turbæ cum Domino perseverant; quæ totis his tribus temporibus viri sancti Spiritu Dei pleni in Deum credunt, Christum expectant, eisque panibus et doctrina magno desiderio refecti capiunt. Et non habebant quod manducarent, quia panis vivus, qui de cælo descendit, nondum eis appositus fuerat, neque septem ejus signacula solverat. Tertio igitur die, id est hoc tertio sæcæ incarnationis tempore turbas refecit, neque ulterius eas fame perire patitur. Unde et dicit: *Et dimittite eos jejunos, ne deficient in via.* Omnes enim in via sumus, omnes ad patriam tendimus. De hac enim via Psalmista ait: « Viam mandatorum tuorum cucurri (Psalm. cxviii, 32); » itemque: « Beati immaculati in via, qui ambulant in lege Domini (ibid., 1). » In hac autem via deficient jejuni; per hanc viam curre non possunt, qui Christi pane non sunt refecti. Præsertim si de longe venerunt: « Longe est a peccatoribus salus (ibid., 55). » Sicut enim hæc via brevis et facilis est bonis, ita longa et difficilis est malis.

Et dicunt ei discipuli: *Unde illos poterit quis saturare panibus in solitudine?* Fortasse innumerati erant Christi discipuli, quod ex quinque panibus quinque millia hominum jam superius saturaverat. Et ait illis Jesus: *Quot panes habetis? At illi dixerunt: Septem, et paucos pisiculus.* Septem enim panes

septem libri sunt Veteris Testamenti, quod heptaticum vocamus; sive etiam septem gratiæ Spiritus sancti. Pauci vero pisciculi, pauci libri Novi Testamenti, ad Veteris Testamenti comparationem. Isti tamen pauci, si illis septem panibus conjungantur, cunctis hominibus ad animarum refectionem sufficiunt. Sine illis neque comedi possunt, neque saturitatem, vel fortitudinem comedentibus tribuunt. Sunt enim septem illi panes, sapientia et intellectus, consilium et fortitudo, scientia et pietas, et timor

436 Domini. Sed quis sine sapientia sapiens? Quis sine intelligentia intelligens? Quis sine consilio providus? Quis sine fortitudine fortis? Quis denique sine scientia sciens? sine pietate pius, et sine Dei timore timens? Non igitur hi pisces sine illis panibus comedi possunt. Et merito pisces isti libri dicuntur, quoniam in uno fonte natant. De quo scriptum est: « Quoniam apud te est fons vitæ, et in lumine tuo videbimus lumen (Psal. xxxiii, 10). »

Et præcepit turbæ ut discumbent super terram. Super terram enim discumbunt, quicunque pulverem et terram se esse cognoscunt. Unde et dicitur: « Quid superbis, pulvis, et cinis? » (Eccli. x, 9.) *Et accipiens Jesus septem panes, gratias agens fregit et dedit discipulis suis.* Frangit autem Dominus et panes et pisces, quoniam prout vult, et sanctus Spiritus gratiam unicuique tribuit, et profunda sanctarum Scripturarum mysteria pandit. Sed quibus dat, nisi discipulis suis? Quibus hæc prædicanda largitur, nisi episcopis et sacerdotibus? Isti enim sunt, quos constituit Dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore. Isti centum pascunt; isti pane divini eloquii totam Ecclesiæ turbam reficiunt. *Et comederunt omnes, et saturati sunt.* Comedamus igitur et nos, et saturemus; legamus ut intelligamus.

Hæc enim cibum, qui plus comedit, plus comedere appetit. Hic cibum mentem exhilarat et stomachum non gravat; quanto plus comeditur, tanto amplius crescit. Unde et subditur: *Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas.* Plura sunt fragmenta, quasi panes, quia plures sunt, qui non fragmenta suscipiunt, quam illi qui tunc illos panes et pisces comederunt. Nonne vides quanta librorum volumina ex his quatuor Evangelii multiplicata sunt? Sed quid per septem sportas, nisi septem Ecclesiæ significantur, per quas omnes Ecclesiæ intelliguntur? Unde et Joannes evangelista ad septem Ecclesias scribit; unde et Isaias ait: « Apprehendent septem mulieres virum unum in illa die, dicentes: Panem nostrum comedimus (Isa. lv, 1). » Panem modo datum nobis, panem quo repletæ et refectæ sumus. Et quasi dicerent: Nos enim sumus illæ septem sportæ, quas plenas fragmentis olim in deserto apostoli sustulerunt. Quia igitur panem habemus, panem nostrum comedamus. *Erant autem qui manducaverunt quatuor millia hominum, extra parvulos et mulieres.* Quare autem parvuli et mulieres non numerantur? Nisi quia in Dei populo computari digni non sunt, qui vel parvulos in stultitia et fatuitate, vel

A mulieres in molitie et debilitate imitantur. Unde Apostolus: « Nolite, inquit, pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote (I Cor. xiv, 20). »

HOMILIA XCV.

DOMINICA VII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Commentarium rursus adire oportet ad cognoscendam homiliam Dominicæ huic a Marchesio pag. 92 assignatam. Ab eo enim paucis additis intermediis educta est. Vide expositionem in Matth. num. 22, c. 2. Eusebius Emisenus quoque habet in Dom. viii post Pentecosten, itemque codex Laurentianus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (vii, 5). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis. Attendite a falsis prophetis.* Et reliqua.

Inc.: Attendite, inquit, et cavete a falsis prophetis, etc.

Des.: De quo naufragio nos liberare dignetur Jesus Christus Dominus noster.

HOMILIA XCVI.

DOMINICA VIII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — A labore exscribendi hæc homiliam, quam Marchesius inter cæteras S. Brunonis retulit p. 94, nos liberat ejus commentari in Lucam editio num. 37, eamque quilibet consulere poterit. Deest in Emiseno, sicut in cod. Laurentiano, non autem in Signino huic Dominicæ assignata.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xvi, 1). *Homo quidam erat dives, qui habebat villicum, et hic diffamatus est apud illum.* Et reliqua.

Inc.: Et vocavit eum Dominus suus, et ait illi: *Quid hoc audio de te?*

Des.: Si hujus fidelitatis virtus inveniat in nobis.

437 HOMILIA XCVII.

DOMINICA IX POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — De tota homilia modo adnotanda, præter pauca exordii causa addita, nihil tradit Marchesius pag. 95, quod non plenissime in commentario in Lucam num. 21 contineatur. In editione Emiseni sub Dominica xiii posita, similis est.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (x, 25). *In illo tempore, quidam legisperitus surrexit tentans Jesum dicens.* Et reliqua.

Inc.: Surrexit, inquit, legisperitus legis conditorum reprehendere volens, etc.

Des.: Magna est misericordia, per quam vita possidetur æterna.

HOMILIA XCVIII.

DOMINICA X POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Emisenus in Dom. xi post Pentec., et Marchesius pag. 96, qui eandem homiliam referunt, tam in principio quam in fine perfectæ cum expositione in Evangelium concordant, nec verbum ullum plus aut minus habent.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xviii, 9). *In illo tempore, dicebat Jesus ad quosdam, qui in se conflebant tanquam justi, et aspuebantur cæteras parabolam.* Et reliqua.

Inc.: Nunquam arrogancia placuit Deo, nunquam superbia justificata est.

Des.: Radix omnium malorum superbia, custos virtutum humilitas est.

HOMILIA XCIX.

DOMINICA XI POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Eadem est homilia in commentario ac in sæpe citatis editionibus; in Emiseno legitur pro Dom. XII post Pentec. et in Marchesio pag. 96. Contra heterodoxos, qui cæremonias, seu ritum conferendi baptismum in Ecclesia catholica vilipendunt, sancta omnia quæ aguntur, demonstrantur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MARCUM (VII, 31).

In illo tempore: Exiens Jesus de finibus Tyri venit per Sidonem ad mare Galilææ. Et reliqua.

Inc.: Describit evangelista, per quam viam in Galilæam Dominus redierit.

Des.: Quia obstructum est os loquentium iniuria.

HOMILIA C.

DOMINICA XII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — S. Bruno qui suos commentarios in Evangelia scripsit, non solum ut cælestia verba divino tradita explanaret, sed etiam ut grægen suum salutaribus monitis instrueret, præclare id agit in hujusce homiliæ exordio. Ne eo careant lectores, qui integram Evangelii expositionem num. 51 habent, illud ipsis communicamus ex Marchesio pag. 97, et Emiseno in Dom. XIV post Pentec.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XVII, 11).

In illo tempore, dum iret Jesus in Jerusalem, transibat per mediam Samariam, et Galilæam. Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi. Et reliqua.

438 *Inc.:* Omnes in via sumus, omnes ad patriam festinamus, alii quidem ad cælestem Jerusalem, alii vero ad terram miseræ et tenebrarum. Nulla mora est in itinere, quotidie illuc quo tendimus appropinquamus. Hac autem via Dominus et Salvator noster currere non est dedignatus. Unde ipse quoque alibi ait: « Exivi a Patre, et veni in mundum, iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem (Joan. xvi, 28). » Hanc autem viam cum Dominus teneret, cum relinqueret, et ad Patrem iret, transibat per mediam Samariam et Galilæam. Sed quid per Galilæam, nisi Judæos? Et quid per Samariam, nisi gentiles intelligamus? Inde enim est, quod dicitur: « Non contumetur Judæi Samaritanis (Joan. iv, 9). » Per medium autem illorum transibat Jesus, quia hos et illos vocabat, his et illis prædicabat, hos et illos sanabat, et ad fidem convertebat. Cum autem hoc faceret accidit ut ingrederetur quoddam castellum, per quod S. Ecclesiam intelligimus. Tunc enim prius in eam ingressus est, quando eam prædicando, et prædicando, construere cœpit. Unde ipse ait: « Ego sto ad ostium, et pulso: si quis aperuerit mihi, introibo ad illum, et cœnabo cum ipso, et ipse mecum (Apoc. iii, 20). » Cur autem Ecclesia castellum dicatur multæ rationes reddi possunt. Sed quid sunt decem viri leprosi, etc. (*Hic incipit Evangelii expositio*).

HOMILIA CI.

DOMINICA XIII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Diximus alias A. Nost. homiliis aliqua in principio, aut in medio, vel in fine expositioni suæ in Evangelia, qua plerumque utitur, addere consuevisse. Hac in homilia additio facta

A est post verba: *Non habet hæreditatem in regno Christi et Dei, et continet Zachariæ prophetiam cap. v, 6, seu allegoriam de muliere in amphora inclusa, quæ avaritiam figurat, et prosequitur usque ad illa: Ideo dico vobis ne solliciti sitis curæ vestræ. Sequentia omnia exstant in commentario num. 18, c. 1. Apud Marchesio homilia est pag. 98, et apud Emisenum homil. xv post Pentecosten.*

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (VI, 24).

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Nemo potest duobus dominis servire; aut enim unum deus habebit, et alterum diliget, aut unum suatenebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonæ. Et reliqua.

Inc.: Modo enim superius Salvator noster de thesauro locutus est.

B *Des.:* Si omnes homines tales esse vellet, non decesset Deo unde eos pasceret.

DOMINICA XIV POST PENTECOSTEN.

Est idem evangelium et eadem homilia ut in feria hebdomadæ post Dominicam 17 Quadragesimæ.

HOMILIA CII.

DOMINICA XV POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Hujusce Evangelii explanatio pro homilia, quæ moralis est institutio, merito assumpta est, cum plurima commentator doceat, tum ad corrigenda vitia, tum ad Christianas virtutes promovendas. Nihil additum est ipsi deque in Emiseno in quo tenet locum Dom. xvii post Pentec., neque in Marchesio pag. 99. Eadem existit in cod. Signino.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xiv, 1).

C *In illo tempore, cum introisset Jesus in domum cujusdam principis Pharisæorum Sabbato manducare panem, et ipsi observabant eum. Et reliqua.*

Inc.: In eo enim, quod ad panem manducandum in domum principis Pharisæorum introisse evangelista scribit, etc.

Des.: Qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur.

439 HOMILIA CIII.

DOMINICA XVI POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Ejusdem dicendi generis se præbet hæc homilia, cujus nuper diximus superiorem esse commentarium in Lucam num. 30 consistit lector, et eximiam ex eo hauriet moralem doctrinam. In Marchesio habemus pag. 100; sed deest in Emiseno.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xiii, 6).

D *In illo tempore, dicebat Jesus turbis similitudinem hanc: Arborem ficæ habebat quidam plantatam in vinea sua, et venit querens in ea fructum, et non invenit, etc. Et reliqua.*

Inc.: In hac ergo similitudine quanta sit Dei patientia.

Des.: In verbis et miraculis Christi virtutes, et gloriam cognoscebant.

HOMILIA CIV.

DOMINICA XVII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — De præcepto charitatis erga Deum, et proximum tota disserit hæc homilia, a commentario in Matth. num. 92, pro diei hujus occasione usurpata. Singularem auctoris sapientiam undique spirat, et ad perfectionem duplicis am-

ris comparandam incendit. In Marchesio legitur A pag. 101, et in Emiseno sub. Dom. xviii post Pentec. idem principium uterque habet, eundemque finem.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XXII, 34).
In illo tempore, accesserunt ad Jesum Pharisei, et interrogavit eum unus legisdoctor, tentans eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege. Et reliqua.

Inc.: Pharisei autem audientes, quod silentium imposuisset Sadduceis, convenerunt in unum. Recedentibus Phariseis, etc.

Des.: Neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

HOMILIA CV.

DOMINICA XVIII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Non indiget hæc homilia probatione, ut S. Brunoni nostro adjudicetur, cum præter commentarium apud quem integra jacet num. 91, pars etiam ejus major habetur in exposit. cap. 25 Deuteron. edit. nostræ, tom. I, pag. 220. In Emiseno deest, sed Marchesius edidit pag. 101, cui conformis est codex Signinus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XXII, 22).
In illo tempore, accesserunt ad Jesum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem. Et reliqua.

Inc.: In illa, inquit, die, qua Pharisei victi recesserunt, in illo Sadducei vincendi accesserunt, etc.

Des.: Quod prius secundum litteram in Synagoga custodiebatur.

HOMILIA CVI.

DOMINICA XIX POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Breviter dicam Eusebium Emisenum, et Marchesium pag. 102 hanc homiliam sub eodem initio et fine edidisse, quemadmodum exstat in comment. num. 29. Omnia pariter intermedia perfecte concordant.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (IX, 1).
In illo tempore: Ascendens Jesus in naviculam transivit, et venit in civitatem suam. Et reliqua.

Inc.: Hoc enim in loco civitatem suam non Nazareth, sed Capharnaum intelligere debemus.

Des.: Et glorificaverunt Deum, qui dedit potestatem talem hominibus.

440 HOMILIA CVII.

DOMINICA XX POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Similis omnino est præcedenti homilia huic Dominicæ assignata, scilicet quod eadem sit loci evangelici expositio. Talis equidem patet apud Emisenum in quo est pro Dominica xxii post Pentec., et apud Marchesium pag. 103, in quorum editionibus nulla a commentario diversitas occurrit. Vide num. 77.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XVIII, 23).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cœpisset rationem ponere, oblatus est ei unus, qui debebat ei decem millia talenta. Et reliqua.

(1660) Ibid., v. 6. Antequam rumpatur funiculus argenteus, et recurat vitta aurea, et conteratur

Inc.: Iste enim rex ipse est, qui loquitur Deus, et homo Jesus Christus Dominus noster.

Des.: Non enim sufficit labiis dimittere, nisi ora et corda convenient.

HOMILIA CVIII.

DOMINICA XXI POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Celeberrimam ac sapientissimam responsionem datam a Christo Domino Phariseis eum de tributo solvendo Cæsari interrogantibus eximie illustrat, atque magificat S. Bruno suo in h. l. evangelii commentario num. 90, accepta est homilia hujusce Dominicæ. Eadem legitur in Emiseno Domin. xxiii post Pentec. et in Marchesio p. 104, apud quem sequentia adduntur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XXII, 15).
In illo tempore, abeuntes Pharisei consilium iniierunt, ut caperent Jesum in sermone. Et reliqua.

Inc.: Stulti Pharisei, qui in sermone Verbum Dei capere putant.

ADDITION. — *Faciamus hominem ad imaginem, et similitudinem nostram.* Magnus honor, magna nobilitas ad Dei imaginem et similitudinem hominem esse factum. Hanc autem imaginem in primo homine amisimus, in secundo recuperavimus. « Primus enim homo, ait Apostolus, de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cælestis (I Cor. xv, 49). » Reddamus Domino imaginem suam; reddamus Deo animas nostras. Nihil charius habemus; hoc igitur tributum solvere debemus. Audiamus Salomonem, audiamus Sapientiam ipsam dicentem: « Memento Creatoris tui in diebus juventutis suæ, antequam veniat tempus afflictionis tuæ et dies, de quibus dicas non mihi placent (Eccl. xii, 1). » Et paulo post: « Antequam funis argenteus rumpatur, et recurat vitta aurea, antequam confringatur hydria super fontem, et conteratur rota super cisternam, et pulvis revertatur in terram suam, unde erat, et spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum (1660). » Memento, inquit, Creatoris tui, ad cujus imaginem et similitudinem factus es, ipsum imitare, ne ejus similitudinem amittas. Quem enim imitatur homo, ejus imaginem et similitudinem habet, antequam veniat tempus afflictionis suæ, per quod mortis horam intelligimus et dies, de quibus dicas: Non mihi placent. Hos autem dies habent impii, et æternæ morti condemnati, quia, postquam de hac vita exeunt, nihil vident, nihil audiunt, nihil que sentiunt quod eis placeat. Hoc autem faciat homo in diebus juventutis suæ, et in diebus lætitiæ et prosperitatis de quibus Apostolus ait: « Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes (Galat. vi, 10). » Sequitur: « Antequam funis argenteus rumpatur, et recurat vitta aurea. » Hoc enim interest inter corpus et animam, quod interest inter argentum et aurum, ut per argentum corpus, per aurum vero animam ipsam claram et sapientem intelligamus. Hæc autem vitta aurea tunc recurat, quando anima

hydria super fontem, et confringatur rota super cisternam et revertatur pulvis in terram suam, etc.

D

vinculis corporeis absoluta caelestia petit. Inde enim et finis vocatur corpus, quia quibusdam nature legibus animam sibi ligat et stringit. Hic autem finis tunc rumpitur, quando **441** anima a corpore separatur, antequam confringatur hydria super fontem, et conteratur rota super cisternam. Hydria vocatur homo, quia de terra factus est. Frangitur autem hydria super fontem, quando homo nimia infirmitate gravatus, jamque morti proximus, nec ipsam mortem suscipere valet, quoniam alienis manibus vix de lecto erigitur, ut diu concepitam aquam suscipiat, quam ori appositam spiritu attenuato, et gutturo jam incluso glutire non valet. Et tunc quidem conteritur rota super cisternam, quia scriptum est: « In illa die peribunt omnes cogitationes eorum (*Psal.* cXLV, 4). » Rota enim cogitationum nostrarum, quæ est super cisternam cordis nostri: « De corde enim exeunt cogitationes (*Matth.* xv, 19), » semper volvitur et revolvitur, tunc primum quiescet, quia jam ulterius neque facultas est, neque voluntas, ut vana et inutilia cogitare debeat. « Novit enim cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt (*Psal.* xciii, 11). » Pulvis autem tunc revertitur in terram suam, unde erat. Quia sicut primo homini Dominus ait: « Pulvis es, et in pulverem reverteris (*Gen.* iii, 19); » spiritus autem ad Deum redit, qui dedit ipsum, et ejus judicio atque sententia, vel ad pœnam trahetur, si Dei imaginem et similitudinem non habet, vel ducetur ad gloriam, si Dei imaginem et similitudinem custodivit. (*Hic concluditur homilia iisdem verbis quibus expositio hujus Evangelii absolvitur in commentario.*)

HOMILIA CIX.

DOMINICA XXII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Perfectiorem hujus homiliæ lectionem habebunt lectores in comment. super h. l. Evangelii, quam in Marchesii editione. Non refert hic errata adnotare, sed hoc dictum sit pro illis, qui S. Brunonem editum a Marchesio possidentem, novam hanc operum ejus impressionem parum sibi utilem duxerunt. Exstat in dicto comment. num. 52, c. 2, idem principium, idemque finis, ut in Marchesio pag. 104, et in Emiseno cujus editores in Dominica xxiv post Pentec. collocarunt.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (ix, 18). *In illo tempore, loquente Jesu ad turbas, ecce princeps unus accessit, et adorabat eum dicens: Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum super eam et vires.* Et reliqua.

Inc. : Quid enim per hunc principem, nisi Abraham, Isaac et Jacob, Moysen et Aaron, etc.

Des. : *Et in voluntate tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me.*

HOMILIA CX.

DOMINICA XXIII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Quidquid exhibetur in editione Marchesii pag. 103, pro homilia, traditum est iisdem verbis in comment. sub numm. 53, 54 et 55, qui

tres parabolas expositas eodem ordine completuntur. Uniformis videtur Emiseno qui hæc homiliam in Dom. xxv post Pentec. ponit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xii, 24). *In illo tempore: Dixit Jesus discipulis suis: Simile est regnum caelorum homini, qui seminat bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent homines, venit inimicus ejus, et superseminavit zizaniam in medio tritici, et abiit. Cum autem crevisset herba, et fructum fecisset, tunc apparuerunt et zizaniam, etc.* Et reliqua.

Inc. : *Tunc dimissis turbis venit in domum, etc.*

Des. : *In qua aliud dicitur, et aliud rationabiliter intelligitur.*

HOMILIA CXI.

DOMINICA XXIV POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Qui Marchesii editionem cum commentario comparabant, non solum plura hujus homiliæ loca emendata comperient; sed multa fruentur eruditione, qua eam doctissimus commentator illustravit in Lucam num. 46. Eandem produxere Emiseni editores Dominica i post Pentec.

442 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xix, 41). *In illo tempore, cum appropinquaret Jesus Jerusalem, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia nunc cognovisses et tu. Et reliqua.*

Inc. : *Suscitato namque Lazaro veniens Dominus Hierosolimam, etc.*

Des. : *Quibus hoc sine detrimento facere valeamus.*

HOMILIA CXII.

DOMINICA XXV POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Præmittit A. N. expositionem Danielis propheticæ, cujus meminit evangelista, et deinde Evangelii interpretationem proseguunt. Cum hæc prior homiliæ pars desit in commentario, eam ut Marchesius pag. 107 publicavit, exhibemus. Omnes codices conformes in hujus homiliæ descriptione videntur; cum ille a quo hæc est editio homiliarum sub nomine Eusebii Emiseni, eandem Danielis interpretationem initio tradat, et statuit in Dom. xxvii post Pentec. Nos illam præterire non arbitramur; reliquam homiliæ partem in commentario num. 100 lectores habent.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xviii, 15). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Cum videritis abominationem desolationis, quæ dicta est a Daniele propheta, stantem in loco isto: qui legit, intelligat.* Et reliqua.

Videamus modo, quid Daniel propheta de hac abominatione desolationis viderit, audierit et dixerit: « Scito, » inquit angelus, qui ei loquebatur, et animadvertite: Ab exitu sermonis, ut iterum edificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem, hebdomades septem, et hebdomades sexaginta duæ erunt, et rursus edificabitur platea, et muri in angustia temporum. Et post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus, et non erit ejus populus, qui erit negaturus est. Et civitatem, et Sanctuarium desolabit populus cum duce venturo, et finis ejus vastitas, et post finem belli statuta desolatio. *Confirma-*

hit autem pactum multis hebdomada una, et in dimidio hebdomadis deficiet hostia et sacrificium. Et in templo erit abominatio desolationis, et usque ad consummationem, et finem perseverabit desolatio (*Dan. ix, 23-27*). Videamus igitur ista quid significant, et rogemus Dominum omnipotentem, ut hæc sua mysteria tam occulta nobis revelare dignetur. Temporibus Artaxerxis (1661) regis erat Nehemias pincerna ejus, sicut ipse testatur, qui cum ei ad mensam ministraret, dixit ei rex: « Cur facies tua tristior solito esse videtur? » (1662) At ille: « Rex, inquit, in æternum vive, quia civitas patrum nostrorum destructa est. » Cui ille: « Vade, inquit, et reedifica eam (*Esdr. ii, 2*). » Et hoc est, quod dicitur: Scito, inquit, Daniel, et animadvertite: Ab exitu illius sermonis, quid Nehemias a rege dicitur, ut iterum ædificetur Jerusalem, usque ad Christum ducem hebdomadæ sexaginta duæ erunt. Si quis enim diligenter computare voluerit annos, menses et dies regum, qui ab eo tempore fuere, inveniet sexaginta et duas hebdomadas esse completas ab eodem die, quo hic sermo ad Nehemiam factus est usque ad Christi passionem. Quinque autem anni plus hoc numero in chronica esse videntur, quod quidem scriptorum ignorantia factum esse puto. Illi enim in numero falli potuerunt, Daniel vero falli non potuit. Quod autem ait hebdomades septem sic esse intelligendum ac si diceret: Ab exitu sermonis, quo præcipitur, ut iterum ædificetur Jerusalem, erunt hebdomades septem usque ad integram murorum restorationem. Quæ videlicet hebdomades septem usque ad diem quinquagesimum perveniunt. Unde et Nehemias ipse ait: « Quia completus est murus vigesima quinta die mensis Elul quinquaginta, et duobus diebus (*II Esdr. vi, 25*). » Ex namque hebdomadæ dierum sunt; illæ autem sexaginta duæ, quæ a Nehemia usque ad Christi passionem perveniunt, annorum hebdomadæ vocantur. Sicut enim septem dies, sic et septem anni unam hebdomadam faciunt. Complentur igitur sexaginta duæ hebdomadæ in annis quadringentis octoginta tribus, et tot quidem computantur a Nehemia usque ad Christum. Sic igitur se habet ordo. Scito, inquit, Daniel, et animadvertite quia ab initio sermonis, qui factus est Nehemias, ut iterum ædificetur Jerusalem, erunt hebdomadæ dierum septem usque ad murorum completionem. Similiter autem ab initio ejusdem sermonis, usque ad Christum ducem erunt hebdomadæ annorum sexaginta duæ. Et quia in paucis diebus muri civitatis 443 ædificati sunt, ideo subinferens ait: « Et rursus ædificabitur platea, et muri in angustia temporum. » Sequitur: « Et post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus, et non erit ejus populus, qui eum negaturus est. » Miseri Judæi, qui ista non intelligunt, qui quoniam Christum negave-

runt, et « non habemus regem nisi Cæsarem (*Joan. xix, 15*) » Jixerunt, non Domini, sed diaboli populus facti sunt. Videamus quod sequitur: « Et civitas et Sanctuarium dissipabitur cum duce venturo, et finis ejus vastitas, et post finem belli desolatio. » Post quadraginta namque et duos annos civitas et templum dissipatum est. Dux autem eorum qui venturus est, Antichristus intelligitur, qui, quamvis multo post tempore veniat, tamen quasi de præsentem loquitur, quia semper eum colunt et venerantur. Finis autem civitatis vastitas erit, et post finem desolatio sempiterna. Confirmabit autem dux ille malignus pactum hebdomada una, qui se omni tempore vivere et regnare promittet. Quid est enim hebdomada una, nisi diebus septem. Quid est autem diebus septem, nisi diebus omnibus? Non enim sunt dies nisi septem. Si igitur esset cum eis hebdomada una, esset utique cum eis diebus omnibus. Sed non est ita. Unde hoc? « In medio enim hebdomadis deficiet hostia et sacrificium. » Dimidium enim hebdomadis, si de annorum hebdomada intelligatur, tres annos facit et dimidium. Et tunc quidem, eo percunte, deficiet hostia et sacrificium; sacrificium utique Judæorum, quod ipse judicabit, quia ad veteris legis cæremonias, et consuetudines universa transferre conabitur. Unde et subditur: « Et in templo erit abominatio desolationis. » In templo quidem erit, quia quasi rex et sacerdos in templo sedebit. De quo Apostolus ait: « Quia exaltabitur supra omne, quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se tanquam sit Dominus (*I Thess. ii, 4*). » Merito autem abominatio vocatur, quia ab omnibus abominandus est; per quem tanta ubique gentium abominatio fiet, quæ videlicet desolatio, usque ad ejus consummationem, et usque ad finem illius turpissimum et dignissimum perseverabit. Cum autem videritis hanc abominationem desolationis, etc. (Sequentia legantur in commentario.)

HOMILIA CXIII.

DOMINICA XXVI POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Injucce homiliæ exordium superioris finem excipit eodem in commentario, a quo utraque desumpta est. In Marchesio pag. 108, immediate succedit præcedenti; in Emiseno, ubi omnino concordat cum dictis editionibus, locum tenet in hac suprasignata Dominica xxvi, sed altera homilia ei præcedit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xxiv, 38). In illo tempore: Dixit Jesus discipulis suis: Die autem illa nemo scit, neque angeli cælorum, nisi Pater solus. Et reliqua.

Inc.: Alius autem evangelista addidit, neque Filius. Magnum est igitur hoc secretum

Des.: Modo interim crucians animam, postmodum vero et corpus et animam.

(1661) Hic fuit Artaxerxes Longimanus anno regni ejus 20, ut sentiunt meliores chronologi Petavius, Calmet, Berti et alii.

(1662) In Vulgata legitur II Esdræ cap. ii, 2: « Quare vultus tuus tristis est, cum te agrotum non videam? »

HOMILIA CXIV.

DOMINICA XXVII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Non aliunde inquirenda est hæc homilia, quam eodem in commentario num. 79, a quo superiores iisdem verbis traduntur. Marchesius habet pag. 109. In editione Emiseni deest.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (XXII, 1). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Simile est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et reliqua.*

Inc.: Tunc enim Dominus pater, qui et omnium rex, et Dominus est, etc.

Des.: Multi enim vocantur ad nuptias; pauci vero introducuntur in regis thalamum, et gloriam.

444 HOMILIA CXV.

DOMINICA XXVIII POST PENTECOSTEN.

ADMONITIO. — Una hæc est ex paucis homiliis, quæ in Evangeliorum expositionibus non reperiuntur. A Marchesio pag. 110, eam exscripsimus, eandemque editores Emiseni sub Dom. XXI post Pentecosten publicaverunt. Eisdem verbis incipit, sed aliis homilia concluditur. His accedit codicis Laurentiani testimonium, qui præsignato ejus nomine scilicet V. Brunonis episcopi illam, ut Marchesius tradidit, habet num. 145.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (IV, 46). *In illo tempore, erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Et reliqua.*

Digni sunt reges, qui exaudiantur. Nulli ita Deo familiares sunt, sicut boni reges. Valde bonam significationem tenent reges in divina Scriptura. Omnis enim homo, qui seipsum et virtutum exercitum, qui in eo est, honeste sapienterque disponit et regit, vera definitione rex dici potest. Si ergo te ipsum et familiam tuam bene regere et disponere vis, custodi sensus corporis tui, neque eos per illicita vagari permittas. Ipsi enim duces sunt, et in tota domo obtinent principatum. « Averte igitur oculos tuos, ne videant vanitatem (Psal. cxviii, 37). » Die simul cum viro justo: « Pepigi fœdus cum oculis meis ne cogitarem de virgine (Job xxxi, 1). » Audi etiam quid Psalmista dicat: « Oculi mei semper ad Dominum, quia ipse evellit de laqueo pedes meos (Psal. xxiv, 15). » Qui enim semper oculos ad Dominum habet, vana videre non desiderat; sic ergo regitur visus. Sed quid dicam de auditu? Nam et ipse regendus est. Claude igitur aures tuas, ne detractionibus pateant, ne verba vana et inutilia libenter audiant. Aperi eas ad Evangelium, aperi eas ad Verbum Dei. Ideo enim Psalmista dicit: « Audi, filia, et vide, inclina aurem tuam (Psal. xlii, 1). » ideo et Dominus ait: « Qui habet aures audiendi, audiat (Marc. iv, 9); » et Isaias: « Audi, cœlum, et auribus percipe, terra, quoniam Dominus locutus est (Isa. i, 1). » Lingua quoque regimine indiget, quam qui non regit, rex dici non debet. Qui enim custodit linguam suam, custodit et animam suam « Mors et vita in manu linguæ (Prov. xviii, 21). » — « Qui in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Si quis putat religiosum se esse, non refrenans linguam suam, sed seducit cor suum, hujus

A vana est religio (Jac. iii, 2). » Unde Psalmista ait: « Dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea (Psal. xxxviii, 2). » Os quoque nisi custodiatur, in multis peccat. Peccat in crapula, et ebrietate. Quod quidem si primi parentes bene custodissent, de ligno vetito non comedissent. Hoc autem Dominus nos regere docuit, qui diabolo male suadenti respondit: « Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei (Math. iv, 4). » Hoc et Apostolus bene regebat, qui ait: « Nunquam commune et immundum intravit in os meum (Act. x, 14). » Regamus et manus, ut pauperibus aperiantur, et ad furtum et rapinam non extendantur. Tales manus notabat propheta cum diceret: « Manus vestrae sanguine plene sunt (Isa. ii, 15). » Regamus et pedes, ne currant ad effundendum sanguinem, sed potius semper sint parati ad evangelizandum bona, et calcare valeant super serpentes et scorpiones. De pedibus et Ecclesia dicit: « Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos? » (Cant. v, 3). Sic igitur reguntur corporis sensus. Sed quid de interiori familia dicam? Et ipsa quidem regimine indiget. Unde Psalmista ait: « Proba me, Domine, et tenta me, ure renes meos, et cor meum (Psal. xxv, 2). » Itemque: « Cor mundum crea in me, Deus, et spiritum rectum innova in visceribus meis (Psal. l, 12). » — « Ex corde enim, dicit Dominus, exeunt cogitationes mala, homicidia, adulteria, furta, fornicationes, blasphemiae. Hæc sunt, quæ coinquant hominem (Math. xv, 19). » Ideo rationale super cor, et super pectus episcopi ponitur, ut bene regatur et custodiatur. Nemo igitur se regem non esse dicat, qui tantam habet ad regendum familiam. Tales igitur reges iste regulus significat, qui ad Christum accessit pro filio rogaturus. Et fortasse ideo non rex, sed regulus dicitur, quia non tunc perfecte credebatur. Unde et Dominus ait: *Nisi videritis et prodigia videritis, non creditis.* Si enim perfecte credidisset, filius ejus infirmus non fuisset. Quis enim per filium ejus, nisi spiritum ejus, et nisi animam ejus intelligamus? Hic autem utriusque reguli, id est anima reguli, infirmabatur Capharnaum, quæ villa consolationis interpretatur. Mala villa, mala consolatio. Hæc villa caro est, in qua anima infirma jacet, et inde magis infirmatur, quia non bene consolatur. « Spiritus, ait enim Apostolus, concupiscit adversus carnem, caro autem adversus spiritum (Galat. v, 17). » Vult anima converti, et ad penitentiam redire: dicit caro, et quasi consolando dicit: *Noli adhuc, expectemus usque cras, consideremus faciamus; juvenes sumus, multum nobis temporis restat. Melius est non vovere, quam vota non reddere.* Sic loquitur Capharnaum, sic loquitur caro, sic loquitur villa consolationis. Bene quidem loqui videtur, sed non bene loquitur. Unde et Salomon: « Ne tardes, inquit, converti ad Dominum, et ne differas de die in diem (Eccli. v, 8). » *Qui enim dedit hodiernum diem, non promisit dubium cras.* Imitare igitur istum regulum, o homo qui car-

que es, cujus anima infirmatur, festina ad Jesum, vade ad medicum. Roga eum ut descendat, roga ut sanet animam tuam, et liberet eam a morte sua. Cave ne jaceat Capharnaum, noli eam male consolari, et morti eam perpetuæ subjugare. Noli signa et prodigia quærere; crede tantum, et salvus eris. Insta simul cum regulo, insta, et dic. *Domine, descende, priusquam moriatur filius meus.* Hoc enim si feceris, audies et tu a piissimo Domino, quod ille regulus tunc audire meruit. *Vade, inquit, filius tuus vivit.* Verum est igitur, et sine dubio verum est, quia « peccator quacunque hora conversus fuerit, et ingenuerit, vita vivet, et non morietur (*Ezech. xxxiii, 12*). » Non enim dixit, vivet, sed vivit, quia una eademque hora et pœnitentia nascitur, et vita datur. *Credidit homo sermoni, quem dixit ei Jesus, et ibat.* Jam non regulus, sed rex iste dicendus est; regulus erat quando venit, sed rex, et plenus fide recedit. « Credidit enim Abraham Deo, et reputatum est ei ad justitiam (*Rom. iv, 3*). » — « Omnia possibilis sunt credenti (*Math. ix, 23*). » Jam eo descendente, servi occurrerunt ei, et nuntiaverunt ei dicentes quia filius ejus viveret. *Interrogabat autem horam ab eis, in qua melius habuerat, et dixerunt ei: Quia heri hora septima reliquit eum febris.* Isti servi episcopi et sacerdotes mundi esse videntur, qui peccatori ad pœnitentiam converso vitam nuntiant, et sanitatem promittunt. Omnium enim servi sunt, qui omnibus ex debito serviunt. Unde et Romanus episcopus (1663), episcoporum omnium maximus, « servus servorum Dei » in suis epistolis se esse scribit. Neque enim vacat a mysterio, quod septima hora puerum febris reliquisset dicitur. Septima namque hora, et septima dies hominis ultima ætas est, de qua Apostolus ait: « Nos sumus, in quos fines sæculorum devenerunt (*I Cor. x, 11*). » Hæc autem septima hora ad sanandum et vivificandum Dominus venit. Ante hanc horam nemo sanabatur. Quicumque itaque sanatur, hæc et non alia sanatur. *Cognovit ergo pater, quia illa hora erat, in qua dixit Jesus: Filius tuus vivit, et credidit ipse, et domus ejus tota.* Cognoscamus igitur et nos, firmiterque credamus, quia in hac hora, in hoc tempore præfinito, in hoc tempore ante prælestinato venit Jesus, et pro nobis passus, præcepit ut vivamus, et ulterius non moriamur; sed sani et incolumes ad regna cœlestia perducamur. Qui cum Patre, et Spiritu sancto vivit, et regnat Deus in sæcula sæculorum. Amen

HOMILIA CXVI.

IN FESTO S. LAURENTII MARTYRIS.

MONITIO. — Quia nobis proposuimus homiliarum ordinem juxta Marchesium sequi, ut facilius lectores, quæ voluerint, conferant; ideo post homilias festis mobilibus, et Dominicis assignatas, collectionem nostram editori illi conformamus, producentes, quæ supersunt, homilias de sanctis. Homiliarium Einseni hanc pariter homiliam sub eodem titulo refert. Cum autem non exigua pars

ejusdem sit in commentario in h. l. Evangelii, tantum quæ desunt, hic subjiciemus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (xii, 24). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Amen, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terra mortuum fuerit, ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Et reliqua.

Hoc est illud granum frumenti, quod virgo et inarata terra produxit, de quo Psalmista ait: « Veritas de terra orta est, et justitia de cœlo prospexit (*Psal. xiii, 5*). » — « Etenim Dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum (*Psal. lxxxiv, 13*). » Hujus autem grani immensa multiplicatione omnia Ecclesiæ horrea repleta sunt. De hoc frumenti grano ille panis conficitur, de quo et ipse Dominus ait: « Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi (*Joan. vi, 51*). » Constat autem hoc, et ad litteram verum esse, quod frumenti granum si in arca servetur, non crescit; si autem seminetur, si in terram solvatur et moriatur, multum fructum affert.

(*Huc usque comm. in Joan. num. 36*). Nihil infructuosum diligit Deus, nihil in horto suo, nihil in vinea sua, nihil in agro suo vult esse infructuosum. Unde et ipse alibi ait: « Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, et in ignem mittetur (*Math. vii, 19*). » Et in alio loco: « Ego **446** sum, inquit, vitis vera, et Pater meus agricola est: omnem palmitem non ferentem fructum tollet eum, et omnem qui fert, purgabit eum, ut plurimum fructum afferat (*Joan. xv, 1*). » Hæc est enim illa vera vitis, de qua totum hoc vinum profluxit, quod nobis in hoc Evangelio propinatur. Hæc est illa vitis semper fructuosa, cujus omnes palmites fructiferi sunt, quicumque ei fideliter inhærent. Ideo enim infructuosi de ea tolluntur, quamvis per baptismi sacramentum in ea sint, per vitæ tamen meritum in ea non sunt. Talis enim arbor infructuosa erat illa, de qua ad cultorem vineæ Dominus ait: « Ecce tres anni sunt, ex quo venio quærrens fructum in ficulnea hac, et non invenio, succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat? » (*Luc. xiii, 7*). Quæ quidem illico successa fuisset, nisi quia bonus ille vineæ cultor pro illa intercessit, dicens: « Domine, dimitte illam, et hoc anno, usque dum fodiam circa illam, et mittam stercora, et siquidem fecerit fructum, sin autem, in futurum succides illam (*ibid.*). » Talis erat et illa ficulnea, in qua quia fructum non invenit, Dominus eam maledixit, et aruit. Tales sunt et multæ aliæ arbores infructuosæ, quæ tandem excidentur et in ignem mittentur. Et ego quidem non crediderim aliquam arborem infructuosam, in paradiso plantatam; præsertim, cum primo homini Dominus dicat: « De omni ligno paradisi comede, de ligno autem scientiæ boni et mali ne comedas; in quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris (*Gen. ii, 17*). » In eo enim, quod de omnibus comedere dicit, omnes illas arbores fructuosas fuisse ostendit.

(1663) Quam vetus sit Romanorum pontificum suis in epistolis inscriptio.

Cum igitur paradus Ecclesiam significet, Ecclesiae quoque arbores fructuosas esse oportet. Multae namque arbores sunt in Ecclesia : ibi enim est lignum vitae de quo qui comederit, si tamen digne comederit, non morietur. De hoc enim ligno scriptum est : « Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo (Psal. 1, 3). » Et alibi : « Vincenti dabo edere de ligno vitae, quod est in paradiso Dei mei (Apoc. 2, 7). » Ibi est et illa arbor, quae ait : « Ego autem sicut oliva fructifera in domo Domini, speravi in misericordia Dei mei in aeternum, et in saeculum saeculi (Psal. 11, 10). » Sed quid de illis nobilissimis arboribus dicam, quibus Dominus ait : « Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos, ut eatis, et fructum afferatis, et fructus vester maneat? » (Joan. xv, 16.) Tales igitur arbores habet Ecclesia, quam illae paradisi arbores significabant. Illam autem arborem, de qua Deus primum hominem comedere interdixit, haereticos significare puto, quorum quidem fructum mortiferi sunt, quorum poma venenosa sunt, quorum doctrinam qui susceperit, mortem incurret sempiternam. Sequitur : « Qui amat animam suam, perdet eam (Joan. 12, 25), » etc.

(Pars reliqua homiliae a commentario accipienda est.)

HOMILIA CXVII.

IN ASSUMPTIONE S. MARIE VIRGINIS.

ADMONITIO. — Ex comment. in Luc. num. 22 pene totam sibi curabunt lectores hanc homiliam, reliquam partem, quam a Marchesio pag. 111, cepimus, hic exscribimus. Attributa etiam fuit Emiseno, ut jam dictum est. Reperitur in cod. Laurentiano ubi est num. 118 S. Brunoni asserta, sicuti in cod. Signino.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (x, 38). In illo tempore : Intravit Jesus in quoddam castellum, et mulier quaedam, Martha nomine, excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine Maria, quae etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius. Et reliqua.

Inc. : Omnia opera Salvatoris nostri plena sunt sacramentis. Quidquid ubique agit significatio est.

Des. in comment. : Et filios parere cepit. (Post haec sequitur homilia.)

Haec autem duae mulieres prudentissimae totius ecclesiastici exercitus duces, et praeviae sunt. Has cetera turba sequitur. Alii post Martham, alii post Mariam vadunt. Nulli enim caelestem illam patriam ingrediuntur, nisi qui hanc vel illam sequuntur. Merito igitur SS. Patres constituerunt, ut in hac solemnitate B. M. V. hoc Evangelium legeretur, quae quidem per has duas mulieres significatur. Ipsa enim inter omnes creaturas beatissima Virgo utriusque vitae, activae videlicet et contemplativae plus caeteris omnibus privilegia custodivit. Ipsa quoque sicut Martha, imo melius, quam Martha suscepit Christum, non solum in domum suam, verum etiam infra claustra uteri sui. Ipsa eum concepit, ipsa eum genuit, ipsa eum peperit, et porxit, et plus-

quam Martha, et frequentius ei ministravit. Ipsa denique, sicut Maria, ejus verbum non solum audiebat, verum etiam in corde suo conferebat, nobisque ad legendum, et audiendum custodiebat. Sic enim scriptum est : « Maria autem conservat omnia verba haec, conferens in corde suo (Luc. 11, 19). » Ipsa eum non solum secundum humanitatem, 447 verum etiam secundum divinitatem et contemplari, et plus cognoscere meruit. Ipsa igitur optimam partem elegit, quae non auferretur ab ea.

HOMILIA CXVIII.

IN DECOLLATIONE S. JOANNIS BAPTISTAE.

ADMONITIO. — Cum commentario incipit, et commentario desinit homilia tam in Marchesio pag. 112, quam in Emiseno, quem imperiti librarii fecerunt auctorem. Exstat in cod. Laurent. hom. 119 sub nomine Brunonis, sed aliis verbis finem habet. Vid. comm. num. 60.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (13, 4). In illo tempore, audivit Herodes Tetrarcha Jesum, et ait pueris suis : Hic est Joannes Baptistus ; ipse surrexit a mortuis, et ideo virtutes operantur in eo. Et reliqua.

Inc. : Cujus opinionis beatus Joannes Baptistus fuerit, etc.

Des. : Et accedentes discipuli ejus tulerunt corpus ejus, et sepelierunt illud ; et venientes nuntiaverunt Jesu.

HOMILIA CXIX.

IN NATIVITATE DEI GENITRICIS MARIE.

ADMONITIO. — Usus videtur Marchesius in hanc homiliarum collectione imperfecto codice usque cum nonnulli exiguam partem publicaverit, quae tamen integram praestat comment. in cap. 1 Math. Hujus defectus argui sequit codex Laurentianus in quo tota legitur homilia num. 120, sicut in Evang. expositione.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (1, 1). Liber generationis Jesu Christi filii David. Et reliqua.

Inc. : Quare beatus Matthaeus evangelista a Christi generatione.

Des. : Hoc autem verum est, si una, eademque persona bis numeretur.

HOMILIA CXX.

IN FESTO S. MATTHEI APOSTOLI.

ADMONITIO. — Perbrevis est loci hujus evangelii expositio, et talis est in Marchesio pag. 115, quam dixit homiliam dici huic assignatam. Nihil ergo ea exhibent Emisenus et codex Laurentianus num. 122, ex quo patet ab hoc fonte, nempe ex comment. in Evang., omnes homilias sub nomine S. Brunonis vulgatas hausisse. Exstat num. 50.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (13, 9). In illo tempore, cum transiret Jesus per circuitum suam, vidit hominem sedentem in telonio, Matthaei nomine, et ait illi : Sequere me ; et surgens secutus est eum. Et reliqua.

Inc. : Sic enim de se beatus Matthaeus quasi alicui alio loquitur, etc.

Des. : Quia Christi sacrificium misericordia fecit.

HOMILIA CXXI.

IN VIGILIA S. ANDREÆ APOSTOLI.

ADMONITIO. — Copiam facimus lectoribus prioris hujus homiliae partis, quæ deest in commentario, eamque a Marchesio, pag. 114, exscriptimus; reliqua cum eodem comment. collata perfecte concordant. De eadem elucubratione, sicut de superioribus, Emisenum optime meritum dixerunt ejus editores. Est inter homilias de sanctis 8, edit. Paris. 1575.

448 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (1, 35). *In illo tempore, stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo, et respiciens Jesum ambulantiem, dixit: Ecce Agnus Dei.* Et reliqua.

In exordio hujus Evangelii magna nobis quaestio oritur: dicit enim evangelista quia altera iterum die stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo, et respiciens Jesum ambulantiem dixit: *Ecce Agnus Dei.* In crastinum autem ab hac die voluit exire in Galilaam, et invenit Philippum, et dicit ei: *Sequere me.* Tertia autem die nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Hæc igitur dies nuptiarum, quæ tertia dicitur ab ea de qua modo diximus, quarta videtur esse ab illa die in qua Dominus baptizatus est. Lege paulo superius, et diligenter attende quæ dicuntur. Dicit enim evangelista quia miserunt Judæi ab Hierosolymis sacerdotes et levitas ad Joannem, ut interrogarent eum, si esset Christus, si esset Elias, si esset propheta, quibus beatus Joannes se non esse respondit. Altera autem die post hanc responsionem, vidit Joannes Jesum venientem, et ait: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Et tunc quidem baptizavit eum. Altera autem iterum die, de qua modo in principio hujus Evangelii dicitur: *Stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo, et vidit Jesum venientem, et similiter ait: Ecce Agnus Dei.* In crastinum autem invenit Philippum, et dicit ei: *Sequere me.* Tertia vero die nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ. Sed quomodo esse potest ut dies nuptiarum quarta sit a die baptismi, cum alii evangelistæ dicant: Quia statim ut baptizatus est, ductus est in desertum a spiritu? Si enim a die baptismi quadraginta diebus et quadraginta noctibus in deserto Dominus jejunavit, nequaquam fieri potest ut quarta die ad nuptias invitatus cum discipulis manducasset. Illud quoque quomodo verum esse potest, quod dicitur, quia viso vini miraculo crediderunt in eum discipuli ejus, cum apostoli ibi non essent? Nullum enim nisi Philippum solum adhuc Dominus vocaverat, cui modo dicit: *Sequere me.* Denique illud quomodo verum est, quod tota Ecclesia verum esse credit, et una eademque die hæc tria miracula facta, cum ad nuptias Dominus venit? Hæc est igitur quaestio, ad cujus solutionem intentos vos esse volo. Eadem namque, qua magi ad Dominum venerunt, id est tertia decima die postquam natus est, eadem, in qua jam trigesimo anno incipiente veniens ad Jordanem, baptizatus est; unde et evangelista ait: *Erat autem Jesus incipiens quasi annorum trinta, ut putabatur filius Joseph (Luc. iii, 23).* » Ab

A hac autem die qua baptizatus est, jam pene toto anno evoluto, cum tres solummodo adhuc dies restarent, venit iterum Joannes, ubi erat Jesus. Hæc est autem altera illa dies, de qua modo in principio hujus Evangelii audivimus, quia *altera iterum die stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo, et vidit Jesum ambulantiem, et ait: Ecce Agnus Dei.* Altera autem hoc in loco non ad hesternam refertur, sed pro alia ponitur. Proprie de duobus dicitur altera. Ab hac autem altera die tertia veniente nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, quæ videlicet dies nuptiarum anniversaria ei fuit in qua in præterito anno Dominus baptizatus fuerat, et ei in qua magi cum muneribus ad eum venerunt. Sic igitur tria ista miracula una eademque die facta sunt, quoniam eadem die, qua magi venerunt ad Jesum, ipsa eadem, jam trigesimo anno incipiente baptizatus est, quo videlicet trigesimo anno evoluto, eadem ipsa die ad nuptias venit. Dies igitur nuptiarum non quarta, sed potius anniversaria est a die baptismi. Constat itaque Dominum et Salvatorem nostrum ex anno quo baptizatus est, neque publice prædicasse, neque miracula fecisse, quo completo, venit ad nuptias, ibique primum miraculum fecit. Deinde ejus nominis fama totam subito terram replevit. Quod autem ait: « Et crediderunt in eum discipuli ejus (Joan. ii, 11), » non de apostolis, quos nondum habebat, sed de illis discipulis intelligendum est, qui eo tempore cum illo erant. Habebat autem aliquantos discipulos, sicut et Joannes, qui eum sequebantur et audiebant. Nunc autem ad Evangelii verba redeamus. *Altera, inquit, die iterum stabat Joannes, et ex discipulis ejus duo. Et respiciens Jesum ambulantiem dixit: Ecce Agnus Dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem, et secuti sunt Jesum.*

(Huc usque additio, seu pars prima hujusce homiliae, cujus reliquam partem lectori dabit commentarius in cap. i Joannis, num. 4.)

449 HOMILIA CXXIII.

IN FESTO S. ANDREÆ APOSTOLI.

ADMONITIO. — Hac in homilia enuntianda paucis me expediam. Satis enim erit lectoris admonere eam ex duobus expositionibus in Evangel. Matthæi sub num. 8 et 9 astructam in Marchesio, pag. 115, et in Emiseno, hom. de sanctis 9, cui præcedit compendiosa narratio Evangelii, et prima sequitur illustratio. Cætera, ut jacent in commentario, ab homilia traduntur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (IV. 1). *In illo tempore: Ambulans Jesus juxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem, qui vocatur Petrus, et Andream fratrem ejus, mittentes rete in mare. Et reliqua.*

Inc.: Narrat superius evangelista quia Dominus et Salvator noster cum audisset, etc.

Des.: Vides et ipsos pisces, eos scilicet qui baptizantur et credunt.

HOMILIA CXXIII.

IN NATALI APOSTOLORUM I.

ADMONITIO. — Non longo sermone opus est, ut hanc homiliam Emiseno attributam S. Brunoni vindice-

mus, cum præter Marchesium, qui eam edidit pag. 110, codices Vallicellanus, Laurentianus, et Signinus perspicuis verbis illi ascribant. Pauca addita sunt in principio homiliæ, quibus decem præcepta Christi Domini distincte memorat; reliqua ipsam commentarii Evangelii S. Joannis interpretationem sub num. 43 complectuntur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (xv, 12).
Dixit Jesus discipulis suis: Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Et reliqua.

Inc.: Decem quidem sunt mandata legis, quorum primum illud est, quo dicitur: *Non habebis Deum alienum absque me*, etc.

Des.: Bene igitur exauditus est, qui inde lætatur, quod exauditus non est.

HOMILIA CXXIV.

IN NATALI APOSTOLORUM II.

ADMONITIO. — Adnotasse sufficet pene totam hujusce Evangelii expositionem num. 43 pro homilia usurpatam. Ea quæ desunt, lectoribus a Marchesio, apud quem est homilia pag. 117, excerpta exhibentur. Facta collatione cum Emiseno ubi est 11 de sanctis, consonans perfecte reperitur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM JOANNEM (xv, 17).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Et reliqua.

Inc.: Magna est virtus charitatis, quæ toties discipulis a Domino commendatur.

ADDITION. — Considerate modo, fratres mei, quanta devotione sanctos apostolos honorare debeamus, quos ipse Dominus jam non servos, sed amicos vocat, de quibus ipse ait, quia non sunt de hoc mundo electi, mundum vicerunt cum principe mundi, quibus ipse testimonium perhibet dicens: *« Vos estis sal terræ. Vos estis lux mundi (Matth. v, 13). »* — *« Vobis datum est nosse mysteria regni Dei, cæteris autem in parabolis (Luc. viii, 10). »* Isti sunt illi fontes duodecim, quorum affluentia omnis terra satiatur. *« Venit, inquit Moyses, populus in Elim, ubi erant duodecim fontes aquarum (Exod. xv, 27). »* O quantus fons iste est, qui hæc scripsit, beatus Joannes evangelista! Isti sunt duodecim horæ diei, et duodecim portæ cœlestis Jerusalem. De quibus dicitur: *« Ab oriente portæ tres, ab occidente portæ tres, a meridie portæ tres, et ab aquilone portæ tres (Apoc. xxii, 15). »* De quibus Propheta ait: *« Diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Jacob (Psal. lxxxvi, 2). »* Et revera magis diligit Dominus solas Ecclesie portas, quam omnia ædificia Synagogæ. Isti sunt lapides vivi, qui voluntur super terram; qui positi in rationali summi pontificis etiam sine voce docent, et prædicant. Prædicant enim non clamando, sed significando. Nos semper in 450 pectore habere debemus, quibus corda nostra instruantur et muniantur. Ad hos totus populus respiciat, et quid significant, diligenter inquireat. Isti sunt fundamentum, turres, et columnæ Ecclesie; isti sunt montes, qui exultaverunt, ut arietes, isti cedri libani, isti cervi, qui venenum non timeant, et serpentes interficiunt. Isti greges in nocte cantantes, et leones savientes, qui succincti renibus, et fortissimi bestiarum ad nullius

A timebunt occursum. Sed quid dicam? Isti sunt illi cœli, qui enarrant gloriam Dei.

HOMILIA CXXV.

IN NATALI APOSTOLORUM III.

ADMONITIO. — Præter pauca in principio, et quædam intermedia, quæ omittuntur, tota homilia ex commentario in Matthæum, num. 38, haberi potest. In Marchesio legitur pag. 118, et in Emiseno homil. de sanctis 12.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (i, 16).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Ecos ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Et reliqua.

Inc.: Dixerat superius in hoc Evangelio Dominus, et Salvator noster discipulis suis: *Euntes prædicat*, etc.

B *Des.*: Nunquam enim nisi in bono judicantur, qui semper in bono inventiuntur.

HOMILIA CXXVI.

ITEM DE APOSTOLIS IV.

ADMONITIO. — Sequuntur excerpta ex commentario in Matthæum num. 80 et 81. Quæ simul juncta totam componunt homiliam a Marchesio editam pag. 118, sicut etiam ab Emiseno supposito, apud quem est homilia 13 in natali apostolorum; iisdem verbis introducitur, iisdemque concluditur.

* LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xii, 27). *In illo tempore, respondens Petrus dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, et secuti sumus te. Et reliqua.*

Inc.: Narrat superius evangelista juvenem quendam accessisse ad Jesum, etc.

C *Des.*: Quos enim multum diligimus, his nominibus vocare solemus.

HOMILIA CXXVII.

ITEM DE APOSTOLIS V.

ADMONITIO. — Ut usi sumus in præcedentibus, a Marchesio, pag. 119, desumimus priorem hujus homiliæ partem, quæ in Evangelii expositione secundum Matthæum non reperitur, eamque lectoribus communicamus. Reliqua his addita excerpta sunt a prædicto comment. num. 36 et 37, neque ulla occurrit differentia inter utramque editionem. In Emiseno pariter vulgatam habemus hoc titulo: *In natali Apostolorum homilia 4, eadem verbis initialia referens, eademque postrema conclusionis.*

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (ix, 57).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Et reliqua.

D Beatus Lucas evangelista sic ait: *« Quia designavit Dominus et alios discipulos septuaginta duos, et misit eos binos ante faciem suam in omnem civitatem, et locum, quo ipse erat venturus, et ait illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci (Luc. x, 1). »* Duodecim filios habuit Jacob, septuaginta vero et duos viros de senioribus Israel, jubente Domino, elegit Moyses, quorum consilio et auxilio tanti populi omni facilius ferre potuisset. Sic igitur Dominus et Salvator noster, qui per hos duos patriarchas significabatur, et duodecim apostolos elegit, et septuaginta duos discipulos designavit. Et apostolorum quidem vicem modo tenent episcopi. Aliorum vero discipulorum officium gerunt presbyteri. Binos autem

misit eos Dominus ad prædicandum, quia duo sunt præcepta charitatis. Insuper etiam scriptum est : « Væ soli, quia, cum ceciderit, non est qui sublevet eum (Eccle. iv, 10). » Duo sunt præterea testamenta, quæ semper simul pergunt, simul et docent et prædicant ; quæ si nostri pectoris civitatem intraverint, Domino venienti mansionem et hospitium parant, sicut et illi discipuli tunc faciebant. Miseri Judæi, ad quorum civitates non duo discipuli, id est non duo testamenta, sed unum solummodo venit, et ideo quid dicat non intelligunt. Hoc enim significabant illi duo cherubim, qui positi super arcam testamenti se mutuo respiciebant, versis vultibus in propitiatorium. Cherubim namque scientiæ plenitudo interpretatur. Sed ubi, quæso, tanta scientia, quanta in utroque Testamento? Quod autem duo cherubim mutuo se respiciant, amborum Testamentorum amicitiam et concordiam significat. Idem enim testantur ambo, idem dicunt et prædicant ambo. Habebant autem vultus versos in propitiatorium, quo legitur arca, quatenus ab omnibus videantur et cognoscantur, nullusque in arca, id est in Ecclesia et sanctorum congregatione sit, qui eorum faciem externam et incognitam habeat. Hoc autem illi audiant, qui sacras Scripturas meditari negligunt. Ut enim de aliis taceamus, ipsi quoque episcopi cherubim istos aliquando non cognoscunt. Et quamvis ad eos, ut cognoscantur, vultus convertantur, ipsi tamen eos videre despiciunt. Non pergant igitur sine se, qui tantum diligunt se, simul eant, simul prædicent, simul castellis et civitatibus Christam venientem annuntiant. Sequitur: *Messis quidem multa, operarii autem pauci, etc.*

(Homilia hujus continuatio exstat in commentario sub præsignatis numeris, ut diximus.)

HOMILIA CXXVIII.

IN NATALI APOSTOLORUM VI.

ADMONITIO. — Ne lectores lædeat componere hujus homiliæ partes, quarum aliquæ sunt in commentario, num. 20, super hunc Evangelii locum, aliæ plurimæ leguntur in Marchesio, pag. 121, eam integram exscripsimus. Eadem supposita fuit Emiseno, inter homilias de sanctis 15, sub titulo: *In natali plurimorum martyrum*. Gaudet homilia testimonio codicis Signini, cum quo plane concordat.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (x, 16). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.* Et reliqua.

Hoc autem ideo Dominus et Salvator noster dicere videtur, quia neque ipsum, neque discipulos ejus Samaritani recipere voluerunt. Sic enim superius ait evangelista: « Quia factum est, dum complerentur dies assumptionis ejus, et ipse faciem suam firmavit ut iret in Jerusalem, et misit nuntios ante conspectum suum, et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntes in Jerusalem (Luc. ix, 51). » Factum est au-

tem, inquit, cum jam dies assumptionis ejus complerentur, et tempus ejus passionis, resurrectionis et ascensionis sive assumptionis propinquaret, firmavit Dominus ut iret in Jerusalem, sicut in ejus vultu et facie manifeste apparebat. Facile enim in vultu voluntas dignoscitur, unde a vultu voluntas dicitur. « Et miserunt nuntios ante conspectum suum, et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum, et non receperunt eum. » Quare? « quia facies ejus erat ut iret in Jerusalem. » Non enim, ut alibi dicitur, contumtuntur Judæi Samaritanis (Joan. iv, 9). Ideoque Samaritani Jesum recipere noluerunt, quia se in Jerusalem velle ire ostendebat. Jam quasi inimicum eum deputantes, sicut qui eorum diligeret inimicos. Usque hodie namque omnes iniqui ideo Jesum et ejus nuntios, ejusque Evangelium non accipiunt, quia eos in Jerusalem ad pacem, ad misericordiam et pietatem tendere et festinare cognoscunt. Jerusalem visio pacis interpretatur. Cum vidissent autem hoc discipuli, Jacobus et Joannes dixerunt: « Domine, vis, dicimus ut descendat ignis de caelo, et consumat illos, sicut Elias fecit? » (Luc. ix, 54.) Et conversus increpavit illos, dicens: « Nescitis cujus spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare (Ibid.). » Et abierunt in aliud castellum: nesciebant enim apostoli cujus spiritus essent, qui se tantopere vindicare cupiebant. Si enim se spiritus pietatis, patientiæ et mansuetudinis servos et discipulos esse novissent, nequaquam aliqua sui spiritus commotione tot homines irati occidere voluissent. Hoc enim postea probatum est, cum pro inimicis et persecutoribus orarent. Et ait illis Jesus: *Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit; qui autem spernit me, spernit eum qui me misit.* Quod tale est ac si diceret: Non vos tantum, sed me sprevere Samaritani. [Hæc itaque verba discipulis suis eorumque successoribus, episcopis scilicet et sacerdotibus, locutus est Dominus. Quicumque igitur es, qui episcopos et sacerdotes audire contemnis, et eorum verbis et exhortationibus acquiescere despicias, 452 saltem Deum ipsum non parvipendas, et eum audire non fastidias. Despicias audire sacerdotem; sed non mirum, quia pauper est, quia imbellis et humilis, quia vilis et despicibilis est, quia de pauperibus parentibus natus est. Audi vel Dominum in eo loquentem, per eum te admonentem, et ad vitam æternam reducentem. Apostolus enim dicit: « An experimentum quaeritis ejus qui in me loquitur Christus? » (I Cor. xiii, 3.) Sic igitur in episcopis et sacerdotibus Christus loquitur, atque in eis ab aliis honoratur et ab aliis reprobat. Sustinet modo, nec facile vindicat injurias suas. Sed audi eum dicentem: « Taceui, nunquid semper tacebo? » (Isa. xlii, 14.) Dicit Psalmista: « Deus, inquit, quis similis tibi? Ne taceas, neque compescaris, Deus, quoniam inimici tui sonuerunt, et qui te oderunt, extulerunt caput (Psal. lxxxii, 3). » Noli itaque spernere discipulos et nuntios Christi; imo noli Deum ipsum spernere in discipulis suis. Nisi enim ipse in discipulis suis sper-

neretur, nequaquam dixisset: *Qui vos spernit, me spernit; qui autem me spernit, spernit eum qui me misit.* Hoc Judæi audiant, et audientes timeant, et timentes pœniteant, vel si placare valeant quem offendere non timeant. Ipsi enim non solum spreverunt, verum etiam crucifixerunt Christum Dominum. *Reversi sunt autem septuaginta duo cum gaudio dicentes: Domine, etiam dæmonia subjiciuntur nobis in nomine tuo.* Hos enim, ut superius dicitur, miserat Dominus binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo ipse erat venturus.] Quid autem isti significant, et quare ante se Dominus miserit, cur etiam binos eos ire jusserit jam alibi exposuimus. Nunc autem reversi Domino omnia scienti cum gaudio referabant ea quæ non ipsi, sed ipse in illis fuerat operatus. Gaudebant enim de nomine Christi, cujus virtutem experti erant; gaudebant de gratia immensa sibi a Domino attributa, quoniam non solum infirmitates curabant, verum etiam dæmonibus imperabant, et sibi subjectos esse videbant, qui mundi hujus reges et principes, omnesque homines iniquos esse sciebant. Dicebant ergo: Domine, non solum languores et infirmitates, non solum homines iniqui, sed etiam ipsi dæmones subjiciuntur nobis in nomine tuo, quibus subjecta sunt omnia quæ longe sunt a consortio tuo. Et ait illis: *Videbam Satan quasi fulgur de cælo cadentem: ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones.* Cælum enim, vel Ecclesiam, vel sanctorum animæ intelliguntur. Videbat igitur Dominus Satan de cælo cadentem. Videbat diabolus Ecclesiam et sanctorum habitaculo fugientem, et hoc, quod ei discipuli narrabant, jam se prævidisse et cognovisse firmabat. Unde et alibi ait: « Nunc iudicium est mundi, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras (*Joan. xii, 31*). » Nisi hoc prævidisset, quare in mundum venisset? Et quare carnem suscepisset? Ad hoc enim Dominus in mundum venit, ut diabolus fugaret, et de illius impia potestate animas hominum liberaret. Quod igitur nunc fieri incipiebat, antequam fieret prævidebat, suoque in tempore fieri disponebat. Videmus itaque et nos usque hodie Satan sicut fulgur de cælo cadentem, et cum magno furore et indignatione sanctam Ecclesiam relinquenter. Quoties enim flagiticus aliquis ad pœnitentiam redit, toties Satan de cælo cadit. Multi enim adulteri, perjuri et homicidæ sunt in Ecclesia, quæ regnum cælorum vocatur, qui statim ut convertuntur, a diabolo relinquuntur. Et non velocius de cælo cadit fulgur, quam de illorum mentibus cadit diabolus. [Cadit autem et tunc de cælo Satan, quando aliquis hæreticus ab Ecclesia separatur, qui prius in ea per doctrinam magno fulgere splendore videbatur. Talis enim erat Simon Magus, quem B. Petrus apostolus pro suis iniquitatibus prius de Ecclesia ejecit, postea vero volare nitentem de aere præcipitavit. Hinc est autem quod in Apocalypsi Joannes ait: quia angelus tuba cecinit, et cecidit de cælo stella magna ardens, tanquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum et in

A fontes aquarum, et nomen stelle dicitur absinthium (*Apoc. viii, 10*). » Toties enim, ut modo diximus, de cælo stella cadit, quoties aliquis ab Ecclesia per hæresim separatur. Sed quanto sapientior et astutior est, tanto majorem flammam ferre videtur. Et quamvis totus de cælo cadat, tamen non ubique cadit. Ubi enim errat, ibi cadit. Cadit autem in tertiam partem fluminum. Duo namque flumina duo sunt testamenta. Fontes autem tot sunt quot et doctorum libri. In his autem nemo cadit, quoniam nulla hæresis in eis est. Tertium autem flumen, in quod hæretici cadunt, ipsum est quod ipsi faciunt. Faciunt enim, quoniam eorum erronea doctrina in prædictis fluminibus non invenitur. Multa enim flumina et multa librorum volumina fecerunt hæretici. Et merito hæc stella absinthium vocatur, quia ad illius herbæ similitudinem, quæ hoc nomine vocatur, felle omnique amaritudine plena est, de qua qui gustaverit, non morietur. Fuge igitur has aquas, Christiane; noli ea bibere. Nota sunt flumina, non sunt fontes aquarum salientium in vitam æternam, de quibus si biberis non sities ultra.] Sequitur: *Ecce dedi vobis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones, et super omnem virtutem inimici, et nihil vobis nocebit.* Serpentes et scorpiones non solum maligni spiritus, verum etiam tyranni, **453** omnesque Ecclesiæ persecutores intelligi possunt, quoniam et venenosi sunt, et nunquam recta incedunt via. Virtus autem inimici quid melius intelligi potest quam Nero et Simon Magus, Diocletianus et Maximianus, et ipse Antichristus perditionis filius? Est præterea virtus inimici superbia, avaritia omnisque luxuria, a quibus multi vincuntur et diabolo subjiciuntur. Unde et Job, cum de eo loqueretur, ait: « Virtus ejus in lumbis ejus, et fortitudo ejus in umbilico ventris ejus (*Job xl, 11*). » Hæc autem Christi discipulis non nocebunt, Domino eos protegente et ubique defendente. Non nocebunt ubique, si contra repugnaverint eisque non assenserint. Sequitur: *Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiciuntur. Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cælis.* Multi enim sunt quibus dæmonia subjiciuntur, quos non gaudium quidem, sed luctus et mœror exspectat. Quibusdam enim in judicio dicentibus: « Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, dæmonia ejecimus, et virtutes multas fecimus? » dicturus est Dominus: *Ite, operari inquitatis, amen dico vobis, nescio vos (*Matth. vii, 22*). » Non ergo gaudeant Christi discipuli quia dæmonia eis subjiciuntur. Gaudeant autem quia eorum nomina scripta sunt in cælis. Illud enim gaudium vanum et temporale est, hoc autem utile et æternum. Illud ad vanam gloriam respicit, hoc spectat ad gloriam sempiternam. Et illud quidem habere possunt et boni et mali, hoc autem non habebunt nisi boni.*

HOMILIA CXXIX.

IN NATALI PLURIMORUM MARTYRUM I.

ADMONITIO. — Præmittit quædam auctor de Christiana fuga suæ expositioni in Evangelium. Ne lectores his careant, ex Marchesio, pag. 122, educta hic exscribimus. Hæc homilia inter Eusebianas non reperitur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (x, 23).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Cum vos persequerentur in civitate ista, fugite in aliam. Et reliqua.

Talia sunt prælia Christi, talia sunt bella Novi Testamenti, sic Christi fideles pugnare noverunt. Dixerat eis Dominus superius : « Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum (Matth. x, 16). » Præceperat eis ut essent prudentes sicut serpentes ; nunc autem dicit eis ut fugiant, et persecutoribus sequentibus non resistent. Fugerunt Israelitæ Ægyptios, et vicerunt. Fugit et David, et rex a Domino constitutus est. Hanc autem fugam Jacob patriarcha significavit, qui post magnam et multam servitute[m] simul cum uxore et liberis, omnique possessione sua Laban socerum suum fugisse legitur ; quem Laban ipse septem diebus persecutus, tandem invenit in monte Galaad. Laban enim, qui candidus interpretatur, hunc mundum significat. Valde enim sibi proxima sunt, et idem quodammodo hæc duo nomina significare videntur candidus et mundus. Qui enim candidus est, mundus quoque esse videtur. Puto autem quod fabricam suam ideo tali nomine omnipotens Deus vocare voluit, quia « vidit cuncta quæ fecerat, et erant valde bona (Gen. i, 31). » Si enim omnia bona erant, nihil nisi mundum in eis erat. Ex eo autem tempore mundus est immundus, ex quo terra in sanguinibus corrupta narratur. Quod igitur Jacob simul cum uxore et filiis, omnique sua possessione fugisse dicitur, hoc significare videtur, ut nos quoque mundum istum fugiamus, et amicos, et propinquos, et quoscunque possumus de ejus servitute eripiamus. Septem diebus Laban sequitur Jacob, quia, quandiu vivimus, mundus iste nos persequi non cessat. Non enim sunt dies nisi septem. Igitur qui septem diebus nos persequitur, nullo tempore a persecutione quiescit. Quo igitur fugiemus ? Fugiamus ad montes Galaad, ibique tentoria figamus. Galaad namque *acervum testimonii* interpretatur, per quem utriusque Testamenti librum intelligimus, in quo omnia legis et prophetarum, apostolorum et doctorum exempla et testimonia sunt collocata. In quo Joannes apostolus clamat : « Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt (I Joan. ii, 15). » Ubi hæc Dominus discipulis ait : « Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret ; quia vero de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus (Joan. xv, 19). » Talia et his similia audiuntur in monte Galaad. Illuc igitur fugiamus, et Dominum dicentem audiamus : *Cum vos persecuti fuerint in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel, donec veniat Fi-*

lius hominis. Ubique patientiam et innocentiam Dominus, etc.

(*Huc usque additio; cætera ex commentario, num. 39, habentur.*)

454 HOMILIA CXXX.

IN NATALI PLURIMORUM MARTYRUM II.

ADMONITIO. — Ex commentario in Evangelium Matth., num. 40, præter pauca addita illis verbis : *Qui non accipit crucem suam et sequitur me, non est me dignus*, tota hæc hom. educta est. Marchesius edidit tom. II, pag. 123. In Emiseno item legitur cum eo titulo, et conformis habetur. Codices supra allati Brunoni nostro suffragantur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (x, 34).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Nolite arbitrari quia veni mittere pacem in terram, non veni mittere pacem, sed gladium. Et reliqua.

Inc. : Quid est igitur quod Psalmista ait : *Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis* ? etc.

Des. : Si hic mercede caruerint, ibi propter hoc mercedem non habebunt.

HOMILIA CXXXI.

IN NATALI PLURIMORUM MARTYRUM III.

ADMONITIO. — Perbreve[m] introductionem ad hanc homiliam, quæ in Marchesio legitur, tom. II, pag. 125, omittimus ; cum reliqua omnia præstet commentarius in Evang., pag. 70, etc. Celebres in eo a Christo Domino commendatæ beatitudines docte explanantur. Apud Emisenum pariter invenies inter homilias de sanctis 19, pag. 217 edit. Paris.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (v, 1).
In illo tempore : Videns Jesus turbas ascendit in montem, et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus. Et reliqua.

Inc. : Multa turba sequebatur Jesum, et non solum sequebatur, etc.

Des. : Si illorum vos beatitudo delectat.

HOMILIA CXXXII.

IN NATALI UNIVS MARTYRIS I.

ADMONITIO. — Succedit hic homilia altera a præcedente haud dissimilis, cum constet duobus locis comment. in Matthæum numeris scilicet 64 et initio 70. Introductio in homiliam, qua caret commentarius, ita a Marchesio, pag. 124, tom. II, traditur ; eandem refert Emisenus in reliquis perfecte concordans.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xvi, 24).
In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. Et reliqua.

Paulo ante dixerat discipulis suis Dominus Jesus : *Quia oportet eum ire Hierosolimam, et multa pati a senioribus, et scribis, et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. Et assumens eum Petrus dixit ei : Absit a te, Domine, non erit tibi hoc. Et conversus Petro dixit : Vade post me, Satana, scandalum es mihi, quia non sapis quæ Dei sunt, sed quæ hominum. Inde volens ostendere qualiter primum eum ire, et qualiter eum sequi debeamus, subdidit dicens : Si quis vult venire post me, abneget semetipsum. In eo enim quod Dominus futura prædicit, et se sponte pati ostendit, et eorum fidem confirmat, secundum quod ipse alibi ait : « Et nunc dico vobis,*

priusquam fiat, ut, cum factum fuerit, credatis (Joan. xiv, 29). Quod vero beato Petro ait: *Vade post me, Satana, scandalum es mihi*, tale est ac si diceret: *Vade post me, ut, sicut ego morior pro te, ita et tu moriaris propter me. Noli mihi contrarius esse, noli meæ voluntati resistere. Noli divinis consiliis obviare. Sic enim oportet fieri, quia sic est ante tempora prædestinatum, et a prophetis pronuntiatum. Hoc est enim quod alibi ait: « O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt prophetae! nonne sic oportuit pati Christum, et resurgere a mortuis, et intrare in gloriam suam? » (Luc. xxix, 25.) Sapiebat igitur Petrus quæ hominum sunt, quia humanum consilium dabat; non sapiebat quæ Dei sunt, quia hæc secreta divini consilii, quibus homo redimeretur, ignorabat. Tunc dixit Jesus discipulis suis: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum. Debet enim unusquisque homo negare seipsum.**

(Cætera videnda in commentario).

Des.: Qualis post hanc vitam in regno suo cunctis suis fidelibus apparebit.

HOMILIA CXXXIII.

IN NATALI UNIUS MARTYRIS II.

ADMONITIO. — Cum pauca sint addita huic homiliae, quæ absunt a commentario, ea præterimus. Exstat apud Marchesium pag. 124, et num. 34 in comment. in Lucam. Inter Emiseni homilias inserta non videtur.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xiv, 26). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Si quis venit ad me, et non odit patrem suum et matrem. Et reliqua.*

Inc.: Cum enim alibi Dominus dicat: *Diliges proximum tuum sicut teipsum, etc.*

Des.: Simul cum ipsa vita perdere non timebant.

HOMILIA CXXXIV.

IN NATALI UNIUS MARTYRIS III.

ADMONITIO. — Cum tota homilia a Marchesio edita pag. 127 constet partibus, quæ inter se non colligantur, non a S. Brunone ad populum dictam, sed ab imperito auctore conditam quisquam suspicari potest. Pars prima incipit a comment. in Joannem, num. 42: *Ecce vitis vocatur Christus, et vitis vera. Altera est ex comment. in Matth., num. 99: Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem, usque ad illa: Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis. Tertia pars denique rapsodiam appellabo. Eadem est in Emiseno 20 inter hom. de sanctis, pag. 218.*

Inc.: Ecce vitis vocatur Christus, et vitis vera, etc.

Des.: Magna est virtus patientiæ, sine qua perditur, et per quam anima possidetur.

HOMILIA CXXXV.

IN NATALI CONFESSORUM I.

ADMONITIO. — Immutata tantum videntur verba aliqua in principio; quidquid enim sequitur ex comment. in Matth., num. 102, desumptum est. Eandem lectionem præbet Emisenus hom. inter sanctos 22.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (xxv, 14). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis para-*

bolam hanc: Homo quidam peregre proficiscens vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Et reliqua.

Inc.: Homo iste Dominus et Salvator noster intelligitur, qui de hoc mundo ad Patrem rediens, etc.

Des.: Et tunc inutilis servus ejectione in tenebris exteriores: *Illic erit fletus, et stridor dentium.*

HOMILIA CXXXVI.

IN NATALI CONFESSORUM II.

ADMONITIO. — Qui homiliam a Marchesio editam pag. 129 cum commentario in Lucam num. 3 conferre voluerint, plenam omnibus in verbis consonantiam observabunt.

456 LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xii, 42). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum, et reverti. Vocavit autem decem servos suos, dedit eis decem mnae. Et reliqua.*

Inc.: Homo iste nobilis ipse est, qui loquitur, Salvator noster, etc.

Des.: Quod vobis paratum est ab origine mundi.

HOMILIA CXXXVII.

IN NATALI CONFESSORUM III.

ADMONITIO. — Perfecta concordia hæc de homilia, quæ inter Marchesium, pag. 150, et comment. in Lucam, num. 22, reperitur, nos ab ulteriori immadversione liberos reddit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xii, 35). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Sicut lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris, et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum. Et reliqua.*

Inc.: Quod enim lumbos præcingere nos Dominus præcipit, etc.

Des.: Et unusquisque ibi super omnia constituitur.

HOMILIA CXXXVIII.

IN NATALI CONFESSORUM IV.

ADMONITIO. — Paucis immutatis, et additis in medio et in fine homiliæ, ut jacet in Marchesio, pag. 151, eadem a commentario redduntur num. 12. Hæc et fonte Emiseni suppositi auctor eam omnino similem hausit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (v, 15). *In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis: Vos eris sal terræ. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? Et reliqua.*

Inc.: Hæc autem verba, et alia multa, tunc discipulis suis in monte Dominus locutus est, etc.

Des.: Qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.

HOMILIA CXXXIX.

IN NATALI CONFESSORUM V.

ADMONITIO. — Ex evangelica expositione num. 17 comment. in Matthæum constat homilia, cui præbreve exordium, ut legitur in Marchesio, pag. 152, præcedit. Cum reliquis Eusebianis de sanctis num. 26 impressa fuit; sed iisdem verbis habet initium et finem, ut in comment.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (vi, 22). *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si*

autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Et reliqua.

Inc. : Si ergo lumen quod in te est tenebræ sunt, etc.

Des. : Totaque massa operationum lucida erit.

457 HOMILIA CXL.

IN NATALI CONFESSORUM VI.

ADMONITIO. — Hanc eandem homiliam edidit Marchesius in lib. VI Sententiarum; sed cum lectio ejus imperfectissima sit, ut ex collatione codicis 100 Vat. Reg. cognovimus, ut jacet in dicto codice publici juris facimus, et inter homilias de confessoribus locum dedimus.

LÆCTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (XI, 33).
Nemo accendit lucernam, et ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Et reliqua.

Ubi oculi non sunt, ibi lux necessaria non est. Ubi non sunt aures, ibi superflue resonant voces; ubi qui comedant nulli sunt, ibi mensa et cibi ponendi non sunt. Merito igitur sancti canones non in vili et humili loco, sed per civitates et loca populosa episcopos ordinari non permittunt. Hoc est enim super candelabrum lucernam ponere, in loco exalto episcopum ordinare. Quare? *Ut luceat omnibus qui in domo sunt.* Non ergo ponatur sub modio, ubi nulli sunt, sed potius ibi ponatur ubi multi oculi sunt. Quid autem per lucernam intelligere debeamus, ipse Dominus subdidit, dicens: *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Habet mundus isto suos oculos, solem videlicet et lunam, quibus corporaliter omnia illuminantur; de quibus in Genesi scriptum est: « Et fecit Deus duo luminaria magna, luminare majus, et præsetet diei, et luminare minus, ut præsetet nocti (Gen. 1, 16). » Habet similiter Ecclesia suos oculos, per quos, ut modo diximus, episcopi significantur. Corpus quoque nostrum suos oculos habet. Similiter autem et anima suis oculis decoratur. Considera modo ubi Dominus mundi oculos posuit; in coslo, utique in loco sublimiori, ut videantur ab omnibus, et quasi lucerna super candelabrum posita luceant omnibus qui in domo sunt. Nostri quoque oculi ubi positi sunt? Nonne in capite, et quasi lucerna super candelabrum posita? Ita quoque episcopi nostri quasi lucerna super candelabrum, super locum magnum et populosum constitui debent. Noluit Ecclesiam suam cæcæ esse omnipotens Deus: oculos ei dedit qui eam illuminarent, qui veritatis viam ei ostenderent, qui eam errare non permetterent, et qui recto itinere ad regna cælestia eam perducerent. Videte, homines, quantum episcopos et prælatos vestros diligere debeatis. Lumina vestra sunt, oculi vestri et lucernæ vestræ sunt. Sic igitur quasi oculos vos eos diligere debetis. Nihil est quod homines magis diligant quam oculos suos. Nihil igitur plus diligere debent quam prælatos suos. Sed videant episcopi ne oculos elaudant, ne lucernam abscondant, ne pecuniam

sibi creditam terre suffodiant. Non intra, sed extra velum, et mensa et candelabrum posita sunt; ubi et cibi communes sint omnibus, et lumen videatur ab omnibus. Qui abscondit frumentum, maledicitur in populis. Interpretetur episcopus mœnem suam, quatenus in specula positus omnes et omnia desuper videat. Ad hoc in paradiso primus homo positus est ut operaretur et custodiret illam. Nunc autem de mentis nostræ oculis videamus, per quos sapientiam, rationem, et intellectum, et intentionem sanctam et simplicem intelligimus. De hoc enim oculo Salvator noster dicere videtur: *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit, totum tenebrosum erit.* Quamvis enim mali episcopi plurimum noceant, et eorum nequitia infirmorum oculi tabescant, præcipue tamen mentis oculi, si nequam fuerint, totum hominem tenebrosum faciunt. Quid enim luminis vel claritatis in illo esse potest, in quo ipsa sapientia, ipsa ratio, ipsa intelligentia, totaque intentio mala est? Ideo enim hujus sæculi sapientes esse dicuntur, quia tales oculos habeant, et omnia opera sua faciunt ut videantur ab hominibus, de quibus ipse Dominus ait: « Amen dico vobis, receperunt mercedem suam (Luc. vi, 2). » Ille igitur oculus, illa ratio, illa sapientia simplex est, quæ peccata fugit, bona transitoria despicit, æterna desiderat, et recto tramite ad Deum ducit. Merito igitur Dominus ait: *Lucerna corporis tui est oculus tuus; quod tale est ac si diceret: Sicut lucerna mundi est sol, et luna, et lucerna Ecclesiæ episcopi et doctores, et lucerna corporis tui est oculus tuus; ita et lucerna animæ tuæ sapientia est, ratio et intentio bona.* Hic est oculus simplex, qui et homines errare non permittit. Nemo enim, ut ait quidam, cum ratione insanire potest. Et sicut in Evangelio Dominus dicit: « Omnis qui male agit, odit lucem (Joan. iii, 20), » id est a ratione sapientiaque discedit. Quando a sapientia discedit ille, procul dubio oculum simplicitatis veritatisque amittit. Ratio igitur et sapientia nunquam fallit. Intentio etiam illa, quæ bona esse videtur, multoties fallit. Bona enim intentione Apostolus Ecclesiam Dei persequeretur, quia zelo legis hoc faciebat. Fallebatur tamen, quia non sapientia, sed errore ducebatur. Similiter etiam et Elias bona intentione, ut sibi videbatur, prophetarum sanguinem et suas persecutiones vindicare volebat; non tamen illa ejus voluntas, et illius tantus zelus Deo placebat. Factus est enim sermo Domini ad Eliam dicens: « Quid hic agis, Elia? At ille respondit: Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum. Quia dereliquerunt pactum Domini filii Israel. Altaria tua destruxerunt, et prophetas tuos occiderunt gladio, et quæruunt animam meam, ut auferant eam. Et ait illi: Egrede, et sta in monte coram Domino. Egressus est ille, et stetit in monte. Et ecce Dominus transit, et spiritus grandis, et fortis subvertens montes, et conterens petras ante Dominum. Non in spiritu Dominus, et post spiritum commotio. Non in

commotione Dominus, et post commotionem ignis. Non in igne Dominus, et post ignem sibilus auræ tenuis (*III Reg. xix, 10*). » Ecce audivimus modo tres zelos, id est tres animi commotiones et perturbationes, quæ Domino non placuerunt. Si enim placuissent, nequaquam diceretur: non in spiritu Dominus, non in commotione Dominus, et non in igne Dominus. Commoventur et conturbantur aliquando viri religiosi et contra alios, et contra seipsos, plusquam necesse sit. Quæ quidem perturbatio aliquando cito transit, aliquando in tantam flammam exurgit, ut vix exstingui et sedari valeat. Tanto enim zelo in prophetas Baal, et in populum prævaricatore[m] Elias vir sanctus commotus erat, ut si ei a Domino potestas data fuisset, omnes eos absque misericordia interfecisset. Sicut et alia vice eodem zelo quadringentos et quinquaginta prophetas Baal juxta torrentem Cison suis manibus interfecisse legitur. Duos quoque quinquagenarios, et bis quinquaginta viros, qui cum eis erant, igne cœlitus misso, eum consumpsisse sacra nihilominus narrant historia. Præcepit igitur Dominus ut egrederetur, et in monte staret; in monte videlicet misericordiæ, in monte charitatis et pacis. Qui enim in his montibus stant, omnes homines ex corde diligunt, nullius hominis mortem quærunt, neque peccatoris mortem volunt, et potius ut convertatur et vivat. In hos ergo montes ductus est Elias, ut ejus animi tanta commotio mitigaretur. Et ecce Dominus transivit; sed priusquam Dominus transiret, spiritus grandis et fortis subvertens montes et conterens petras transiit ante Dominum. Hic igitur spiritus grandis et fortis, qui et montes subvertebat et petras conterebat, Eliæ spiritum et zelum significabat; qui quantum in ipso erat, non solum populum, verum etiam viros potentes, qui propter altitudinem montes, et propter fortitudinem petra vocantur, subvertere, conterere, delere et perdere volebat. Sed non in spiritu Dominus. Quia enim in illo spiritu Dominus non erat, neque simul cum illo spiritu transire volebat, manifeste Elias intelligere potuit, quia talis zelus talisque spiritus Deo non placebat. Similem autem spiritum apostolos quoque habuisse legimus, quando Samaritani Dominum recipere noluerunt, dicentes: « Vis, jubemus, ut descendat ignis de cœlo, et consumat eos, sicut Elias fecit? Quos Dominus increpans ait: Nescitis cujus spiritus estis. Filius hominis non venit animas perdere, sed salvare (*Luc. ix, 54*). » Notandum quod ait, « cujus spiritus estis. » Hoc enim tale est ac si diceret: Spiritus, qui in vobis est, et in quo regenerati estis, non est zeli et ultionis, sed misericordiæ et pietatis. Post spiritum autem commotio, non in commotione Dominus. Commotio quoque non bona ostenditur, cum non in ea Dominus esse videatur. Tali autem commotione idem ipse Elias contra seipsum commotus, ait: « Obsecro, Domine, tolle animam meam, neque enim melior sum quam patres mei (*III Reg. xix, 4*). » Hoc autem non tantum alterius vitæ desiderio

A dicere videtur, quam odio Jezabel, cujus jam persecutiones ferre non poterat. Dominus autem in Evangelio non eos qui persecutiones fugiunt beatos dicit, sed eos potius qui persecutiones patiuntur propter justitiam. Beatus denique Job cum tantis angustiis premeretur, non tamen ad impatientiam provocari potuit, quanquam uxor illius diabolica persuasione ad blasphemiam eum vocaret, dicens: « Benedic Domino, et morere (*Job. vii, 9*). » Cui ipse patientissime, et nullatenus commotus, ait: « Quasi una de stultis mulieribus locuta es (*Ibid.*). » Quod etiam beatus Paulus dicit: « Cupio dissolvi, et esse cum Christo (*Philip. i, 23*), » non utique tædio persecutionum commotus, vel contenebratus diceret; sed potius illius beatitudinis desiderio. Illa igitur commotio mala est, quæ patientiæ bonum excludit, sive tyrannorum persecutione, sive qualibet alia corporis passione. Unde et discipulis Dominus ait: « In patientia vestra possidebitis animas vestras (*Luc. xii, 49*). » Multos homines tali commotione commotus mortem sibi imprecari audivimus. Non erat autem illa commotio talis, qua quidam sanctorum in persecutionibus positi, ut eorum spiritum Dominus susciperet, rogabant, quanquam martyrii passionem libentissime sustinebant; sed de sola carnis fragilitate timebant. Sequitur: *Post commotionem vero ignis; non in igne Dominus.* Iste ignis ille est, de quo supra **459** diximus, qui tanta commotione aliquando inflammatur, ut exstingui non valeat; per quem videlicet ira inveterata et odium significatur. Hoc autem vitio plerumque laborare videmus etiam eos, qui religiosi esse putantur. Hoc igne Lucifer Calixtanus episcopus, cum Arianos suscipere noluisse, ab Ecclesia divisus est. Multoties alii in S. Ecclesia disputationes valde necessarias facere volunt, quas alii hoc igne succensi non patiuntur. Hoc miseris Donatistæ igne succensi potius in sua perfidia perire voluerunt, quam ad catholicæ Ecclesiæ pacem redirent. Merito ergo dicitur non in igne Dominus, quia in tali ira et iracundia Deus non est. Post ignem autem sibilus auræ tenuis; ibi Dominus: *Si oratus tuus simplex fuerit*, de quo hoc in Evangelio modo Dominus dicit: *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus lucidum erit.* Docet nos poeta ille nobilis de hominibus ingenti æstu et magno labore fatigatis, quam gratus sit sibilus auræ tenuis. Ait enim Virg. *Eclog. 5* sub finem:

*Nam neque me tantum venientis sibilus auri,
Nec percussa juvant fluctu tam littora...
Quam tua carmina, etc.*

Quid igitur per istum sibilum auræ venientis, nisi sancti Spiritus afflationem intelligamus; qui quocumque tangere dignatur, ita ab omni iræ indignationis commotionisque æstu refrigerat et compossedit, ut pro ipsis quoque inimicis sanctos orare compellat. Sed hoc est quod Dominus ait: « Orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est (*Matth. v, 34*). » Hujus tenuis et delectabilis auræ suavitate ipse Dominus

et Salvator noster afflatus, inter ipsa tormenta cum A pateretur, pro suis crucifixoribus orabat, dicens : « Pater, ignosce illis; non enim sciunt quid faciunt (Luc. xxiii, 34). » Beatus quoque Stephanus hoc auræ sibilo confortatus pro suis lapidatoribus inter ipsos lapides clamabat, dicens : « Domine, ne statuas illis hoc peccatum (Act. vii, 5). » Et ut intelligas quid dixerit ibi Dominus, audi eum dicentem : « Ecce video cœlos apertos, et Jesum stantem a dextris Dei (Ibid.). » Cum autem vidisset Elias quod in hac ultima commotione transisset Dominus, manifeste intelligere potuit quid respuere et quid tenere debuisset, et quod magis misericordia quam vindicta ei placuisset. Hæc ultima commotio, hæc pietatis intentio. Hic ille oculus simplex, de quo modo Dominus ait : *Si oculus tuus simplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Et talibus quidem oculis videbitur Dominus : tales oculos habent illi de quibus dicitur : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Matth. v, 8). »*

HOMILIA CXLII.

IN NATALI VIRGINUM I.

ADMONITIO. — Quam hic exhibemus homiliam, a Marchesio accepimus pag. 132. Major pars ex comment. in Matth. condita est sub numm. 56, 57, 58, in quibus trium parabolarum expositiones concluduntur. Sed cum aliqua intermedia, et plura alia post eas auctor addiderit, integram concionem collatam etiam cum cod. Laurent. producimus.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHÆUM (XIII, 44). In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis : *Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, et præ gaudio illius vadit, et vendit universa quæ habet, et emit agrum illum. Et reliqua.*

Regnum cœlorum hoc in loco cœlestem patriam dicit, quæ merito thesauro in agro abscondito comparatur, quia ejus divitiæ nondum omnibus manifestæ apparent. Inveniuntur tamen, et si non ad plenum, quoniam sanctorum doctrina et prædicatione, qualis quantusque sit, magna ex parte declaratur. Hunc autem thesaurum, Christo Domino prædicante, SS. apostoli invenerunt, et præ gaudio illius venditis omnibus eum emerunt. « Si vis, inquit Dominus, perfectus esse, vade, vende universa quæ habes, et da pauperibus, et sequere me, et habebis thesaurum in cœlo (Matth. xix, 21). » Sic igitur ager iste cum thesauro suo perfectissime emitur. Hunc autem thesaurum ille abscondit, qui, cognitio qualis sit, corde tenet, mente diligit, ejusque nullo modo obliviscitur. Illud enim abscondimus, quod charum habemus, et amittere timemus. Iterum : *Simile est regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, inventa autem una pretiosa margarita abiit, et vendidit universa quæ habuit, et emit eam.* Hæc autem similitudo, et ea quæ superius dicta sunt, pene idem significant. Præter hoc, quod regnum cœlorum non cœlestis patria, sicut ibi, sed sancta Ecclesia intelligitur. Quod vero ibi thesaurus dicitur, hic margarita vocatur. Simile est igitur regnum cœlorum, id est S. Ecclesia homini

negotiatori; quoniam sicut ille unius margaritæ desiderio omnia vendit, et eam 460 emit, ita et ista pro amore patriæ cœlestis, et æternæ felicitatis, non solum ea quæ habuit vendidit; verum etiam seipsam servituti subjugavit, ut eam emere et possidere valeat. Callidus enim negotiator, qui ex his quæ diu possidere non potest, tale aliquid emit quod nunquam amittere timeat, et in quo universa possideat. Possumus autem per hunc negotiatorem Dominum et Salvatorem nostrum intelligere, qui, inventa una pretiosa margarita, per quam S. Ecclesiam non habentem maculam neque rugam intelligimus, omnia quæ habuit vendidit; id est seipsum vendi et occidi permisit, et emit eam.] Sic enim et Apostolus ait : « Empti enim estis pretio magno : glorificate, et portate Deum in corpore vestro (I Cor. vi, 20). » Iterum : *Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti. Quæ cum impleta esset educentes, et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.* Merito enim regnum cœlorum, id est S. Ecclesia, sagenæ simile dicitur, quia et piscatoribus commissa est, et in aquis baptismatis quotidie innumerabiles pisces concludit et capit : de quibus ipse Dominus suis discipulis ait : « Venite post me, et faciam vos fieri piscatores hominum (Matth. iv, 19). » Hanc autem sagenam tunc in mare Dominus misit, quando eisdem discipulis præcepit, dicens : « Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti (Matth. xxviii, 20). » Mare enim vocatur mundus iste, de quo Psalmista : « Hoc mare, inquit, magnum et spatiosum; illic reptilia quorum non est numerus (Psal. ciii, 25). » Congregavit autem hæc sagena ex omni genere piscium; quoniam S. Ecclesia ad fidem vocavit, et in sinu suo collegit ex omni genere hominum. Ibi enim sunt Judæi et Græci, Latini et Barbari, divites et pauperes, sapientes et insipientes, frumentum et zizania, granum et palea, justi simul et peccatores. Nondum autem impleta est; adhuc pisces ingrediuntur, adhuc homines baptizantur : implebitur vero, quando plenitudo gentium in eam introierit, et quando Israel salvus fiet. Tunc igitur eam educentes et secus littus sedentes, bonos pisces eligent, malos autem foras projicient. Littus autem maris finis est sæculi : hoc autem ipse Dominus exponens ait : *Sic erit in consummatione sæculi : exhibunt angeli, et separabunt malos de medio justorum, et mittent eos in caminum ignis : ibi erit fletus, et stridor dentium.* Caminus iste infernus est, in quo neque vermis moritur, neque ignis exstinguitur, in fletu vero et dentium stridore, doloris nimietatem et pœnarum intolerantiam significat. *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei : Etiam. Ait illis : Ideo omnis Scriba doctus in regno cœlorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova et vetera.* Ac si diceret : Illis in parabolis locutus sum, et non intellexerunt; vobis autem parabolas ipsas exposui, et intellexistis. Et illis quidem, quia adhuc veteres sunt, protuli vetera; vobis autem, quia novi

estis, et nova, et vetera : illis prophetarum consuetudine, vobis doctoris et magistri more locutus sum. Sic igitur loquimini, sic docete; hanc loquendi regulam tenete. Aliter enim in regno cœlorum; aliter in conventu Scribarum et Pharisæorum; aliter in Ecclesia, aliter in Synagoga loqui oportet. Ideo *omnis Scriba doctus in regno cœlorum*, omnis Ecclesiæ doctor et prædicator, si sapiens est, si doctus est, *similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo*, de divitiis pectoris sui, de scientia cordis sui, *nova et vetera*. Synagogæ Scribæ, quia docti non sunt, proferunt vetera; Ecclesiæ verò Scribæ, quia docti sunt, et nova proferunt et vetera. Illi solam litteram, isti et litteram sequuntur et spiritum; istis denique datum est nosse mysterium regni Dei : illis autem non est datum ut videntes non videant, et audientes non intelligant. Incrassatum est enim cor populi hujus, et auribus graviter audierunt, et oculos clausurunt ne videant et convertantur, et sanem eos : hæc enim vetera sunt, et de libro Isaïæ prophetæ assumpta; cætera autem nova sunt, quæ in similitudinibus locutus est Dominus ab eo loco, in quo ista ait. Sic igitur et Ecclesiæ doctores secundum magistri consuetudinem proferre debent de thesauro suo nova et vetera. Ideo enim binos discipulos ante se Dominus mittebat. Ideo et duo Cherubim se invicem respiciebant. Ideo abyssus invocatur abyssum. Ideo Novum Vetus, et Vetus Novum invocatur Testamentum. Abyssus enim utrumque Testamentum dicitur propter altam sapientiæ et scientiæ profunditatem. Inde etiam est quod Psalmista Ecclesiæ doctoribus loquitur dicens : Si dormiatis inter medios cleros, eritis pennæ columbæ deargentatæ. Duo namque cleri, duo sunt Testamenta. Columba vero Ecclesia est, quæ ideo deargentata dicitur, quia cunctis virtutibus et præcipue veritate decorata est. Inter autem hos duos cleros, Ecclesiæ doctores et magistri dormierunt, si in utriusque Testamenti scientia et doctrina, quasi in somno et quiete delectantur, et nunc nova veteribus, nunc vetera novis confirmantur. Hoc enim faciendo sunt pennæ columbæ, quia tam sapienti et rationabili prædicatione S. Ecclesiam volare dicunt, et secum ad cœlestia transferunt. Propter hoc de sanctis dicitur, quia « assument pennas ut aquilæ, volabunt, et non deficient (Isa. xl, 31). » Propter hoc et tabernaculum maxima ex parte opere plumario factum **461** est, ut omnes alas suscipiamus et volare discamus. Sequitur : « Et posteriora dorsi ejus (Psal. lxxvii, 14). » sequuntur enim vos in specie auri; prima namque pars Ecclesiæ apostoli fuerunt, et quicumque eorum in tempore crediderunt. Posteriores vero nos sumus, et quicumque usque ad sæculi consummationem credituri sunt. Posteriores itaque sequuntur primos, et cœlestis sapientiæ splendore nitentes, eadem via post eos, eisdemque virtutum alis ad cœlestia convolabunt. Hoc autem ideo fiet, quia sapientes Ecclesiæ, qui eos docent et prædicant, inter medios cleros dormientes, de thesauro suo proferunt nova et ve-

tera. Hoc enim ipse Dominus faciebat: hec et discipulos suos facere docuit; et ideo quidem *omnis Scriba doctus in regno cœlorum similis esse debet homini patrifamilias*; id est Domino nostro Iesu Christo, qui profert de thesauro suo nova et vetera.

HOMILIA CXLII.

IN NATALI VIRGINUM II.

ADMONITIO. — Quia a comment. in Matthæi locum. 102 maxima hujus homiliæ pars accepta est et aliqua tantum in medio adjuncta de Dina virgine stulta, et Iphigenia virgine prudente, neque jam exposita sunt rursus afferantur, ad ipsius commentarium lectores remittimus. Attribuitur etiam fuit homilla Emiseno.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM MATTHEUM (xv, 1).

In illo tempore, dixit Jesus discipulis suis parabolam hanc : Simile est regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obviam sponsi, et sponsæ. Et reliqua.

Inc. : Dixerat modo superius Dominus et Salvator noster : De die autem illa, etc.

Des. : Nescire namque Dei, reprobare est : Vigilare itaque, quia nescitis diem neque horam.

HOMILIA CXLIII.

IN DEDICATIONE ECCLESIE.

ADMONITIO. — Duplici in loco hanc locutionem exhibet Marchesius, sed plane diversam. Primo legitur in fine homiliarum, eamque homiliam appellat. Secundo in libro 1 Sententiarum, post caput 8, cui titulus est : *De Evangeliiis*, et sermone vocat. Hunc eligimus, quia expositioni in Evangelio Lucæ num. 44 magis conformatur. Prior autem, etsi plura de eodem commentario assumat, ut disparata et ab argumento extranea congerit, in nullo modo genuinum S. Brunonis opus haberi possit.

LECTIO S. EVANGELII SECUNDUM LUCAM (xii, 1).

Ingressus Jesus perambulabat Jericho. Et ecce in nomine Zachæus, et hic erat princeps publicanorum, et ipse dives. Et reliqua.

Ex quo tempore primus homo descendit ab Ierusalem in Jericho, et incidit in latrones, omnes per Jericho ambulamus, quicumque hunc mundum inhabitamus. Jericho namque interpretatur *luna*, quæ tanta mutabilitas est, ut nunquam in eodem statu permaneat. Unde et non immerito hunc mundum significat, cujus mutabilitas perpetua est, et sine mutationibus stare non potest. Ut enim de cœlo, et tempore, et de diebus, et mensibus, et anno lactemus, quæ semper volvuntur et in se replicantur, neque aer, neque terra, neque mare, neque ipsi homines suam perpetuo servant figuram. Quoties omnium mutationem quis unquam valeat enarrare. Merito ergo mundum istum luna significat, qui illius similitudinem tantis semper mutationibus variatur. Hanc autem mutabilitatem Dominus et Salvator noster secundum humanitatem suscipere dignatus est, ut hominem a latronibus vulneratum liberaret, et mundum a morte perpetua liberaret; ut et merito per Jericho ambulasse dicitur, quia, cœlestis sit immutabilis secundum divinitatem, nostras mutationes in carne sua suscepit. Esurivit enim superstitit, et super puteum fatigatus sedit. Et ecce nunc

nomine Zachæus, qui *digne satis justificandus* interpretatur; quoniam a Deo vocatus et justificatus est. Hic autem erat non solum publicanus, verum etiam publicanorum princeps. Erat insuper et dives, quem difficile est intrare in regnum cœlorum. Difficile utique et apud homines impossibile; sed quæ apud homines sunt impossibilia, possibilia sunt apud Deum. Et quamvis talis esset, quærebat tamen videre Jesum. Quærebat quidem, **462** sed videre non poterat. Sed quare non poterat? *Præ turba, et quia uatura pusillus erat.* Hæc enim duo valde impediunt hominem, ne videre valeat Jesum. Mala turba, quæ a tanto talique bono hominem delurbat. Turba ista ritiorum est, qua qui circumdatus fuerit, Christum videre non poterit. Statura vero pusillus est, qui ad scientiæ ætatem, et perfectionem nondum pervenit. Unde Apostolus nos admonet, dicens: « Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote (I Cor. iv, 20). » Et iterum: « Tanquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis; sed nec nunc quidem potestis. Adhuc enim carnales estis (I Cor. iii, 1). » Qui vult Deum, exeat de turba; fugiat vitia et peccata; vitet malorum consortia; erigat se, et extendat; crescat in fide et scientia, et proficiat in omni bonitate. Hoc enim significavit Zachæus, quando præcurrens ascendit in arborem sycomorum. In arborem quidem ascendit, quatenus inde videret quem per se videre non poterat. Hæc arbor fides est, ad quam multi venientes, quamvis statura parvuli fuissent et non in scientia multum crevissent, inde tamen videre et cognoscere Deum meruerunt. Unde et hic dicitur, quod erat illac transiturus. Hæc est enim via, et juxta hanc fidei arborem transit Jesus. Inde videtur et videt; inde cognoscitur et cognoscit. Eos enim Dominus respiciere, et ad se vocare dignatur, qui in hanc arborem ascendunt; cujus fructus sanguineus est, per quem martyres significantur, qui fidei arbori adherentes, propter fidei constantiam cruentati sunt. Tales itaque fructus fert sycomorus; talia dona fert arbor fidei, quæ tam firmiter ei inhærent, ut potius occidi et proprio sanguine cruentari quam a sua arbore, id est a Christi fide valeant separari. Unde igitur Dominus translens, suspiciens vidit Zachæum, et dixit ad eum: *Zachæe, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere.* Hodie, inquit, me quærere cœpisti, ad fidem venisti, in arborem ascendisti; hodie in domo tua oportet me manere. Verum est, quod per prophetam dicitur: « Quia peccator quacunq[ue] hora conversus fuerit, et ingemuerit, vita vivet, et non morietur (Ezech. xxxiii, 12). » Quod enim tunc in Zachæo factum est, quotidie in aliis peccatoribus fieri non dubium est; si tamen ex corde convertantur, Christum quærant, et fidem teneant. Sequitur: *Et festinans descendit, et excepit illum gaudens.* Jam igne fidei interiorius ardebat; multum jam fide creverat, etsi statura pusillus erat. *Et cum viderent omnes, murmurabant, dicentes quod ad hominem peccatorem*

A divertisset. Omnes enim sciebant Zachæum esse peccatorem, utpote publicanorum principem. Sed iste peccator mellior erat quam illi qui murmurabant, et se justos esse dicebant. Hoc autem sequentia manifestant, dum dicitur: *Stans autem Zachæus, dixit ad Jesum: Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus; et si aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Hac enim una voce omnes illico a murmuratione cessaverunt, tam subitam publicani pœnitentiam et conversionem admirantes. Et fortasse nemo ibi erat, qui hanc tantam professionem, etiam coactus facere voluisset. Dives enim erat valde, quem ipse evangelista divitem fuisse testatur. Et tamen omnium bonorum suorum medietatem se pauperibus dare promittit, et in quadruplum reddere, si aliquem defraudavit. Vide ergo a quanta perfectione cœpit, qui tunc primum Christum Dominum viderat, et prædicantem audierat. Verum est utique quod homines vident in facie, Deus autem corda intuetur. Qualem Dominus hunc, et quam justum post modicum futurum videbat, quem tamen peccatorem homines judicabant! *Ait Jesus ad eum, quia hodie salus domui huic facta est, et omni ægritudine, omni morbo, omni vitiorum contagione fugata et sanata est, et tota exterius et interius sanctificata est; eo quod ipse, qui hujus domus habitator est, jam non publicanus sit, sed filius Abraham.* Abraham namque filii sunt, quicumque Abraham imitantur et opera Abraham faciunt: et Abraham quidem angelos, Zachæus vero angelorum Dominum hospitio recepit. *C* *Veni enim Filius hominis quærere, et salvum facere, quod perierat.* Non venit vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam. Ideo venit, ideo de cœlo descendit ut peccatores salvaret, et liberaret et ad pœnitentiam vocaret. De talibus domus Dei ædificata est. De talibus S. Ecclesia fabricata est. Hoc autem et filiis Israel præcipitur, ut ædificent altare Domino de lapidibus impolitis, et quos ferrum non tetigit. Impoliti lapides peccatores sunt, qui nondum ferramento Spiritus sancti ad pulchritudinis normam formati sunt. Altare Dei Ecclesia est, quæ ex talibus lapidibus quotidie fabricatur. Ex peregrinis lignis et lapidibus aliunde advectis templum Dei constructum est. Inde est quod beatus Petrus animalia impunda manducare jubetur (Act. x, 13). Inde est quod non solum munda, sed etiam immunda animalia in area servantur (Gen. vii, 2). Inde est quod Moyses Æthiopicam duxit uxorem. Inde est quod Salomoni cum pavonibus et simiæ afferuntur. Denique quid faciunt cilicia eum tabernaculo? Quare in deserto inter cedros et abietes spinæ quoque et ulmi plantate sunt? Si hæc et similia intelligere vultis, discite quid **463** sit, « misericordiam volo, et non sacrificium (Matth. ix, 13). » Si peccatores Deus non vocasset, Paulum et Matthæum, duo magna luminaria et excelsa non habuisset. Lego in Canticis canticorum, et audi unde sponsam suam Dominus, et qua ex gente ad se venire præcepit: « Veni, inquit, soror mea sponsa, veni de Libano, veni de capite Aman,

de vertice Sanir et Hermon, veni de cubilibus leonum, et de montibus pardorum (*Cant.* iv, 8), ne erubescas. Obliviscere populum tuum tantummodo et domum patris tui, et coronaberis. Hic misericordiae plenitudinem Psalmista quoque admirans, dicebat: «Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei.» Et quæ gloriosa? «Memor ero Raab, et Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ, et Tyrus, et populus Æthiopum, hi fuerunt in ea (*Psal.* lxxxvi, 4).» Hæc est igitur causa, hæc ratio vobis sufficiat, vobis dico, qui indignamini quod ad hominem peccatorem Dominus divertisset, et quod cum peccatoribus manducat et bibit magister et Dominus noster, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in sæcula sæculorum.

HOMILIA CXLIII.

IN NATALI XII SS. MARTYRUM.

ADMONITIO. — Non felicitior est præcedenti hæc sermone, qua Marchesius homilias S. Brunonis finem imponit; siquidem quæ ex commentis in Matthæum num. 81 excerpta sunt, nullo vinculo cum SS. martyrum laudibus colligantur. Est sane quid absolutum, aliaque pro causa dictum. Et vero, quæ de iis sanctis subsequuntur, nihil peculiare de eorum glorioso certamine perhibent, nec stylum S. Brunonis redolent. Caret textus Evangelii, etc.

Inc. : Non solum B. Petrus apostolus reliquerat, etc.

Des. : Cum ipso in cœlis gloriantur, perenniter laureati.

S. BRUNONIS ASTENSIS

EPISCOPI SIGNIENSIS

SERMONES TRES INEDITI.

464 SERMO PRIMUS.

DE EPIPHANIA DOMINI.

ADMONITIO. — Hunc sermonem ex cod. Biblioth. Florentinæ S. Marci Membr. in 4. sæc. xiii eruimus, cum nulla adhuc in editione Opp. S. Brunonis excusus fuerit. Styli ejus similitudo, et nomen S. episcopi, quo inscribitur, satis conjecturæ porrigunt eidem auctori adjudicandum.

Ad ædificationem fidelium spectat, fratres charissimi, extremus evangelicæ lectionis versiculus, qui modo vestris insonuit auribus, quod magi, stella duce, ab oriente Bethlehem venientes, ingressi domum in qua B. mater et virgo manebat cum puero, apertis thesauris suis tria obtulerunt Domino munera, aurum videlicet, thus et myrrham, quibus verum Dominum, et verum hominem, ac regem confessi sunt. Hæc siquidem munera Domino Salvatore suo quotidie S. Ecclesia offerre non cessat. Thus enim offert, dum illum verum Dominum, creatorem omnium constitetur et credit; myrrham, dum nostræ carnis substantiam, in qua pro nostra salute pati et mori voluit, asserit assumpsisse; aurum, dum perenniter ipsum cum Patre et Spiritu sancto regnare non dubitat, juxta illud prophetæ: Multiplicabitur ei imperium, et regni non erit finis. Horum quoque munerum oblatio mystice intelligi aliter potest. Per aurum designatur cœlestis sapientia, juxta illud Salomonis: «Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis (*Prov.* xxi, 20);» et alibi: «Os justi meditabitur sapientiam (*Psal.* xxxvi, 20).» Per thus, munda oratio; unde Psalmista: «Dirigatur, Domine, oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo (*Psal.* cxl, 2);» puriorem namque odorem reddit Domino nostra munda ora-

tio, quam fumus incensi; et sicut fumus ille tendit in altum, ita nostra oratio dirigitur ad Dominum. Per myrrham carnis nostræ mortificatio; unde in Canticis canticorum S. Ecclesia de suis fidelibus, usque ad mortem pro Christo certantibus, dicit: «Manus meæ distillaverunt myrrham (*Cant.* v, 5).» Tunc igitur Domino aurum offerimus, cum cœlestis sapientiæ luce in conspectu ejus resplendemus; de quibus Psalmista dicit: «Initium sapientiæ timor Domini (*Ecclesi.* i, 16).» Timere siquidem Dominum, est, nulla, quæ facienda sunt, bona præterire; hinc etiam alibi dicit: «Timentibus Deum nihil deest. Thus, cum mundam orationem ante eum dirigimus; myrrham, cum per abstinentiam carnem nostram cum vitis et concupiscentiis mortificantes, crucem post Jesum portamus. Unde idem Dominus in Evangelio ait: «Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, tollat crucem suam quotidie, et sequatur me (*Luc.* ix, 13).» Crucem ergo propter Christum Jesum portare est carnem nostram assidue pro ejus amore mortificare. Nec vacat a mysterio quod magi per aliam viam reversi sunt ad patriam suam. Patria quippe nostra cœlestis Jerusalem civitas sancta est, a qua ob primi hominis culpam id est superbiendo, inobediendo, cibum verum comedendo, in extremis finibus longe discessimus; juxta illud Psalmistæ dicentis: «Multam inveni facta est anima mea (*Psal.* cxix, 6)» in terra aliena. Hac igitur patria nihil invenitur præstantius, cupis gloria nihil securius, cujus beatitudine nihil felicitius, cujus amore nihil suavius, cujus labore nihil fertilius: centuplum enim novit reddere fructum. Quis unquam exsul ad patriam remeare non app-